

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου
Κατεύθυνση: «Νομικός Πολιτισμός: Δημόσιο και Ιδιωτικό Δίκαιο»

Διπλωματική Εργασία της φοιτήτριας:
ΚΑΤΣΟΥΛΑ ΣΟΦΙΑ

**«ΟΙ ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 171
ΚΠΔ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ»**

Επιβλέπουσα καθηγήτρια : Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Ανδρομάχη

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΑΘΗΝΑ, 2016

Κυριότερες Συντομογραφίες

ΑΠ	Άρειος Πάγος
άρ.	άρθρο
Αρμ.	Αρμενόπουλος
βλ.	βλέπε
βουλ	βούλευμα
ΔΣΑΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
εδ.	εδάφιο
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
επ.	επόμενα
Εφ.	Εφετείο
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΝοΒ	Περιοδικό Νομικό Βήμα
Ν.	νόμος
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
Ολ.	Ολομέλεια
ό. π.	όπως παραπάνω
παρ.	παράγραφος
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
Πλημ.	Πλημμελειοδικείο
ΠοινΔικ	Περιοδικό Ποινική Δικαιοσύνη
ΠΛογ.	Περιοδικό Ποινικός Λόγος
ΠοινΧρ	Περιοδικό Ποινικά Χρονικά
σελ.	σελίδα
Συμβ.	Συμβούλιο
Συντ.	Σύνταγμα
ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Ισοκράτης
ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
Τριμ.	Τριμελής
τ.	τόμος
Υπερ.	Υπεράσπιση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ.....	5
2. ΈΝΝΟΙΑ, ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ.....	6
3.ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ.....	8
3.1. Διάκριση των δικονομικά άκυρων πράξεων από τις ανυπόστατες και τις αυτοδικαίως άκυρες ή ανενεργείς.	8
3.2 Είδη δικονομικών ακυροτήτων (Απόλυτες και σχετικές).....	9
4.ΟΙ ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΝΟΜΟΥ ΤΑΞΕΩΣ	12
5. ΤΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ	14
6. ΟΙ ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ ΣΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....	16
6.1. Γενικά	16
6.1.1.Δικαιολογητικός Λόγος Τροποποίησης και Περιπτώσιολογία.....	16
6.1.2.Διασαφήνιση των όρων που περιλαμβάνονται στην περίπτωση δ'	17
6.1.3. Η απόλυτη ακυρότητα του άρ.171 περ.δ' ΚΠΔ και διάκριση αυτής από τη σχετική ακυρότητα του αρ. 170 παρ.2 ΚΠΔ.....	20
6.2. Απόλυτες ακυρότητες στην προδικασία.....	22
6.2.1.Η απόλυτη ακυρότητα στην προκαταρκτική εξέταση.....	23
6.2.1.1. Περιπτώσιολογία	29
6.2.2. Η απόλυτη ακυρότητα στην προανάκριση.....	32
6.2.2.1. Η περίπτωση της αυτεπάγγελτης (αστυνομικής) προανάκρισης	32
6.2.2.2. Η τακτική προανάκριση	35
6.2.2.3.Περιπτώσιολογία.....	37

6.2.3. Η απόλυτη ακυρότητα στην κύρια ανάκριση.....	40
6.2.3.1. Περιπτωσιολογία	46
6.3. Η απόλυτη ακυρότητα στην ενδιάμεση διαδικασία των δικαστικών συμβουλίων	50
6.3.1. Περιπτωσιολογία.....	53
6.4. Η απόλυτη ακυρότητα στην κύρια διαδικασία.....	54
6.4.1. Περιπτωσιολογία.....	67
7. ΧΡΟΝΟΣ, ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ....	74
7.1. Ο χρόνος προβολής των ακυροτήτων.....	74
7.2. Ο Τρόπος προβολής των απόλυτων ακυροτήτων	76
7.3 Συνέπειες κήρυξης της ακυρότητας.....	79
8. Ο ΕΚ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ 510 ΠΑΡ. 1Α ΚΠΔ ΛΟΓΟΣ ΑΝΑΙΡΕΣΕΩΣ.....	82
9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	84
Βιβλιογραφία	85
Αρθρογραφία.....	86
Νομολογία.....	87
Διαδικτυακοί τόποι.....	91

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ

Η ποινική δίκη, είναι μια μακρά αλληλουχία πράξεων που ξεκινά με την άσκηση της ποινικής δίωξης και ολοκληρώνεται με την εκτέλεση της αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης ενώ ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της, είναι η απόδοση της ιδιότητας του κατηγορουμένου σε ορισμένο πρόσωπο. Στα πλαίσια λοιπόν αυτής της μακράς αλληλουχίας πράξεων, αναπόφευκτα υπάρχουν (ορισμένες φορές), παραβάσεις των θεμελιωδών του δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, παραβάσεις που καλούνται δικονομικές ακυρότητες.

Θέμα της παρούσας εργασίας είναι οι δικονομικές αυτές ακυρότητες και μάλιστα οι απόλυτες, όπως αυτές ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 171 παρ. 1 περ.δ' ΚΠΔ. Αρχικά, σε μια προσπάθεια κατανόησής τους θα πραγματοποιηθεί μια ανάλυση της έννοιάς τους, της νομικής τους φύσης αλλά και του σκοπού τους. Περαιτέρω, θα αναλυθεί η διάκρισή τους αλλά και η νομοθετική πρόβλεψη γι' αυτές τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Τέλος, προτού υπεισέλθουμε στην ουσία της εν λόγω εργασίας, θα γίνει μια συνοπτική ανάπτυξη των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου στα πλαίσια της ποινικής διαδικασίας.

Στη συνέχεια στο κυρίως μέρος του πονήματος θα αναλυθούν οι απόλυτες δικονομικές ακυρότητες κατ' άρθρο 171 παρ. 1 περ.δ' ΚΠΔ ανά στάδιο της ποινικής διαδικασίας, ενώ στο τέλος κάθε σταδίου θα αναφέρονται ορισμένες επιλεγμένες αποφάσεις που θα μας βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση των αντίστοιχων ακυροτήτων. Στο ίδιο κεφάλαιο, θα εκτεθεί η διάκριση της απόλυτης ακυρότητας του αρ.171 περ.δ' ΚΠΔ, από την σχετική ακυρότητα του αρ. 170 παρ.2 ΚΠΔ

Τέλος, θα γίνει αναφορά στον χρόνο προβολής, τον τρόπο προβολής, τις συνέπειες ακυροτήτων αλλά και στον 510 παρ. 1^α ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως.

2. ΈΝΝΟΙΑ, ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ

Βασική αρχή της ύπαρξης εγκλήματος αλλά και της επιβολής ποινής αποτελεί η αρχή «*nullum crimen nulla poena sine lege*». Επέκταση του αξιώματος αυτού στην απονομή δικαιοσύνης από την πολιτεία και συγκεκριμένα στα πλαίσια της ποινικής δίκης, αποτελεί η βασική αρχή «*nullum crimen nulla poena sine processu*». Το παραπάνω αξίωμα της μη επιβολής ποινής χωρίς δίκη έχει διττό ρόλο, αφού δεν αποτελεί μόνο μέσο προστασίας της κοινωνίας από το έγκλημα, αλλά και μέσο προστασίας του πολίτη από την άσκηση άναρχης βίας και εκδικητικότητας απέναντί του.¹

Με την έννοια ποινική δίκη δεν πρέπει να εννοούμε μόνο την επ' ακροατηρίω διαδικασία. Η ποινική δίκη, είναι μια μακρά αλληλουχία πράξεων που ξεκινά με την άσκηση της ποινικής δίωξης έως και την εκτέλεση της αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης,² ενώ κάθε διαδικαστική πράξη της αποτελεί όρο προόδου της επόμενης.³ Αυτή η εξέλιξη στα πλαίσια της ποινικής διαδικασίας ρυθμίζεται από ένα σύνολο κανόνων που αναλύονται σε επιταγές ή απαγορεύσεις, κυρίως προς τα δικαιοδοτικά όργανα αλλά και ως προς τα υποκείμενα της δίκης.⁴ Το σύνολο των κανόνων αυτών, έχει ως κυρίαρχο στοιχείο την τυπικότητα που αφενός λειτουργεί οργανωτικά και αφετέρου θέτοντας όρους που εξασφαλίζουν το αδιάβλητο της διαδικασίας, κυρίως σε ότι αφορά τον κατηγορούμενο.⁵ Με βάση τους τύπους αυτούς ελέγχονται οι δικονομικές πράξεις και αξιολογούνται για το εάν είναι παραδεκτές ή απαράδεκτες, εμπρόθεσμες ή εκπρόθεσμες και τέλος έγκυρες ή άκυρες. Έτσι, εάν στην πορεία της ροής της ποινικής διαδικασίας εμφανιστούν ελαττώματα σε

---

¹ Βλ. Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, 4^η έκδοση, σελ. 7

² Βλ. Ανδρουλάκης Ν., ό.π., 4^η έκδοση, σελ. 49

³ Βλ. Παπαδαμάκης Α., Ποινική δικονομία θεωρία-πράξη-νομολογία, Στ' έκδοση, σελ.10 επ.

⁴ Βλ. Καρράς Αρ., Οι ελαττωματικές δικονομικές πράξεις και το πρόβλημα των κυρώσεών τους, ΠοινΧρ 1980 σελ.517

⁵ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ., Κώδικας Ποινική Δικονομίας-Ερμηνεία κατ' άρθρο, Τόμος Ι, σελ.661

διαδικαστικές πράξεις ή μη συμφωνία με τις προϋποθέσεις διενέργειας αυτών συνεπάγεται δικονομικές κυρώσεις, οι οποίες καλούνται δικονομικές ακυρότητες.

Για μια πρώτη αποκρυστάλλωση της έννοιας της ακυρότητας, σκόπιμο είναι να αναφερθεί ο ορισμός που δίνει ο Ανδρουλάκης⁶ στην ακυρότητα, οριοθετώντας ως ακυρότητα «κάθε παράβαση δικονομικών επιταγών και απαγορεύσεων των σχετικών πράξεων, καθώς και εκείνων που εξαρτώνται από αυτές», ενώ τον ορισμό συμπληρώνει και ο Παπαδαμάκης ο οποίος αναφέρει πως ως ακυρότητες νοούνται «οι δικονομικές παραβάσεις των τύπων διενέργειας των δικονομικών πράξεων ή σύνταξης εγγράφων της ποινικής διαδικασίας».⁷

Τέλος, σκοπός της πρόβλεψης των δικονομικών ακυροτήτων όπως μπορεί να συναχθεί από τα όσα προεκτέθηκαν αλλά και από όσα θα εκτεθούν (βλ. παρακάτω διάκριση απόλυτων – σχετικών δικονομικών ακυροτήτων) είναι η περιφρούρηση της τυπικότητας στο ποινικό δικονομικό δίκαιο⁸ αλλά παράλληλα και η χορήγηση της δυνατότητας στο νομοθέτη για μια πιο ευρεία ερμηνεία και εφαρμογή αυτών, μέσω της διάταξης του αρ. 171 ΚΠΔ που αποτελεί πάντα το πλαίσιο υπαγωγής. Η τελευταία αυτή δυνατότητα έχει, όπως θα δούμε και παρακάτω, σαφή όρια που εντοπίζονται στην αρχή της δίκαιης δίκης όπως αυτή κατοχυρώνεται σε εθνικά και υπερεθνικά νομοθετήματα.

---

⁶ Βλ. Ανδρουλάκης Ν.,ό.π., σελ. 245

⁷ Βλ. Παπαδαμάκης Α., ό.π., σελ.211 επ.

⁸ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π.,Τόμος Ι, σελ.661

3.ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ

3.1. Διάκριση των δικονομικά άκυρων πράξεων από τις ανυπόστατες και τις αυτοδικαίως άκυρες ή ανενεργείς.

Οι δικονομικά άκυρες πράξεις δεν πρέπει να συγχέονται με τις ανυπόστατες διαδικαστικές πράξεις και τις αυτοδικαίως άκυρες ή ανενεργείς.

Ειδικότερα, ανυπόστατη διαδικαστική πράξη, θεωρείται ένα γεγονός που έλαβε χώρα στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας χωρίς όμως να έχει νομική ύπαρξη.⁹ Επί της ουσίας είναι ακατάλληλο να παραγάγει έννομα αποτελέσματα και συμπαρασύρει τόσο τις επόμενες όσο και τις προηγούμενες διαδικαστικές πράξεις.¹⁰ Δύο ελαττώματα μπορούν να χαρακτηρίσουν μια πράξη ως ανυπόστατη i) η έλλειψη οποιασδήποτε εξουσίας από το πρόσωπο που ενεργεί την δικονομική πράξη και ii) η έλλειψη ουσιώδους συστατικού όρου της υπόστασης της πράξης.¹¹ Αυτή η αυτοδίκαιη στέρηση έννομων συνεπειών από την ανυπόστατη πράξη, καθιστά μη αναγκαία την επίσημη κήρυξή της με δικαστική απόφαση καθώς απλώς δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν.

Περαιτέρω, ακόμη μια κατηγορία πράξεων για τις οποίες δεν χρειάζεται δικαστική απόφαση για να αναγνωρισθεί η ανυπαρξία τους αποτελούν εκείνες οι πράξεις που παρουσιάζουν τόσο κατάδηλα ελαττώματα, ώστε στην περίπτωση αυτή θίγεται το κύρος τους και ονομάζονται αυτοδικαίως άκυρες ή ανενεργείς δικονομικές πράξεις.¹² Οι κατηγορίες των ελαττωμάτων που

---

⁹ Βλ. Καρράς Αρ., Οι ελαττωματικές....ό.π., σελ. 531

¹⁰ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ. ό.π.,....., Τόμος Ι, σελ.662

¹¹ Βλ. Μπρακουμάτσος Π., Οι δικονομικές ακυρότητες και τα στάδια ίασης αυτής, ΠοινΔικ 2005, σελ.734/ Χαρακτηριστική απόφαση Συμβλημθεσσ 152/1960, Αρμ 1962, σελ.381 έκρινε πως είναι ανυπόστατο το βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών το οποίο συγκροτήθηκε όχι από τρεις αλλά από δύο δικαστές. ΟΡΘΟΤΕΡΑ: ΑΠ 1163/1996, ΝοΒ 1997, σελ. 491 που έκρινε πως προκαλείται απόλυτη ακυρότητα λόγω κακής σύνθεσης όταν το πενταμελές εφετείο συντίθεται από τρεις αντί για πέντε δικαστές (171 παρ.1 περ α'ΚΠΔ)./ Σεβαστιάδης Χαρ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, σελ.2073

¹² Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ ό.π.,....., Τόμος Ι,σελ.663

καθιστούν «αυτοδικαίως άκυρες» ή «ανενεργείς» τις δικονομικές πράξεις είναι: i) η έλλειψη ποινικής δικαιοδοσίας από το πρόσωπο που διενεργεί τις δικονομικές πράξεις (π.χ έλλειψη δικαστικής ιδιότητας) και ii) η έλλειψη ουσιώδους προϋπόθεσης του κύρους της πράξης (π.χ. άσκηση ποινικής δίωξης κατά ανύπαρκτου προσώπου).¹³ Και σε αυτή την περίπτωση, σε αντίθεση με τις άκυρες διαδικαστικές πράξεις για την κήρυξη του ανίσχυρου των οποίων απαιτείται ως ελέγχθη δικαστική απόφαση, δεν απαιτείται η προηγούμενη δικαστική διαπίστωση της ακυρότητας καθώς, οι αυτοδικαίως άκυρες ή ανενεργείς πράξεις απλώς δεν λαμβάνονται υπόψιν.¹⁴ Οι αυτοδικαίως άκυρες πράξεις όμως σε αντίθεση με τις ανυπόστατες μπορούν να προσβάλλονται με ένδικα μέσα. Κριτήριο διάκρισης ανάμεσα στην ανυπόστατη και την άκυρη διαδικαστική πράξη, αποτελεί το γεγονός ότι η μέν άκυρη πράξη βρίσκει την ίασή της στο δεδικασμένο, που καλύπτει το ελάττωμα που την κατέστησε άκυρη, η δε ανυπόστατη παραμένει εκτός επενέργειας του δεδικασμένου, δηλαδή χωρίς ίαση.

3.2 Είδη δικονομικών ακυροτήτων (Απόλυτες και σχετικές)

Για την διάκριση των ακυροτήτων κρίνεται σκόπιμη η αναφορά των βασικών αρχών του συστήματός τους, οι οποίες είναι 1^{ον} πως δεν συνάγεται ακυρότητα κάθε παράβαση δικονομικής διάταξης αλλά τούτη επέρχεται μόνο ένα ορίζεται από τον νόμο 2^{ον} κάθε ακυρότητα δίνεται να καλυφθεί όπως ορίζει ο νόμος και 3^{ον} ότι δεν δύναται να προταθεί η ακυρότητα από αυτόν που την προκάλεσε.¹⁵

Σχετικά με την διάκρισή τους, ο Έλληνας νομοθέτης σε αντιδιαστολή με άλλα δικαιικά συστήματα, επέλεξε να ακολουθήσει την ρητά εκφρασμένη στο νόμο ακυρότητα, ρυθμίζοντας συστηματικά τις ακυρότητες στα άρθρα 170-176

---

¹³ Βλ. Καρράς Αρ., Οι ελαττωματικές.... ό.π., σελ. 531

¹⁴ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ. ό.π...., Τόμος Ι,σελ.662

¹⁵ Κονταξής Α, Ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, σελ. 1154

ΚΠΔ, ενώ περαιτέρω αναγνωρίζει δύο είδη ακυροτήτων της σχετικές (170 ΚΠΔ) και τις απόλυτες (171 ΚΠΔ).¹⁶

Ειδικότερα, στο αρ. 170 παρ.1 ΚΠΔ ορίζεται ότι η ακυρότητα μίας πράξης ή ενός εγγράφου της ποινικής διαδικασίας επέρχεται μόνο σε όσες περιπτώσεις αυτή απαγγέλεται ρητά από τον νόμο. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε να αντιμετωπίσουμε ακυρότητες ήσσονος σημασίας,¹⁷ δεδομένο που επιβεβαιώνεται από το γεγονός πως η μη προβολή τους στα εκάστοτε στάδια, οδηγεί στη θεραπεία τους. Επειδή όμως η ρητή αυτή αναφορά στο νόμο κάθε περιπτώσεως, θα οδηγούσε πρακτικά και συστηματικά σε απρόσφορη προσπάθεια του νομοθέτη να περιληφθεί κάθε περίπτωση,¹⁸ ο νόμος προέβλεψε μια ακόμη κατηγορία ακυροτήτων, τις απόλυτες.

Οι απόλυτες ακυρότητες ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 171 ΚΠΔ σε πέντε κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα, αυτές αφορούν παραβάσεις i) στη σύνθεση του δικαστηρίου (171 παρ.1 περ. α' ΚΠΔ) ii) την κίνηση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα και την υποχρεωτική συμμετοχή του στη διαδικασία στο ακροατήριο και σε πράξεις της προδικασίας που ορίζονται στο νόμο (171 παρ.1 περ β' ΚΠΔ) iii) στην αναστολή της ποινικής δίωξης σε όσες περιπτώσεις την επιβάλλει υποχρεωτικά ο νόμος, (171 παρ.1 περ γ' ΚΠΔ) iv) στην εμφάνιση, στην εκπροσώπηση και στην υπεράσπιση του κατηγορουμένου και στην άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται από το νόμο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (171 παρ.1 περ δ' ΚΠΔ) και τέλος παραβάσεις που αφορούν στην παράνομη παράσταση της πολιτικής αγωγής (171 παρ.2 ΚΠΔ). Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η συστατική υφή των απολύτων ακυροτήτων προσδιορίζεται πάντα

---

¹⁶ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ. ....ό.π., Τόμος Ι, σελ.662

¹⁷ Βλ. Παπαδαμάκης Α., Ποινική.....ό.π., σελ.214

¹⁸ Καρράς Αρ, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Συστηματική ερμηνεία και Μεθοδολογία κατ'άρθρο Ανάπτυξη, 3^η Έκδοση, σελ. 340 επ.

από το ζεύγος των διατάξεων¹⁹ ήτοι, της διάταξης του άρθρου 171 ΚΠΔ που αποτελεί το πλαίσιο της υπαγωγής σε συνδυασμό με τη διάταξη που παραβιάζεται κάθε φορά (ειδική διάταξη). Σε αντίθεση με τις σχετικές ακυρότητες, οι απόλυτες λαμβάνονται υπόψιν και αυτεπαγγέλτως σε κάθε στάση της ποινικής δίκης, ακόμη δηλαδή και στον Άρειο Πάγο, ενώ κατά κανόνα δεν θεραπεύονται.²⁰

Τέλος, οι ακυρότητες διακρίνονται περαιτέρω (είτε αυτές είναι σχετικές είτε απόλυτες), ανάλογα με το χρονικό σημείο εμφάνισής τους σε ακυρότητες προδικασίας (ανάκριση, προανάκριση, διαδικασία ενώπιον των δικαστικών συμβουλίων, αστυνομική προανάκριση κατ'άρθρο 243 παρ.2 ΚΠΔ καθώς και προκαταρκτική εξέταση καθότι αυτή όπως ορίζεται στο αρ. 31 ΚΠΔ διενεργείται με βάση τα άρθρα 240 και 241 ΚΠΔ²¹) και ακυρότητες κύριας διαδικασίας που συνίστανται στις ακυρότητες που εμφανίζονται στην επ' ακροατηρίω διαδικασία.

---

¹⁹ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ., ...ό.π., Τόμος Ι, σελ.671

²⁰ Εξαίρεση αποτελούν οι δικονομικές ακυρότητες της προδικασίας οι οποίες αν δεν προταθούν καλύπτονται. (βλ. περισσότερα στο κεφ. σχετικά με ακυρότητες στην προδικασία)

²¹ Βλ. Συμβλημμ 3572/2007 «Η προδικασία περιλαμβάνει την προανάκριση, την κύρια ανάκριση και την ενδιάμεση διαδικασία. Η προκαταρκτική εξέταση αποτελεί στάδιο της ποινικής διαδικασίας *latu sensu* πλην όμως, μετά το ν. 3346/05, εμπίπτει και αυτή στο προδικαστικό στάδιο της ποινικής δίκης αφενός διότι οι λόγοι εξαίρεσεως της προδικασίας και κυρίας διαδικασίας ισχύουν και σε αυτήν, αφετέρου διότι το άρθρο 31 ΚΠΔ παραπέμπει, ως προς τον τρόπο διενέργειάς της, στα άρθρα 240 και 241 ΚΠΔ.», ΝοΒ 2009 σελ.663

4.ΟΙ ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΝΟΜΟΥ ΤΑΞΕΩΣ

Η πρόβλεψη δικονομικών κυρώσεων αποτελεί κοινό γνώρισμα σχεδόν όλων των δικαιικών τάξεων, ενώ σε κάποιες από αυτές αναγνωρίζονται μόνο όσες δικονομικές ακυρότητες αναφέρονται ρητά στον νόμο. Πάντως, στο δικό μας δικαιικό σύστημα αναγνωρίζονται, όχι μόνο όσες αναφέρονται ρητά στο νόμο (σχετικές κατ'άρθρο 170 ΚΠΔ), αλλά και όσες συνάγονται από την ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 171 ΚΠΔ (απόλυτες), σε συνδυασμό με τη διάταξη που παραβιάζεται κάθε φορά.²² Η σχετική «ελευθερία» του νομοθέτη σε σχέση με την ερμηνεία των ακυροτήτων και την διάκριση αυτών σε ουσιωδών και μη, έχει ορισμένες θετικές συνέπειες όπως η ευελιξία του αλλά και αρνητικές όπως η συχνή παράβαση βασικών αρχών που πρέπει να τηρούνται στα πλαίσια της απονομής της δικαιοσύνης.

Πάντως, σε κάθε περίπτωση, ο νομοθέτης δεσμεύεται από διεθνείς συμβάσεις που έχουν θέσει τα όρια καθώς και τον δικαιικό προσανατολισμό της ποινικής δίκης. Έτσι, πρωτίστως η θέση αυτή εμπεριέχεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως αυτή κυρώθηκε με το Ν.Δ. 53/1974,²³ όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται στο αρ. 6 παρ. 1 *«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικάως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση, [...] είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως [...]»*, αλλά και στο άρθρο 14 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα όπως κυρώθηκε από το νόμο 2462/1997²⁴ που αναφέρει: *«Όλοι είναι ίσοι ενώπιον των δικαστηρίων. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια και δημόσια από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει*

---

²² Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ., ό.π., σελ.671

²³ [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

²⁴ [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

συσταθεί με νόμο, το οποίο θα αποφασίσει για το βάσιμο κάθε κατηγορίας σχετικά με ποινικό αδίκημα, η οποία έχει απαγγελθεί εναντίον του,[..]» ενώ στη παρ. 3 του ίδιου άρθρου «Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα απολαύει, σε πλήρη ισότητα τις ακόλουθες τουλάχιστον εγγυήσεις: α) να πληροφορηθεί το συντομότερο δυνατό σε γλώσσα που κατανοεί και λεπτομερώς, τη φύση και τους λόγους της κατηγορίας εναντίον του, β) να διαθέτει επαρκή χρόνο και ευκολίες για την προετοιμασία της υπεράσπισής του και για την επικοινωνία με το δικηγόρο της επιλογής του, γ) να δικασθεί χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, δ) να παρίσταται στη δίκη και να υπερασπισθεί τον εαυτό του αυτοπροσώπως ή με τη βοήθεια του συνηγόρου της επιλογής του. Εάν δεν έχει συνήγορο, να ενημερωθεί για το δικαίωμά του αυτό και να διορισθεί συνήγορος αυτεπαγγέλτως σε κάθε περίπτωση που αυτό απαιτείται για το συμφέρον της δικαιοσύνης, χωρίς ο κατηγορούμενος να βαρύνεται με την αμοιβή του, εάν δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να τον πληρώσει, ε) να εξετάσει ή να ζητήσει την εξέταση των μαρτύρων κατηγορίας και να εξασφαλίσει την παρουσία και την εξέταση των μαρτύρων υπεράσπισης με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους μάρτυρες κατηγορίας, στ) να έχει την ελεύθερη συνδρομή μεταφραστή, εάν δεν μιλάει ή δεν καταλαβαίνει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο ακροατήριο, ζ) να μην εξαναγκάζεται να καταθέσει εναντίον του εαυτού του ή να ομολογήσει την ενοχή του».

Έτσι, με βάση τα παραπάνω ο ρόλος των διεθνών συμβάσεων κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός, αφού χωρίς αυτές δεν θα αναδεικνύονταν η ιδιαίτερης σημασίας αρχές της ταχείας απονομής της δικαιοσύνης και της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης, υπό το πρίσμα της υπεράσπισης των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου.

5. ΤΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

Την ιδιότητα του κατηγορουμένου,²⁵ με βάση τη διάταξη του άρθρου 72 ΚΠΔ, αποκτά εκείνος εναντίον του οποίου ο εισαγγελέας άσκησε ρητά ποινική δίωξη και εκείνος στον οποίο σε οποιοδήποτε στάδιο της ανάκρισης αποδίδεται η αξιόποινη πράξη. Η ιδιότητά του αυτή, ναι μεν αποδίδεται με σκοπό την τιμώρηση ενός εγκλήματος (στα πλαίσια της αρχής του κράτους δικαίου) αλλά επ' ουδενί δεν πρέπει να συνεπάγεται άδικη καταδίκη. Έτσι, κρίθηκε σκόπιμη η ενσωμάτωση προστατευτικών διατάξεων υπέρ του κατηγορουμένου με βασική αυτών την ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία σε κάθε στάδιο της ροής της ποινικής δίκης.

Πέρα όμως από το γενικότερο προστατευτικό πλαίσιο της της ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας, ο κατηγορούμενος, απολαμβάνει συγκεκριμένα δικαιώματα, τόσο κατά το στάδιο της προδικασίας, όσο και κατά το στάδιο της διαδικασίας στο ακροατήριο. Έτσι, ο κατηγορούμενος κατά το στάδιο της προδικασίας, πρέπει πάντοτε να κλητεύεται εγκαίρως, να έχει το δικαίωμα να απολογείται με συνήγορο και να επικοινωνεί μαζί του, να λαμβάνει γνώση και αντίγραφα των εγγράφων της δικογραφίας και να ζητάει προθεσμία για να απολογηθεί. Τα δικαιώματα αυτά θα πρέπει να εξηγούνται επαρκώς ακόμη και εάν παρίσταται με τον συνήγορό του. Τέλος, ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να σιωπήσει άλλα και να εγχειρίσει έγγραφη την απολογία του. (Αρ. 96-105 ΚΠΔ)²⁶

Ενδεικτικά, κατά την ακροαματική διαδικασία, ο κατηγορούμενος, που θα πρέπει να εμφανίζεται ύστερα από υποχρεωτική κλήτευσή του, έχει το δικαίωμα αντίρρησης στην πρόοδο της δίκης κατ' άρθρο 174 παρ. 2 ΚΠΔ αλλά και απολογίας μετά την ακρόαση των μαρτύρων και την ανάγνωση των εγγράφων (343 ΚΠΔ). Κατά την διάρκεια της διαδικασίας, ο κατηγορούμενος

---

²⁵ Βλ. ειδικότερα Νουσκάλης Γ. Ιδιότητα κατηγορουμένου 72 ΚΠΔ , σε: Μαργαρίτης Λ., ...ό.π., Τόμος Ι, σελ.380

²⁶ Βλ. ειδικότερα Νουσκάλης Γ. Ιδιότητα κατηγορουμένου 72 ΚΠΔ , σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος Ι, σελ.419επ.

έχει δικαίωμα είτε μόνος του, είτε διά του συνηγόρου του να υποβάλλει ερωτήσεις στους μάρτυρες και να προβεί σε παρατηρήσεις επί των καταθέσεων τους αλλά και σε παρατηρήσεις επί των αναγνωστέων εγγράφων (αρ. 333 παρ.2 ΚΠΔ).²⁷ Κατά το στάδιο των αγορεύσεων, ο κατηγορούμενος και ο συνήγορός του έχουν δικαίωμα να λάβουν τελευταίοι τον λόγο.

Τέλος, ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα σιωπής μέσω της δυνατότητας να μην απαντήσει στις υποβαλλόμενες ερωτήσεις και να μην απολογηθεί ούτε εγγράφως ούτε προφορικά κατά το στάδιο της προδικασίας, όπως επίσης να σιωπήσει ολοκληρωτικά ή κατά ένα μέρος όταν καλείται στο ακροατήριο για να απολογηθεί καθότι εν τέλει αυτός είναι που θα κρίνει ποιο είναι το αποτελεσματικότερο μέσο υπεράσπισής του.²⁸

---

²⁷ Βλ. Ανδρουλάκης Ν.,ό.π., σελ. 433

²⁸ Βλ. Χριστοφορίδης Χ, Ο κατηγορούμενος και η υπεράσπισή του, ΠοινΧρ 2000, σελ. 867

6. ΟΙ ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ ΣΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

6.1. Γενικά

6.1.1. Δικαιολογητικός Λόγος Τροποποίησης και Περιπτώσιολογία

Βασική κατηγορία απόλυτων δικονομικών ακυροτήτων αποτελεί η διάταξη του αρ. 171 παρ.1 περ. δ' ΚΠΔ κάτι που διαφαίνεται από την πληθώρα αποφάσεων στη νομολογία του ανωτάτου ακυρωτικού μας και όχι μόνο.²⁹

Με τον ν.3904/2010 το στοιχείο δ' αντικαταστάθηκε και διαμορφώθηκε ως εξής: «1. Ακυρότητα που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπόψη από το δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο ακόμη προκαλείται: [...] δ) την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται από το νόμο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.»³⁰ Δικαιολογητικός λόγος της ρύθμισης, ήταν η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου προστατευτικού πλαισίου των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου μέσω μιας προσπάθειας ενσωμάτωσης στην υπό κρίση διάταξη των πολύ χρήσιμων συμβάσεων της ΕΣΔΑ και της ΔΣΑΠΔ. Αφορμή της ενσωμάτωσης αυτής, όπως μαρτυρεί και η αιτιολογική έκθεση του ν.3904/2010 είναι η συχνή, από πλευράς της Ελλάδος, καταπάτηση θεμελιωδών δικαιωμάτων³¹ όπως αυτό της δίκαιης δίκης, του τεκμηρίου της αθωότητας, του

²⁹ Βλ. σχετ. κατηγορίες (περιπτώσιολογία) ανά στάδιο της ποινικής διαδικασίας.

³⁰ [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

³¹ Βλ. Εισηγητική έκθεση του ν.3904/2010 "Εξορθολογισμός και βελτίωση στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης", «2. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ) περιέχουν θεμελιώδη δικαιώματα, με τα οποία ολοκληρώνεται με επάρκεια η προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου (αλλά και γενικότερα των διαδίκων) και δημιουργείται έτσι μια συμπαγής ομπρέλα προστασίας που ευθυγραμμίζεται με τα ισχύοντα στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο. Η νομολογιακή πρακτική των δικαστηρίων έχει επιδείξει μία διστακτικότητα στην πρακτική

δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης κ.ά. Στην ίδια αιτιολογική έκθεση σημειώνεται ότι κατά το χρονικό διάστημα 1959-2008, η Ελλάδα είναι 8^η χώρα στο Συμβούλιο της Ευρώπης σε αριθμό καταδικαστικών αποφάσεων από το ΕΔΔΑ, 3^η χώρα σε παραβιάσεις του εύλογου χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων, 7^η σε παραβιάσεις του θεμελιώδους δικαιώματος της δίκαιης δίκης, 1^η σε παραβιάσεις του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ και 9^η σε παραβιάσεις του άρθρου 10. Από τις υποθέσεις που εκδικάζονται στην ουσία από το Δικαστήριο του Στρασβούργου μόνον το 2,3 % είναι απαλλακτικές.³²

Με την ενσωμάτωση των παραπάνω στις διατάξεις περί ακυροτήτων, έχει γίνει μια σημαντική προσπάθεια για πλήρη εφαρμογή τους στη δικαστηριακή πρακτική. Επιπλέον, με την τροποποίηση αυτή, η χώρα μας εναρμονίσθηκε πλήρως με το προσφάτως επικυρωθέν 14ο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ που προωθεί ακόμα περισσότερο την αρχή της επικουρικότητας,³³ σύμφωνα με την οποία τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση πρέπει να προστατεύονται αποτελεσματικά και ουσιαστικά πρωτίστως σε εθνικό επίπεδο.

6.1.2.Διασαφήνιση των όρων που περιλαμβάνονται στην περίπτωση δ΄

Για την ανεύρεση της εκάστοτε δικονομικής ακυρότητας κρίσιμη κρίνεται η διασαφήνιση των δομικών στοιχείων της 171 παρ.1 περ.δ΄ ΚΠΔ, με

ενσωμάτωσης της προστασίας σοβαρών θεμελιωδών δικαιωμάτων (όπως π.χ. της δίκαιης δίκης, του τεκμηρίου αθωότητας, του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης κ.λπ.) με αποτέλεσμα να καταδικάζεται η χώρα μας με ανησυχητική συχνότητα από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», σελ.7

³² Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος Ι, σελ.682

³³ Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας εν προκειμένω, τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση πρέπει να προστατεύονται αποτελεσματικά και ουσιαστικά πρωτίστως σε εθνικό επίπεδο.

την ξεχωριστή εξέταση των όρων «εμφάνιση», «εκπροσώπηση», «υπεράσπιση» και «άσκηση δικαιωμάτων που προβλέπονται στον νόμο, ΕΣΔΑ και ΔΣΑΠΔ».³⁴

Αρχικά, με τον όρο «εμφάνιση» νοούνται όλες εκείνες οι διατάξεις που εξασφαλίζουν την αυτοπρόσωπη συμμετοχή του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη (υπό την ευρεία έννοια όπως αυτή ορίστηκε παραπάνω), ιδίως όταν διενεργούνται κρίσιμες διαδικαστικές πράξεις για την πορεία της κατηγορίας και επομένως για την τύχη του.³⁵ Όπως ενδεικτικώς, τέτοιες διατάξεις είναι αυτές των άρθρων 97, 98, 166, 219 παρ.2, 309 παρ.2, 340 παρ.1, 476 παρ.1, 502 παρ. 1 εδ.α' ΚΠΔ.

Στη συνέχεια, με τον όρο «εκπροσώπηση» νοούνται εκείνες οι διατάξεις που καθορίζουν τον τρόπο εκπροσώπησης του κατηγορουμένου από ένα τρίτο πρόσωπο, είτε αυτός είναι συνήγορος, είτε κάποιο άλλο πρόσωπο. Τέτοιες διατάξεις (ενδεικτικά) είναι αυτές των άρθρων 97, 99, 100, 104 παρ. 2, 340 παρ.2 εδ. α' και β', 346 εδ.α', 344 παρ.1 εδ.β' και γ', 347 παρ.1 εδ.α', 429 παρ. 2 εδ.α, 501 παρ.1 εδ. α', 513 παρ.3 ΚΠΔ.

Με τον όρο «υπεράσπιση» νοούνται όλες εκείνες οι διατάξεις που επιδιώκουν την αποτελεσματική υπεράσπιση του κατηγορουμένου και μάλιστα όταν αυτός εκπροσωπείται δια συνηγόρου.³⁶ Ενδεικτικά, τέτοιες διατάξεις είναι αυτές των άρθρων 31 παρ.2, 96, 101 παρ. 1 εδ.α' και παρ.2, 103, 233, 270 παρ.1, 273 παρ.1, 274, 308 παρ.4, 326 παρ.1, 327 παρ.1 εδ.α, 340 παρ. 1 εδ. β' έως δ', 502 παρ.1 δ', 513 εδ.γ' ΚΠΔ.

---

³⁴ Η απαρίθμηση που θα ακολουθήσει θα είναι ενδεικτική καθώς όπως προαναφέρθηκε ο λόγος της ευρύτητας της διάταξης του αρ.171 παρ.1 περ. δ', είναι η αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και όχι η εξαντλητική απαρίθμηση δικονομικών ακυροτήτων.

³⁵ Λυμπερόπουλος Λ., Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, σελ. 99

³⁶ Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 107

Τέλος, η διάταξη του αρ. 171 παρ. 1 περ. δ' αναφέρει ακόμη τον όρο της «άσκησης των δικαιωμάτων που παρέχονται από τον νόμο, την ΕΣΔΑ και τη ΔΣΑΠΔ». Επί τη βάσει αυτού του όρου έχουν διατυπωθεί δύο απόψεις στη θεωρία. Ειδικότερα με βάση την πρώτη άποψη,³⁷ στον όρο αυτό περιλαμβάνεται κάθε παραβίαση δικαιώματος του κατηγορουμένου, που δεν υπάγεται στους προαναφερθέντες όρους της περιπτώσεως δ' του άρθρου 171 ΚΠΔ, ενώ με βάση μια δεύτερη αντίθετη άποψη³⁸ δεν εισάγεται ξεχωριστή κατηγορία, διότι στην περίπτωση αυτή θα οδηγούμασταν σε κατάλυση της περιοριστικής απαρίθμησης των απόλυτων ακυροτήτων. Ορθότερα κατά την άποψη αυτή, θα έπρεπε ως δικαιώματα να νοούνται όσα συνάπτονται αμέσως με την εκπροσώπηση, εμφάνιση και υπεράσπιση του κατηγορουμένου, ενώ στη διάταξη του άρθρου 170 παρ. 2 ΚΠΔ θα έπρεπε να περιλαμβάνεται κάθε άλλο δικαίωμα που δίδεται στον κατηγορούμενο κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο. Η άποψη αυτή θέτει ακόμη μια βάση επισημαίνοντας πως εάν ο νομοθέτης εννοούσε τέσσερις κατηγορίες δικαιωμάτων δεν θα τοποθετούσε στην θέση «την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση» τον συμπλεκτικό σύνδεσμο και αλλά το σημείο στίξεως κόμα οπότε η φράση θα διαβάζονταν : «την εμφάνιση, εκπροσώπηση, υπεράσπιση και την άσκηση...».

Μερίδα της νομολογίας³⁹ φέρεται να υιοθετεί την πρώτη άποψη, ενώ παράλληλα η δεύτερη άποψη επικρίνεται έντονα, καθώς όχι μόνο καταλύεται ο

---

³⁷ Κονταξής Α., ό.π., Τόμος Α',σελ. 1172

³⁸ Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 119/ Σεβαστιάδης Χαρ., ό.π. , σελ. 2113

³⁹ Βλ. Χαρακτηριστικά σκεπτικό ΑΠ 396/2005 «Κατά την διάταξη του άρθρου 333 παρ. 3 του ΚΠΔ, όταν λάβει στον λόγο ο Εισαγγελέυς ή ο δημόσιος κατηγορος ή ένας από τους διαδίκους, έχουν δικαίωμα να λάβουν τον λόγο και οι υπόλοιποι διάδικοι, ο δε κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του έχουν το δικαίωμα να ομιλούν πάντοτε τελευταίοι. Εξάλλου, όπως προκύπτει από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 170 παρ. 2 και 171 παρ. 1 εδ. δ' του ΚΠΔ, για να γεννηθεί η από την τελευταία διάταξη απόλυτη ακυρότητα θα πρέπει να υπάρχει από τον νόμο υποχρέωση του δικαστηρίου να προκαλέσει αυτό την άσκηση εκ μέρους του κατηγορουμένου ωρισμένου δικαιώματος που του παρέχεται από τον νόμο.Τέτοια υποχρέωση για το δικαστήριο δεν δημιουργείται από την προαναφερόμενη διάταξη του άρθρου 333 παρ. 3 του ΚΠΔ, όπως δεν δημιουργείται και σε σχέση με το δικαίωμα του κατηγορουμένου να ζητήσει την κλήτευση μαρτύρων της εκλογής του, να υποβάλει ερωτήσεις προς τους μάρτυρες και τον συγκατηγορούμενό του με την μεσολάβηση του διευθύνοντος την συζήτηση ή να προβεί σε δηλώσεις και παρατηρήσεις σχετικά με την κατάθεση και την απολογία

προστατευτικός σκοπός των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου με τη σχετική “υποβάθμιση” θεμελιωδών και ουσιωδών δικαιωμάτων σε σχετικές ακυρότητες αλλά και καθίσταται ανασφαλής η διακρίβωση σε κάθε περίπτωση αν πρόκειται για δικαίωμα που συνάπτεται αμέσως με την εκπροσώπηση, εμφάνιση και υπεράσπιση του κατηγορουμένου. Ορθότερο θα ήταν να ειπωθεί, πως με την υιοθέτηση της δεύτερης άποψης θα οδηγούμασταν σε ενδεχομένως υποκειμενική και αυθαίρετη στάθμιση του δικαστή,⁴⁰ ενώ ακόμη και αν την υιοθετούσαμε θα οδηγούμεθα και πάλι σε ύπαρξη απόλυτης δικονομικής ακυρότητας για τους λόγους που θα αναλυθούν στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο.⁴¹

6.1.3. Η απόλυτη ακυρότητα του άρθρου 171 περ.δ΄ ΚΠΔ και διάκριση αυτής από τη σχετική ακυρότητα του αρ. 170 παρ.2 ΚΠΔ

Επί τη βάσει των προεκτεθέντων σχετικά με την παρ.1 περ. δ΄ του αρ. 171 ΚΠΔ και πιο συγκεκριμένα την «άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από τον νόμο, την ΕΣΔΑ και τη ΔΣΑΠΔ», ανέκυψε διχογνωμία σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της σε σχέση με αυτού της σχετικής ακυρότητας του αρ. 170 παρ. 2 ΚΠΔ.

Αρχικά, η σχετική ακυρότητα του άρθρου 170 παρ.2 ΚΠΔ προκαλείται μόνο κατά την επ΄ ακροατηρίω διαδικασία, ενώ η δεύτερη απόλυτη ακυρότητα του 171 παρ.1 περ. δ΄ μπορεί να ανακύψει ακόμη και κατά το στάδιο της προδικασίας. Στη συνέχεια, η ακυρότητα της 171 παρ.1 περ. δ΄ προκαλείται

τους. Η εκ μέρους του κατηγορουμένου άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων του δεν προϋποθέτει την προηγούμενη εκ μέρους του δικαστηρίου και δη του διευθύνοντος την συζήτηση πρόκληση για να ασκήσει αυτά. Έχει δικαίωμα ο κατηγορούμενος να ζητήσει και να λάβει τον λόγο, [..]τότε προκαλείται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο.» Βλ. ομοίου περιεχομένου 244/1999 [ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ](#)

⁴⁰ Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 117

⁴¹ Βλ. τρίτη άποψη Ανδρουλάκη για σχέση δικαιώματος ακρόασης και απόλυτης δικονομικής ακυρότητας 171 παρ.1 περ. δ΄ ΚΠΔ Ανδρουλάκης Ν., ό.π., σελ. 504

ανεξαρτήτως αιτήσεως του κατηγορουμένου για άσκηση ορισμένου δικαιώματος προς το δικαστήριο, σε αντίθεση με την σχετική του 170 παρ.2 ΚΠΔ όπου είναι απαραίτητη η υποβολή σχετικού αιτήματος και προσφυγή στο δικαστήριο κατά της απορριπτικής διάταξης του διευθύνοντος τη συζήτηση.⁴² Τρίτον, η απόλυτη ακυρότητα του αρ. 171 παρ. 1 περ.δ΄ ΚΠΔ από την φύση της ως απόλυτης ακυρότητας, εξετάζεται και αυτεπαγγέλτως από τον Άρειο Πάγο, σε αντίθεση με την σχετική του 170 παρ. 2 ΚΠΔ όπου πρέπει να προτείνεται με αίτηση του κατηγορουμένου. Ακόμη, από την φύση τους συνάγεται πως η πρώτη λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως σε κάθε στάδιο της δίκης, ενώ η δεύτερη εάν δεν προταθεί έγκαιρα καλύπτεται.⁴³ Τέλος, με βάση την διάταξη του άρθρου 173 ΚΠΔ η σχετική ακυρότητα του άρθρου 170 παρ. 2 ΚΠΔ (που αναφέρεται αποκλειστικά σε πράξη της διαδικασίας στο ακροατήριο) πρέπει να προταθεί ωστόσο εκδοθεί για την κατηγορία οριστική απόφαση σε τελευταίο βαθμό, ενώ η απόλυτη ακυρότητα του άρθρου 171 παρ.1 περ. δ΄ΚΠΔ εάν αφορά την προδικασία μπορεί να προτείνεται ωστόσο γίνει αμετάκλητη η παραπομπή στο ακροατήριο και εάν αφορά την κύρια διαδικασία έως και τον Άρειο Πάγο.⁴⁴

Συνδυάζοντας τις προεκτεθείσες στο κεφ. 5.1.2. απόψεις και τις παραπάνω διαφορές μεταξύ των αρ. 171 παρ.1 περ.δ΄ και 170 παρ.2 ΚΠΔ, η πρώτη άποψη⁴⁵ ενώ οικοδομείται σε μία σωστή κλιμάκωση, εντούτοις δεν συνάγεται με ακρίβεια από τον ίδιο τον νόμο,⁴⁶ ενώ η δεύτερη άποψη⁴⁷

---

⁴²Βλ. Σεβαστιάδης Χαρ., ό.π., σελ. 2087

⁴³ Εξαίρεση από τις σχετικές ακυρότητες είναι η δυνατότητα για πρότασή της για πρώτη φορά και στον Άρειο Πάγο ως λόγος αναίρεσης της απόφασης σύμφωνα με το αρ. 510 παρ.1 περ.β΄ΚΠΔ. Βλ. Κονταξής Α., ό.π., σελ. 1154/ Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 136 επ.

⁴⁴ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ...ό.π., Τόμος Ι, σελ.697

⁴⁵ Η άποψη αυτή διακρίνει τα δικαιώματα του κατηγορουμένου που πρέπει οίκοθεν να ενεργεί ο δικαστής, ενώ τυχόν παράλειψή του προκαλεί απόλυτη ακυρότητα και σε δικαιώματα, που πρέπει ο ίδιος ο κατηγορούμενος να υποβάλλει αίτημα για να ασκήσει, οπότε εάν το δικαστήριο αρνηθεί ή παραλείψει να αποφανθεί επί του αιτήματός του, προκαλείται απόλυτη ακυρότητα..

⁴⁶ Βλ. Παπαδαμάκης Α.,Ποινική... ό.π., σελ. 239

⁴⁷ Κατά την δεύτερη άποψη προκαλείται απόλυτη ακυρότητα του αρ. 171 παρ.1 περ.δ΄ ΚΠΔ, όταν παραβιάζονται εκείνα τα δικαιώματα που συνάπτονται αμέσως με την εμφάνιση, εκπροσώπηση και υπεράσπιση του κατηγορουμένου, ενώ η προσβολή των λοιπών συνιστά έλλειψη ακροάσεως.

δημιουργεί ανασφάλεια ως προς την διακρίβωση σε κάθε περίπτωση του δικαιώματος που συνάπτεται αμέσως με την εκπροσώπηση, εμφάνιση και υπεράσπιση του κατηγορουμένου και διαθέτει σαφές νομικό έρεισμα.

Ως ορθότερη άποψη, θα πρέπει να θεωρηθεί μια τρίτη άποψη με βάση την οποία, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να γίνεται δεκτή η απόλυτη ακυρότητα καθώς ο υποβιβασμός σε σχετική του αρ. 170 παρ.2 ΚΠΔ οφείλεται σε παραδρομή του νομοθέτη.⁴⁸ Κατά την άποψη της γράφουσας, η θέση αυτή θα πρέπει να γίνει δεκτή καθότι έχει ως βασικό γνώμονα την προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, προστασία που επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερα με την διάταξη του άρθρου 171 παρ.1 περ. δ' ΚΠΔ.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί πως η θέση της νομολογίας δεν είναι ξεκάθαρη καθώς άλλοτε δέχεται σχετική, και άλλοτε απόλυτη ακυρότητα,⁴⁹ με πιο χαρακτηριστικό δείγμα της σύγχυσης αυτής την ΑΠ 1596/1990⁵⁰ η οποία αρχικά δέχθηκε έλλειψη δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης για αγνόηση αιτήσεως αναστολής ποινής, ενώ τελικά αναίρεσε την απόφαση για απόλυτη ακυρότητα.

6.2. Απόλυτες ακυρότητες στην προδικασία

Όσες διαδικαστικές πράξεις διενεργούνται κατά την προδικασία ενέχουν το στοιχείο της προσωρινότητας, αφού την τελική κρίση για την ενοχή ή μη του κατηγορουμένου την έχει το δικαστήριο. Η προδικασία συνδράμει καθοριστικά στην διασφάλιση της αρχής της δίκαιης δίκης, αφού χωρίς αυτή θα οδηγούμεθα σε ανέλεγκτη παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο και άρα το τεκμήριο αθωότητάς του θα δέχονταν ισχυρό πλήγμα. Περαιτέρω, την προδικασία διέπουν οι αρχές του εξεταστικού συστήματος, δηλαδή η αρχή της

---

⁴⁸ Βλ. υποσ/ση υπ.αριθμ. 38

⁴⁹ Βλ. ΑΠ 66/2016 ΤΠΝ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 377/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1272/1986 ΠοινΧρ 1987, σελ.88 και ΑΠ 1038/1986 ΠοινΧρ 1986, σελ.918

⁵⁰ ΑΠ 1569/1990, ΠοινΧρ 1991, 697

μυστικότητας, της έγγραφης διαδικασίας, της έλλειψης αντιδικίας, της αυτεπάγγελτης συγκέντρωσης του αποδεικτικού υλικού, της αναγκαιότητας, της απαγόρευσης του υπέρμετρου, της αναγκαίας αναλογίας και της προφορικότητας ή καταλληλότητας.⁵¹

Με βάση αυτές τις θέσεις, ο νομοθέτης έχει θεσπίσει μια σειρά διατάξεων μέσα στις οποίες εμπεριέχονται οι συνταγματικές επιταγές και οι διεθνείς κανόνες που διέπουν τα δικαιώματα του κατηγορουμένου. Έτσι, ο νομοθέτης έχει περιλάβει και την κατηγορία των ακυροτήτων κατά το στάδιο αυτό, διασφαλίζοντας ακόμη περισσότερο την δίκαιη προδικασία και κατ' επέκταση την κύρια διαδικασία, στα πλαίσια της οποίας θα σχηματισθεί και η τελική και αληθινή κρίση σχετικά με την κατηγορία.

6.2.1. Η απόλυτη ακυρότητα στην προκαταρκτική εξέταση

Η προκαταρκτική εξέταση αποτελεί έναν προέλεγχο πιθανής τέλεσης αξιόποινης πράξης, με σκοπό της την συνδρομή του εισαγγελέα στην απόφασή του, περί νομιμότητας ασκήσεως της ποινικής δίωξης. Ο θεσμός της προκαταρκτικής εξέτασης αναβαθμίστηκε σημαντικά με τους νόμους 3160/2003, 3346/2005 και 4055/2012 ⁵² καθώς πλέον προβλέπεται ως υποχρεωτική η διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης πριν την κίνηση της ποινικής δίωξης για κακούργημα και προαιρετική για τις υπόλοιπες αξιόποινες πράξεις.

Ειδικότερα, η διενέργειά της δεν σημαίνει την άσκηση ποινικής δίωξης, καθώς ο εισαγγελέας αποφασίζει γι' αυτή μετά το πέρας της προκαταρκτικής εξέτασης. Η συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων κατά το στάδιο αυτό δεν

---

⁵¹ Βλ. Κόλιας Κ., Η υπεράσπιση του κατηγορουμένου. Απόλυτες και Σχετικές ακυρότητες στην ποινική δίκη, Τόμος Α', σελ. 100

⁵² Με τον ν.4055/2012 καταργήθηκε η υποχρεωτική προκαταρκτική εξέταση σε αδικήματα αρμοδιότητας Τριμελούς Πλημμελειοδικείου αφού έτσι αποφεύγεται η άσκοπη επιμήκυνση και επιβράδυνση της ποινικής διαδικασίας.

αποβλέπει στο να αποδειχθεί πλήρως η ενοχή ή η αθωότητα του κατηγορουμένου, για την οποία λειτουργικά αρμόδιο είναι το δικαστήριο, αλλά κατατείνει στη διαπίστωση ύπαρξης ή μη επαρκών ενδείξεων ενοχής για την περαιτέρω άσκηση ή μη της ποινικής δίωξης.⁵³ Για το σκοπό αυτό ο ενεργών την προκαταρκτική εξέταση, παρότι δεν έχει εναρχθείσα ποινική δίωξη, μπορεί με τη σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα να ενεργήσει ανακριτικές πράξεις.⁵⁴

Η προκαταρκτική εξέταση αποτελεί κατά μια άποψη, στάδιο της ποινικής διαδικασίας με «οιονεί» ανακριτική λειτουργία και κατά βάση δικαιοδοτικό/δικαστικό χαρακτήρα.⁵⁵ Η προκαταρκτική εξέταση δεν αποτελεί ουσιαστικά ανάκριση, γιατί δεν αποβλέπει στην περισυλλογή αποδεικτικών στοιχείων, με προορισμό το δικαστήριο της ουσίας αλλά όπως προαναφέρθηκε, μόνο σε προεισαγωγική διερεύνηση περί κίνησης ή μη της ποινικής δίωξης.⁵⁶ Έτσι, ο ύποπτος αποκτά πλέον την ιδιότητα του «οιονεί κατηγορουμένου» και όχι του κατηγορουμένου του αρ. 72 ΚΠΔ. Επειδή όμως η θέση του προσεγγίζει αυτή του κατηγορουμένου, σκόπιμο κρίθηκε να του χορηγηθούν αναλογικά τα

---

⁵³ Βλ. Ανδρουλάκης Ν., ό.π., σελ. 287 / Παπαδαμάκη Α., Προκαταρκτική εξέταση-Προανάκριση: Μορφές και όρια της ερευνητικής δραστηριότητας, ΠοινΔικ 2008 σελ. 338/ 01.2009 Εγκύκλιος του Εισαγγελέως Α.Π. Γ.Σανιδά, «Η προκαταρκτική εξέταση ενεργείται με τη διαδικασία της προανακρίσεως, αφού γίνεται ρητή παραπομπή στα άρθρα 240, 241ΚΠΔ. Αυτό σημαίνει ότι για να καταλήξει η εισαγγελική αρχή στο πόρισμα, αν πρέπει να προβεί στην άσκηση της ποινικής δίωξης ή όχι, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που θέτουν τα άρθρα 43 και 47ΚΠΔ, θα ενεργήσει την προκαταρκτική εξέταση με όλα τα αποδεικτικά μέσα του άρθρου 178ΚΠΔ και με τη διαδικασία γενικά της προανακρίσεως, εντεύθεν δε και τις ανακριτικές πράξεις που προβλέπονται από τον ΚΠΔ (άρθρα 251επ.), με εξαίρεση εκείνες που δεν συμβιβάζονται με τη φύση της προκαταρκτικής εξετάσεως, όπως λ.χ. απολογία του κατηγορουμένου, έκδοση εντάλματος σύλληψης, κ.λ.».

⁵⁴ Συμβ.Εφ.Πειρ.259/2012, «Ειδικές ανακριτικές πράξεις. Η διενέργεια της ειδικής ανακριτικής πράξης της άρσεως του απορρήτου των επικοινωνιών για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, τα οποία απαριθμούνται περιοριστικά στο νόμο, διατάσσεται με βούλευμα του αρμοδίου Συμβουλίου, ενώ, σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, την άρση μπορεί να διατάξει ο εισαγγελέας που διενεργεί την προκαταρκτική εξέταση ή την προανάκριση, καθώς και ο ανακριτής που διενεργεί την κύρια ανάκριση.» Αρμ 2013, σελ. 324

⁵⁵ Βλ. Παπανδρέου Π., Προκαταρκτική εξέταση, ΠοινΔικ 2006, σελ. 193/ Παπαδαμάκη Α., Προκαταρκτική εξέταση.. ό.π., σελ. 338

⁵⁶ Βλ. Αλεξιάδης Σ., Ανακριτική, Γ' έκδοση, σελ. 107 επ.

δικαιώματα του κατηγορουμένου⁵⁷ και κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης. Πιο συγκεκριμένα, ο ύποπτος τέλεσης αδικήματος κατά το στάδιο της προκαταρκτικής έχει τα ακόλουθα δικαιώματα:

1) Κλήτευση υποχρεωτικά προ σαράντα οκτώ ωρών για παροχή εξηγήσεων από τον διενεργούντα την προκαταρκτική εξέταση, σύμφωνα με το άρθρο 31 παρ. 2 εδ.β' ΚΠΔ.

2) Δικαίωμα παράστασης με συνήγορο σύμφωνα με το συνδυασμό των διατάξεων 31 παρ.2 και 100 παρ. 1 ΚΠΔ.

3) Δικαίωμα ανωμοτί εξέτασης και παροχής εξηγήσεων ή άρνησης παροχής εξηγήσεων για την αποδιδόμενη σε αυτό αξιόποινη πράξη σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 100 και 273 ΚΠΔ.

4) Δικαίωμα λήψης προθεσμίας έως σαράντα οκτώ ωρών για την κατάθεσή του (102 παρ.1 ΚΠΔ), ενώ με αίτησή του η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί (102 παρ.2 ΚΠΔ)

5) Δικαίωμα χορήγησης αντιγράφων της σχηματισθείσας ποινικής δικογραφίας σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 101 ΚΠΔ

6) Δικαίωμα πρότασης μαρτύρων και άλλων αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με τα άρθρα 273 και 274 ΚΠΔ.

---

⁵⁷ Βλ. Κτιστάκης Γ, ό.π , σελ. 251/ 01.2009 Εγκύκλιος του Εισαγγελέως Α.Π. Γ.Σανιδά, «Προανάκριση και προκαταρκτική εξέταση, από πλευράς τρόπου ενέργειας και σκοπού, συνιστάμενου στην αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας, υπό τη μορφή της υπάρξεως επαρκών ενδείξεων, ταυτίζονται απολύτως. Η μόνη διαφορά που εξακολουθεί να διατηρείται είναι ότι στην προανάκριση υπάρχουν κατηγορούμενοι, ενώ στην προκαταρκτική εξέταση υπάρχουν "ύποπτοι", οι οποίοι έχουν όλα τα δικαιώματα των κατηγορουμένων.»

7) Δικαίωμα εκπροσώπησης από συνήγορο ή συνηγόρους υπεράσπισης κατ' άρθρο 96 παρ.2 ΚΠΔ ή αυτοπρόσωπης παράστασης κατά τη διενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης.

8) Δικαίωμα εξήγησης από τον διενεργούντα των δικαιωμάτων που έχει ο ύποπτος κατά τα άρθρα 99^A και 103 ΚΠΔ⁵⁸

9) Όλα τα δικαιώματα που αναφέρονται στη διάταξη του αρ. 273 παρ.1 εδ. γ', δ' και ε', επίδοση κάθε εγγράφου της ποινικής διαδικασίας στην δηλωθείσα από αυτόν διεύθυνση

10) Απαγόρευση αποδεικτικής αξιοποίησης της κατάθεσης του υπόπτου, που έγινε ενόρκως και χωρίς τη δυνατότητα παράστασης συνηγόρου, προ της διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης με βάση το άρθρο 31 παρ.2 ΚΠΔ.

Για την ανάλυση των υπό παράθεση δικαιωμάτων, σκόπιμο είναι να αναφερθεί πως η εν γένει παραβίασή τους, συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ.1 περ. β' και δ' ΚΠΔ.⁵⁹

Ειδικότερα, σχετικά με το δικαίωμα της απαγόρευσης αποδεικτικής αξιοποίησης της κατάθεσης του υπόπτου που έγινε ενόρκως, σκοπός της υπό κρίση διατάξεως είναι η προστασία του μετέπειτα κατηγορουμένου ο οποίος δεν θα κατέθετε τυχόν επιβαρυντικά αν εξετάζονταν είτε ως κατηγορούμενος είτε με την παρουσία συνηγόρου.⁶⁰ Η ρύθμιση αυτή συμβαδίζει με την αρχή της μη

---

⁵⁸ ΣυμβΠλημΑθ 2846/2014 «Προκαταρκτική εξέταση στην οποία ο πταισματοδίκης περιορίστηκε μόνο στην αναφορά των ουσιαστικών ποινικών διατάξεων χωρίς να περιλαμβάνει ακριβή νομικό χαρακτηρισμό και λεπτομερή αναφορά των πραγματικών περιστατικών. Κατά τον τρόπο αυτό δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις που καθορίζουν την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση του δικαιώματος που του παρέχεται από τις διατάξεις που αφορούν την γνώση της κατηγορίας και συνεπώς προκλήθηκε απόλυτη ακυρότητα των απολογιών των αιτούντων-κατηγορουμένων ενώπιον της Πταισματοδίκη Αθηνών (171 παρ.1 περ.δ' ΚΠΔ), ΠοινΔικ 2014, σελ.1058

⁵⁹ Βλ. Παπαδαμάκης Α, Προκαταρκτική Εξέταση....ό.π., σελ.338/ Βλ.Κόλιας Κ., Η υπεράσπιση του κατηγορουμένου, Τόμος Πρώτος, σελ. 102/ Παπανδρέου Π., Η προκαταρκτική....ό.π., σελ. 192

⁶⁰ Παπαδαμάκης Α., Ποινική Δικονομία... ό.π., σελ. 215

αυτοενοχοποίησης αλλά και τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ και του ΔΣΑΠΔ⁶¹, ενώ όπως θα αναλυθεί και στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο, το δικαίωμα αυτό γίνεται και νομολογιακά δεκτό.⁶² Ακόμη, με βάση το νέο καθεστώς, η έγγραφη εξέταση που έγινε νομότυπα υπό τους όρους της 31 παρ.2 ΚΠΔ, μπορεί να αξιοποιηθεί, αφού πλέον εκλείπουν οι εύλογες επιφυλάξεις της υπό κρίση διάταξης.⁶³ Τέλος, η παραμονή στην δικογραφία της ληφθείσης έγγραφης καταθέσεως κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, δεν επιτρέπεται και γι' αυτό θα πρέπει να τηρείται στο αρχείο της εισαγγελίας. Παρόλα αυτά έχει κριθεί νομολογιακά,⁶⁴ πως η παραμονή της στη δικογραφία δεν συνεπάγεται ακυρότητα, καθώς κρίσιμη είναι η αξιοποίησή της και όχι η παραμονή της στη δικογραφία.⁶⁵

Αναφορικά με το πρώτο δικαίωμα (παροχή εξηγήσεων του υπόπτου), ορίζεται πως αν η καταγγελία στρέφεται κατά ορισμένου προσώπου ή αν κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης αποδίδεται σε ορισμένο πρόσωπο η τέλεση αξιόποινης πράξης, το πρόσωπο καλείται προ 48 ωρών για παροχή έγγραφων εξηγήσεων. Σκοπός του άρθρου 31 παρ.2 ΚΠΔ είναι ο ίδιος με αυτός του άρθρου 100 ΚΠΔ, δηλαδή η 48ωρη κατ' ελάχιστο κλήτευση δίνει σε αυτόν τη δυνατότητα της προετοιμασίας της απολογίας του. Ακόμη, στο κατ' ελάχιστο αυτό διάστημα των σαράντα οκτώ ωρών, ο ύποπτος εκπληρώνει το θεμελιώδες δικαίωμά του περί ανεύρεσης δικηγόρου της εμπιστοσύνης του, της χορήγησης αντιγράφων της δικογραφίας και ανακοίνωσης αυτών σύμφωνα με το άρθρο

---

⁶¹ Βλ. ειδικότερα Συμεωνίδης Δ., Η απαγόρευση της αυτοενοχοποίησης και αποδεικτική αξιοποίηση μαρτυρικών καταθέσεων του μετέπειτα κατηγορουμένου στην ποινική διαδικασία, ΠοινΔικ 2004, σελ.459 επ. και Παπαδαμάκης Α, Προκαταρκτική Εξέταση....ό.π., σελ.339

⁶² Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 91/2015 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) , ΑΠ ΟΛ 1/2004 ΠοινΔικ 2004, 917, ΑΠ 2/1999 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

⁶³ Παπανδρέου Π., Η προκαταρκτική...ό.π., σελ. 193

⁶⁴ Βλ. παρακάτω κεφάλαιο περιπτωσιολογίας

⁶⁵ Απαγορεύεται η αξιοποίηση από τον ανακριτικό υπάλληλο, τον ανακριτή ή το Συμβούλιο. Βλ. ειδικότερα Χριστοφορίδης Χρ., Ο Κατηγορούμενος και η υπεράσπισή του, ΠοινΧρ 2000, σελ. 865

101ΚΠΔ.^{66 67} Σε περίπτωση μη κλήτευσής του ή κλήτευσης σε μικρότερο χρονικό διάστημα από αυτό των 48 ωρών παράγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ.1 περ. δ' ΚΠΔ. Έτσι, σε αντίθεση με ότι συνέβαινε στο παρελθόν, δεν νοείται η τυπική περάτωση της προκαταρκτικής εξέτασης χωρίς την παροχή εξηγήσεων του κατηγορουμένου. Πάντως, το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 31 παρ. 2 ΚΠΔ, ορίζει πως εάν ο ύποπτος που κλητεύθηκε νόμιμα δεν εμφανίσθηκε, η προκαταρκτική εξέταση μπορεί να περατωθεί χωρίς την εξέτάσή του.⁶⁸

Όπως προαναφέρθηκε, η προκαταρκτική εξέταση έχει κατά βάση δικαστικό-δικαιοδοτικό χαρακτήρα. Με βάση αυτή την διατύπωση σκόπιμο είναι να τονισθεί πως επιτρέπεται η ανάλογη εφαρμογή της 307 ΚΠΔ.⁶⁹ Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης μπορεί να διενεργηθεί οποιαδήποτε ανακριτική πράξη που διενεργείται στο πλαίσιο της προανάκρισης, εκτός από τις πράξεις εκείνες που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την άσκηση της ποινικής δίωξης και άρα της ιδιότητας του κατηγορουμένου (πράξεις δικονομικού καταναγκασμού ειδικότερα). Για τον λόγο αυτό δεν νοείται κατά του υπόπτου σύλληψη, προσωρινή κράτηση, λήψη απολογίας ή διενέργεια κατ' οίκον έρευνας.^{70 71}

---

⁶⁶ Η εφαρμογή του αρ. 101 ΚΠΔ και στην προκαταρκτική εξέταση έχει την βάση της και στα αρ. 6 παρ. 3 στοιχ. α' της ΕΣΔΑ και 14 παρ.3 εδ. α' ΔΣΑΠΔ που κάνουν λόγο για δικαίωμα πληροφόρησης το συντομότερο δυνατό σε γλώσσα κατανοητή για τους λόγους της κατηγορίας εναντίον του. Βλ. Καρράς Αρ., Η υποχρέωση έγγραφης και λεπτομερούς ανακοίνωσης της κατηγορίας στον κατηγορούμενο. Με αφορμή την ΑΠ 105/1998, ΠοινΧρ 2000, σελ. 673

⁶⁷ Κόλιας Κ., ό.π., σελ. 103 / Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 108

⁶⁸ Η κλήτευση του υπόπτου θα πρέπει σαφώς να προκύπτει από το αποδεικτικό επιδόσεως, Βλ. Παπαδαμάκης Α, Προκαταρκτική Εξέταση....ό.π., σελ.338

⁶⁹ Παπαδαμάκης Α, Προκαταρκτική Εξέταση....ό.π., σελ.339

⁷⁰ Κατά τη θέση μερίδας της νομολογίας γίνεται δεκτό πως και κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης μπορεί να γίνει κατάσχεση και η άρση της εναπόκειται στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών (αναλογική εφαρμογή των 268 παρ. 3, 307 β και 310 παρ. 2 ΚΠΔ) Ειδικότερα: ΠλημΕδ 121/ 1978 ΠοινΧρ 1979, σελ. 81 και ΠλημΘεσσ 802/1985 Αρμ 1985, σελ. 762

⁷¹ Η προκαταρκτική εξέταση δεν περιλαμβάνεται στις όλως περιοριστικές περιπτώσεις του άρθρου 253 ΚΠΔ για την έρευνα, αλλά ούτε υπάρχει συνδυασμός διατάξεων που να ορίζει πως κατά τη διάρκεια της επιτρέπεται η έρευνα. Βλ. Κολωνιάς Δ, Η κατ'οίκον έρευνα, σελ. 54/ Γνωμοδ. Τσάτσος Δ.,

6.2.1.1. Περιπτώσιολογία

Κατά την θέση της νομολογίας στο παρελθόν, η παράβαση του άρθρου 31 παρ. 2 ΚΠΔ δεν αποτελούσε σχετική ακυρότητα (εύλογα καθότι δεν απαγγέλλεται ρητά κάποια κύρωση) αλλά ούτε και σχετική του αρ. 171 παρ.1 περ.δ'ΚΠΔ. Το ζήτημα αυτό έλυσε οριστικά η ΟΛΑΠ 2/1999⁷² με βάση την οποία ξεκίνησε η μεταστροφή της νομολογίας και η επικράτηση σήμερα της απόλυτης δικονομικής ακυρότητας. Πιο συγκεκριμένα η υπό κρίση αναφέρει: «*Και ναι μεν η διάταξη αυτή του αρ. 31 παρ.2 εδ. β' (παλαιό εδάφιο ή') του ΚΠΔ δεν απαγγέλει ακυρότητα για την παράβασή της, όμως η διάταξη αυτή έχει θεσπισθεί προς υπεράσπιση του κατηγορουμένου, ο οποίος έχει δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποιήσεώς του, ως ειδικότερης έκφρασης του δικαιώματός του για "δίκαιη δίκη", που του διασφαλίζει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, καθώς και του δικαιώματός του από το άρθρο 223 παρ.4 ΚΠΔ να αρνηθεί την κατάθεση περιστατικών, από τα οποία θα μπορούσε να προκύψει η ενοχή του για αξιόποινη πράξη*».

Εν συνεχεία, αναφορικά με το ζήτημα της θέσης στο αρχείο της εισαγγελίας της ένορκης κατάθεσης, υπό την έννοια της 31 παρ.2 περ. η' ΚΠΔ, ενδιαφέρουσα είναι η ΑΠ 91/2015⁷³ η οποία δεν έκανε δεκτή την αίτηση του αναιρεσιόντος με βάση το εξής σκεπτικό: «*Προηγούμενη έγγραφη εξέταση του προσώπου αυτού που έγινε ενόρκως ή χωρίς τη δυνατότητα παράστασης με συνήγορο, δεν μπορεί να αποτελέσει μέρος της δικογραφίας αλλά παραμένει στο αρχείο της εισαγγελίας.[..] Μετά, δηλαδή, την έναρξη ισχύος του ν. 3160/2003, επιτρέπεται η λήψη υπόψη και η αποδεικτική αξιολόγηση και της καταθέσεως που έχει δώσει ο εγκαλούμενος για την τέλεση κάποιας αξιόποινης πράξεως κατά τη*

Παπαδαμάκης Α., Χρυσόγονος Κ., Η νομιμότητα της κατ'οίκον έρευνας και της κατάσχεσης στα πλαίσια της προκαταρκτικής εξέτασης και οι συνέπειες τους στην ποινική δίκη, ΠοινΔικ 2003, σελ. 815

⁷² ΟΛΑΠ 2/1991, ΝοΒ 2000, σελ. 510 Βλ. και Παπαδαμάκης Α., Ποινική Δικονομία...ό.π., σελ. 215 υποσημείωση υπ. Αρίθμ 10

⁷³ ΑΠ 91/2015 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) ομοίου περιεχομένου 570/2012, ΑΠ 1458/2010, ΑΠ 607/2010, ΑΠ 379/2010, ΑΠ 339/2010, ΑΠ 1058/2009 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασεως, πριν ασκηθεί κατ' αυτού ποινική δίωξη, πριν, δηλαδή, λάβει αυτός την ιδιότητα του κατηγορουμένου, εφόσον, όμως, αυτή έγινε ανωμοτί και ο εγκαλούμενος δεν στερήθηκε του δικαιώματός του να παρασταθεί με συνήγορο. Η ύπαρξη, όμως, των ενόρκων ή χωρίς όρκο (χωρίς την τήρηση των ως άνω διατυπώσεων) καταθέσεων του υπόπτου, πριν λάβει αυτός την ιδιότητα του κατηγορουμένου, στη σχηματισθείσα δικογραφία και η μη παραμονή τους στο αρχείο της εισαγγελίας, εφόσον αυτές, όταν δεν αναγιγνώσκονται ή δεν αξιολογούνται από το Δικαστήριο, δεν επηρεάζουν καθ' οιονδήποτε τρόπο την άσκηση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, δεν επάγεται καμιά ακυρότητα και δεν θεμελιώνει το λόγο αναιρέσεως του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. α' του ΚΠοινΔ.»

Περαιτέρω, δεν παράγεται απόλυτη δικονομική ακυρότητα όταν αξιολογείται - εκτιμάται αποδεικτικώς πόρισμα, το οποίο στηρίχθηκε και σε μαρτυρική κατάθεση του μετέπειτα κατηγορουμένου (211 ΚΠΔ), διότι στην περίπτωση αυτή πρόκειται για αυτοτελές αποδεικτικό μέσο. Με βάση την ΑΠ 1309/2015⁷⁴: «Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 31 παρ. 2, 105 παρ. 2 και 223 παρ. 4 Κ.Ποιν.Δ., προκύπτει ότι απαγορεύεται η ανάγνωση και η αποδεικτική αξιοποίηση σε βάρος του κατηγορουμένου της καταθέσεώς του, που έγινε κατά τη διενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασεως ή της ένορκης ή χωρίς όρκο καταθέσεως, που έδωσε κατά τη διενέργεια της αυτεπάγγελτης προανακρίσεως και πριν στραφούν οι υπόνοιες εναντίον του. Η λήψη υπόψη και αξιοποίηση αποδεικτικώς εκ μέρους του δικαστηρίου των μαρτυρικών καταθέσεων, οι οποίες λήφθηκαν είτε κατά τη διάρκεια αρμοδίως διαταχθείσας διοικητικής εξέτασεως, η οποία μετά την ισχύ του Ν. 3160/2003 εξομοιώνεται με την προκαταρκτική εξέταση, είτε μετά την άσκηση ποινικής διώξεως για συγκεκριμένη πράξη, πριν ο εξετασθείς αποκτήσει την ιδιότητα του κατηγορουμένου με κάποιον από τους τρόπους που αναφέρονται στο άρθρο 72 Κ.Ποιν.Δ., δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα, κατά το άρθρ. 171 παρ.1 περ. δ' του

⁷⁴ ΑΠ 1309/2015 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) ομοίου περιεχομένου ΑΠ 910/2015, ΑΠ 1750/2008, ΑΠ 403/2008, ΑΠ 4/2008, ΠΛΗΜΜ ΛΑΡ 385/2013 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

ίδιου Κώδικα, η οποία ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Α' Κ.Ποιν.Δ. λόγο αναιρέσεως, [...] Η ακυρότητα, όμως, αυτή δεν επέρχεται στην περίπτωση, που αξιολογείται - εκτιμάται αποδεικτικώς πόρισμα, το οποίο στηρίχθηκε και σε μαρτυρική κατάθεση του μετέπειτα κατηγορουμένου, διότι στην περίπτωση αυτή πρόκειται για αυτοτελές αποδεικτικό μέσο, ανεξάρτητο από την εν λόγω κατάθεση και συγκεκριμένα για έγγραφο. Περαιτέρω, κατά τη διάταξη του άρθρου 211 εδάφ α' Κ.Ποιν.Δ., ' ' Με ποινή ακυρότητας της διαδικασίας, δεν εξετάζονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο: [...] Από τη διάταξη αυτή προκύπτει, ότι άσκηση ανακριτικών καθηκόντων νοείται η ενέργεια οποιασδήποτε ανακριτικής ή προανακριτικής πράξεως, από τακτικό ή ειδικό ανακριτή ή γενικό ή ειδικό προανακριτικό υπάλληλο, κατά τη διάρκεια της ανακρίσεως ή προανακρίσεως και όχι η ενέργεια οιασδήποτε υπαλλήλου, που δεν είναι ειδικός προανακριτικός υπάλληλος, στα πλαίσια ένορκης ή μη διοικητικής εξετάσεως»

Τέλος σημαντική είναι η ΑΠ 501/2014⁷⁵ η οποία αναίρεσε λόγω λήψης υπόψιν ένορκης καταθέσης κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει: «Όμως, η λήψη υπόψη και αξιοποίηση αποδεικτικώς εκ μέρους του δικαστηρίου, των μαρτυρικών καταθέσεων, οι οποίες δόθηκαν πριν ο εξετασθείς αποκτήσει την ιδιότητα του κατηγορουμένου με κάποιον από τους τρόπους που αναφέρονται στο άρθρο 72 του ΚΠοινΔ δημιουργούσε απόλυτη ακυρότητα κατά το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' του ΚΠοινΔ, διότι αφορούσε την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και ειδικότερα το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποιήσεώς του, [...] Μετά, δηλαδή, την έναρξη ισχύος του ν. 3160/2003, επιτρέπεται η λήψη υπόψη και η αποδεικτική αξιολόγηση και της καταθέσεως που έχει δώσει ο εγκαλούμενος για την τέλεση κάποιας αξιόποινης πράξεως κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασεως, πριν ασκηθεί κατ' αυτού ποινική δίωξη, πριν, δηλαδή, λάβει αυτός την ιδιότητα του κατηγορουμένου, εφόσον, όμως, αυτή

---

⁷⁵ Βλ. ΑΠ 501/2014 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) ομοίου περιεχομένου: ΑΠ 65/2013, ΑΠ 471/2011, ΑΠ 129/2006 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) ΟΜΩΣ με βάση την ΑΠ 1154/2011 «Δεν επάγεται όμως ακυρότητα η ανάγνωση της κατάθεσης αυτής για αδικήματα που διαπράττονται με αυτή και είναι διαφορετικά από εκείνα για τα οποία διενεργείται προανακριτική εξέταση.» [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) ομοίου περιεχομένου ΑΠ 130/2006 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

έγινε ανωμοτί και ο εγκαλούμενος δεν στερήθηκε του δικαιώματός του να παρασταθεί με συνήγορο.»

6.2.2. Η απόλυτη ακυρότητα στην προανάκριση

6.2.2.1. Η περίπτωση της αυτεπάγγελτης (αστυνομικής) προανάκρισης

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 243 παρ.2 ΚΠΔ, εάν από την καθυστέρηση απειλείται άμεσος κίνδυνος ή αν πρόκειται για αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα, όλοι οι ανακριτικοί υπάλληλοι των άρθρων 33 και 34 ΚΠΔ είναι υποχρεωμένοι να επιχειρούν όλες τις προανακριτικές πράξεις που είναι αναγκαίες για να βεβαιωθεί η πράξη και να ανακαλυφθεί ο δράστης, έστω και χωρίς προηγούμενη παραγγελία του εισαγγελέα. Στην περίπτωση αυτή ειδοποιείται ο εισαγγελέας με το ταχύτερο μέσο και υποβάλλονται σε αυτόν χωρίς χρονοτριβή οι εκθέσεις που συντάχθηκαν από τους προαναφερθέντες ανακριτικούς υπαλλήλους. Τέλος, ο εισαγγελέας αφού λάβει τις εκθέσεις αυτές ενεργεί σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στην διάταξη του άρθρου 43 ΚΠΔ και επόμενα.⁷⁶

Η ανωτέρω διάταξη εισάγει κατ' εξαίρεση τη δυνατότητα προανάκρισης χωρίς προηγούμενη εισαγγελική παραγγελία εφόσον α) υπάρχει άμεσος κίνδυνος απώλειας ή δυσχέρανσης της συγκέντρωσης και διασφάλισης αποδεικτικών στοιχείων⁷⁷ ή β) εφόσον τελέστηκε αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα.⁷⁸ Ακόμη όμως, αυτός που καλείται να δώσει λόγο στους χωρίς

---

⁷⁶ Ακόμη η εισαγγελική ενέργεια της άσκησης της ποινικής δίωξης αποτελεί πλήρωση της αίρεσης της αστυνομικής προανάκρισης. Βλ. ειδικότερα Παπανδρέου Π., Η αστυνομική προανάκριση, ΠοινΔικ 2006, σελ. 756

⁷⁷ Όπως λόγου χάριν η διενέργεια αυτοψίας για την εξασφάλιση των ιχνών ή η εξέταση ουσιώδους μάρτυρα ο οποίος ετοιμάζεται να αποχωρήσει για το εξωτερικό Κόλιας Κ, ό.π., σελ. 145

⁷⁸ Υπό την έννοια του άρθρου 242 ΚΠΔ το οποίο διαχωρίζει το αυτόφωρο έγκλημα σε γνήσιο δηλαδή όταν ο δράστης καταλαμβάνεται «εν τω πράττεσθαι» και σε μη γνήσιο δηλαδή το έγκλημα που έγινε πρόσφατα. Βλ. ειδικότερα Ανδρουλάκης Ν, ό.π., σελ. 271

εισαγγελική παραγγελία γενικούς ή ειδικούς ανακριτικούς υπαλλήλους, φέρεται να αποκτά την ιδιότητα του κατηγορουμένου κατά την έννοια του άρθρου 72 ΚΠΔ και άρα αυτομάτως να αποκτά και τα δικαιώματα που παρέχονται στα αρ. 96-103 και 105 ΚΠΔ. Ειδικότερα στο αρ. 105 ΚΠΔ που εξειδικεύονται τα δικαιώματα που έχει ο κατηγορούμενος στα πλαίσια της αστυνομικής προανάκρισης, ο νόμος προβλέπει ρητά ακυρότητα και άρα σχετική. Επειδή όμως τα δικαιώματα του κατηγορουμένου συνάπτονται με την υπεράσπισή του, συνάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ.1 περ. δ' ΚΠΔ.

Εξετάζοντας ειδικότερα την προηγούμενη διατύπωση του αρ 105 ΚΠΔ, διαπιστώνουμε πως υπήρχε ουσιώδης στέρηση δικαιωμάτων του κατηγορουμένου στα αυτόφωρα εγκλήματα. Πιο συγκεκριμένα, τα πρόσωπα που καταλαμβάνονταν επ' αυτοφώρω εξετάζονταν αρχικά ως μάρτυρες και μάλιστα ανωμοτί. Μετά από αυτή την ανωμοτί εξέταση, ο κατηγορούμενος καλούνταν να «επιβεβαιώσει» την προηγηθείσα κατάθεσή του (ως μάρτυρας) και να απολογηθεί σαν κατηγορούμενος. Η παραπάνω πρακτική, ήταν άκυρη και σχετικά και απόλυτα. Άκυρη σχετικά, καθώς τέτοιες εξετάσεις χωρίς όρκο δεν προβλέπονταν από τον νόμο και άκυρη απόλυτα γιατί τα παραπάνω πρόσωπα δεν ήταν μάρτυρες, αλλά κατηγορούμενοι των οποίων ισοπεδώνονταν τα υπερασπιστικά δικαιώματα (*Nemo tenetur se ipsum accusare*).⁷⁹

Ο νομοθέτης διακρίνοντας το γεγονός της «μαρτυροποίησης» του κατηγορουμένου, τροποποίησε το άρθρο 105 ΚΠΔ και έτσι κατέστησε πλέον υποχρεωτικό εκείνος που έχει συλληφθεί ως δράστης ή σε βάρος του οποίου υπάρχουν υπόνοιες ότι διέπραξε την πράξη για την οποία διεξάγεται η προανάκριση (χωρίς εισαγγελική παραγγελία), να εξετάζεται σύμφωνα με ότι ισχύει για την εξέταση κάθε κατηγορουμένου παραπέμποντας παράλληλα και στη διάταξη του αρ. 31 παρ. 2 περ. ή ΚΠΔ. Στο πλαίσιο αυτό, με τις ΑΠ 2/1999

---

⁷⁹ Ανδρουλάκης Ν., ό.π., σελ. 351 επ.

και ΑΠ 1/2004⁸⁰ αποφάσεις της Ολομελείας κρίθηκε ότι εκείνος «σε βάρος του οποίου υπάρχουν υπόνοιες ότι ενέχεται στην πράξη για την οποία διεξάγεται προανάκριση χωρίς προηγούμενη εισαγγελική παραγγελία, εξετάζεται σύμφωνα με ότι ισχύει για την εξέταση κάθε κατηγορουμένου, ώστε να αποκλείεται το τέχνασμα της μαρτυροποίησης»⁸¹

Με βάση την διάταξη του αρ. 31 παρ.2 περ. η' ΚΠΔ απαγορεύεται η ένταξη στη δικογραφία της έγγραφης εξέτασεως του υπόπτου που έγινε κατά τη διάρκεια της αυτεπάγγελτης προανακρίσεως. Η κατά παράβαση των άρθρων 31 παρ.2 περ. η' και 105 παρ.2 εδ.β' ΚΠΔ ανάγνωση και αποδεικτική αξιοποίηση σε βάρος του κατηγορουμένου της ανωμοτί κατάθεσης στα πλαίσια της αστυνομικής προανάκρισης, συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα.⁸² Η παραμονή της όμως στο αρχείο της Εισαγγελίας ή στη σχηματισθείσα δικογραφία, εφόσον δεν αξιοποιείται, δεν επηρεάζει την άσκηση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και άρα δεν επιφέρει οιαδήποτε ακυρότητα.⁸³ Τέλος, δεν επέρχεται ακυρότητα, εάν ο κατηγορούμενος κατά την απολογία του στον ανακριτή αναφέρεται και επιβεβαιώνει το περιεχόμενο της κατάθεσης αυτής θέλοντας να αποτελέσει αυτή οργανικό περιεχόμενο της ανακριτικής του απολογίας. Κατά τα λοιπά ισχύουν *mutatis mutandis* όσα προεκτέθηκαν για την προκαταρκτική εξέταση (31 παρ. 2 περ. η' ΚΠΔ).

---

⁸⁰ ΑΠ 2/1999 και ΑΠ 1/2004 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) βλ. ομοίως ΑΠ 129/2006 «[...] απαγόρευση της επικοινωνίας του με συνήγορο πριν από την εξέτασή του ως «μάρτυρα», γεγονός που θάλλει, κατά την κοινή πείρα, την πρακτική αυθαιρέτων προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και δημιουργεί αρνητική προδιάθεση σε βάρος των αστυνομικών οργάνων. Έτσι με την πρώτη παράγραφο του άρθρου αυτού καθίσταται πλέον υποχρεωτικό εκείνος που έχει συλληφθεί ως δράστης ή σε βάρος του οποίου υπάρχουν υπόνοιες ότι ενέχεται στην πράξη για την οποία διεξάγεται προανάκριση χωρίς προηγούμενη Εισαγγελική παραγγελία, να εξετάζεται σύμφωνα με ό,τι ισχύει για την εξέταση κάθε κατηγορουμένου, ώστε να αποκλείεται το τέχνασμα της «μαρτυροποίησης [...]» [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

⁸¹ Συμεωνίδης Δ., Απαγόρευση αυτοενοχοποίησης και αποδεικτική αξιοποίηση μαρτυρικών καταθέσεων του μετέπειτα κατηγορουμένου στην ποινική διαδικασία, ΠοινΔικ 2004, σελ 453 επ.

⁸² Κόλιας Κ., ό.π. σελ. 146

⁸³ ΑΠ 1023/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

6.2.2.2. Η τακτική προανάκριση

Η τακτική προανάκριση ενεργείται κατόπιν γραπτής παραγγελίας του εισαγγελέα μόνο για πλημμελήματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα του τριμελούς πλημμελειοδικείου ή έχουν τελεστεί από πρόσωπο ιδιάζουσας δωσιδικίας, όταν έχει προηγηθεί ένορκη διοικητική εξέταση ή συντρέχουν ειδικά μνημονευόμενοι στην παραγγελία του εισαγγελέα εξαιρετικοί λόγοι, που επιβάλλουν τη διεξαγωγή συγκεκριμένων ανακριτικών πράξεων.^{84 85} Ο τρόπος και η διαδικασία διενέργειας της προανάκρισης ορίζονται από τα άρθρα 243, 244, 245 σε συνδυασμό με τα άρθρα 234, 240 και 241 ΚΠΔ.

Έτσι, στο πεδίο της τακτικής ανάκρισης που αποτελεί τρόπο κίνησης της ποινικής δίωξης, ο κατηγορούμενος έχει όλα τα δικαιώματα των άρθρων 96 έως 104 ΚΠΔ, ενώ η τυχόν παραβίασή τους συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα.⁸⁶ Ειδικότερα, ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ανακοινωθεί σε αυτόν το περιεχόμενο της του κατηγορητηρίου και των άλλων εγγράφων της προανάκρισης ακόμη και συμπληρωματικών που κατετέθησαν μετά το τέλος της προκαταρκτικής εξέτασης κατ' άρθρα 101 ΚΠΔ και 273 παρ. 2 ΚΠΔ. Στην πράξη σημειώνεται μεν στο έντυπο ότι απαγγέλθηκε η κατηγορία αλλά δεν γίνεται επακριβής έκθεση της κατηγορίας⁸⁷ όπως γίνεται στην κύρια ανάκριση

---

⁸⁴ Βλ. Αδάμπας Β., Προανάκριση 243 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος Ι, σελ.871

⁸⁵ Βλ. Τσάτσος Δ., Παπαδαμάκης Α., Χρυσόγονος Χ, ό.π., ΠοινΔικ 2003, σελ. 813 επ. Κατά μία άποψη (βλ. ΓνωμΕισΑΠ 1/2009 ΠοινΔικ 2010 σελ. 438) έρευνα μπορεί να διενεργηθεί ΚΑΙ στην προανάκριση. Κατ' άλλη ορθότερη κατά την άποψη της γράφουσας άποψη, έρευνα δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί λόγω της ρητής διάταξης του άρθρου 253 ΚΠΔ. Η ΑΠ 1328/2003 αναφέρει χαρακτηριστικά : «Επειδή, κατά το άρθρο 253 ΚΠΔ, η έρευνα, ως ανακριτική πράξη, μπορεί να διεξαχθεί, για κακούργημα ή πλημμέλημα, μόνον αν άρχισε κυρία ανάκριση ή προανάκριση, είτε η τελευταία γίνεται μετά από την άσκηση της ποινικής δίωξης (άρθρο 243 παρ. 1, ΚΠΔ), είτε προηγείται αυτής, σε περίπτωση κινδύνου από την αναβολή ή αυτόφωτου κακούργηματος ή πλημμελήματος (άρθρο 243 παρ. 2 ΚΠΔ).»

⁸⁶ Βλ. Κόλιας Κ., ό.π., σελ. 212/ Αδάμπας Β., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π.,, σελ.871

⁸⁷ Βλ. Ανδουλάκης Ν., ό.π., σελ. 315/ Βλ. Καρράς Α., Η υποχρέωση έγγραφης και λεπτομερούς ανακοίνωσης της κατηγορίας στον κατηγορούμενο, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 105/1998, ΠοινΧρ 2000, σελ. 673

με το θεσμό του έγγραφου κατηγορητηρίου γεγονός που οδηγεί συχνά στην απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας.

Εν συνεχεία ο κατηγορούμενος, έχει δικαίωμα να λάβει από τον προανακριτή ενημέρωση ότι έχει δικαίωμα διορισμού συνηγόρου σύμφωνα με το αρ. 46 παρ. 1 ΚΠΔ ή δύο συνηγόρων, οι οποίοι μπορούν να λάβουν αντίγραφα της δικογραφίας και του κατηγορητηρίου και να ζητήσει προθεσμία έως 48 ώρες και ακόμη παράταση 48 ωρών σύμφωνα με το άρθρο 102 παρ. 2 ΚΠΔ. Με βάση το άρθρο 245 παρ. 1 εδ.α ή ανάκριση δεν περατώνεται αν δεν κληθεί ο κατηγορούμενος να απολογηθεί πριν από 48 τουλάχιστον ώρες.⁸⁸ Παράβαση της διάταξης αυτής περί κλήσης κατηγορουμένου συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ. 1 περ.δ ' ΚΠΔ, ενώ συμπαρασύρεται και η εξαρτημένη πράξη της παραπομπής.

Επιπλέον, εάν η κατηγορία αφορά κακούργημα ή σοβαρό πλημμέλημα και δεν έχει οικονομική δυνατότητα για διορισμό συνηγόρου, έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον προανακριτή τον διορισμό του σύμφωνα με το άρθρο 100 παρ.3. Παράλληλα ο κατηγορούμενος έχει και σε αυτό το στάδιο το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 273 παρ. 2 εδ. β' ΚΠΔ, το δικαίωμα διορισμού διερμηνέα κατ' άρθρο 233 ΚΠΔ καθώς και το δικαίωμα να προτείνει μάρτυρες υπεράσπισης και να ζητήσει την εξέταση κάθε άλλου αποδεικτικού μέσου που είναι χρήσιμο για την ανεύρεση της αλήθειας.⁸⁹

Τέλος, ο κατηγορούμενος δύναται να υποβάλει το απολογητικό του υπόμνημα δια συνηγόρου υπερασπίσεως χωρίς την αυτοπρόσωπη εμφάνιση του ιδίου κατ' άρθρο 104 παρ. 2 ΚΠΔ, εκτός εάν θεωρείται αναγκαία η αυτοπρόσωπη εμφάνισή του. Στο υπό κρίση δικαίωμα, εμφανίστηκε έντονη διχογνωμία περί της δυνατότητας ή μη του συνηγόρου υπερασπίσεως για να υπογράψει το απολογητικό υπόμνημα αντί του κατηγορουμένου. Τελικά κατ' ορθότερη

---

⁸⁸ Βλ. Παπαδαμάκης Α., Προκαταρκτική....ό.π., σελ. 341

⁸⁹ Παπαδαμάκης Α., Προκαταρκτική...ό.π.,σελ. 341

άποψη⁹⁰ δεν παρέχεται το δικαίωμα υπογραφής του απολογητικού υπομνήματος από τον συνήγορο υπερασπίσεως αντί του κατηγορουμένου. Ο συνήγορος μπορεί να καταθέσει το απολογητικό υπόμνημα που φέρει την υπογραφή του κατηγορουμένου και στη συνέχεια να υπογράψει, αντί του κατηγορουμένου, την έκθεση εγχειρήσεως.

6.2.2.3.Περιπτωσιολογία

Η ΑΠ 1581/2013 απέρριψε την αναίρεση την αίτηση αναιρέσεως με το ακόλουθο σκεπτικό: *«Κατά τη διάταξη του άρθρου 105 του ΚΠοινΔ, [...] "όταν ενεργείται προανάκριση [...] Η κατά παράβαση του παρόντος άρθρου εξέταση είναι άκυρη και δεν λαμβάνεται υπόψη. [...] Με την αντικατάσταση αυτή του άρθρου 105 του ΚΠοινΔ με τον παραπάνω ν. 2408/1996 σκοπήθηκε, όπως από την εισηγητική έκθεση του νόμου αυτού προκύπτει, να τερματισθεί το απαράδεκτο καθεστώς της παραβιάσεως των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου στη διάρκεια της αυτεπάγγελτης (αστυνομικής) προανακρίσεως, που συνίσταται κυρίως στην απαγόρευση της επικοινωνίας του με συνήγορο πριν από την εξέτασή του ως "μάρτυρα", γεγονός που θάλπει, κατά την κοινή πείρα, την πρακτική αυθαίρετων προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και δημιουργεί αρνητική προδιάθεση σε βάρος των αστυνομικών οργάνων. [...] Ομως, η λήψη υπόψη και αξιοποίηση αποδεικτικώς εκ μέρους του δικαστηρίου, των μαρτυρικών καταθέσεων, οι οποίες δόθηκαν πριν ο εξετασθείς αποκτήσει την ιδιότητα του κατηγορουμένου με κάποιον από τους τρόπους που αναφέρονται στο άρθρο 72 του ΚΠοινΔ δημιουργούσε απόλυτη ακυρότητα κατά τα άρθρα 171 παρ. 1 περ. δ' και 481 παρ. 1 περ. β' του ΚΠοινΔ, [...] Μετά, την έναρξη ισχύος του ν. 3160/2003, επιτρέπεται η λήψη υπόψη και η αποδεικτική αξιολόγηση και της καταθέσεως που έχει δώσει ο εγκαλούμενος για την τέλεση κάποιας αξιόποινης πράξεως κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως, πριν ασκηθεί κατ' αυτού ποινική δίωξη, πριν, δηλαδή, λάβει αυτός την ιδιότητα του κατηγορουμένου, εφόσον, όμως, αυτή έγινε ανωμοτί*

⁹⁰ ΓνωμδΕισαγΠρωτΘεσ 4/1997, Υπερ 1997, σελ. 908

και ο εγκαλούμενος δεν στερήθηκε του δικαιώματός του να παρασταθεί με συνήγορο. Όπως, όμως, προκύπτει από την επιτρεπτή, για τον έλεγχο του παραδεκτού και της βασιμότητας των λόγων αναιρέσεως, επισκόπηση των εγγράφων της δικογραφίας, η ως άνω χωρίς όρκο κατάθεση του αναιρεσείοντος ναι μεν δόθηκε κατά την προκαταρκτική εξέταση που διενεργήθηκε σε βάρος του και πριν αυτός αποκτήσει την ιδιότητα του κατηγορουμένου, πλην αυτός δεν στερήθηκε κανενός υπερασπιστικού του δικαιώματος[...]⁹¹

Περαιτέρω απόλυτη ακυρότητα ιδρύεται από την προανάκριση χωρίς εισαγγελική παραγγελία έκτος εάν συντρέχουν οι δύο προϋποθέσεις της 243 παρ.2 ΚΠΔ. Ειδικότερα, με βάση το σκεπτικό της ΑΠ 1123/2011⁹²: «Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 27, 43, 171 παρ. 1 στοιχ. β` και 243 του ΚΠΔ, σαφώς προκύπτει ότι απόλυτη ακυρότητα, που ιδρύει λόγο αναιρέσεως του βουλεύματος, κατά το άρθρο 484 παρ. 1 στοιχ. α` του ΚΠΔ, επιφέρει και η χωρίς παραγγελία του εισαγγελέα ενέργεια προανακρίσεως, εκτός αν πρόκειται για αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα ή αν από την καθυστέρηση απειλείται άμεσος κίνδυνος να ματαιωθεί ή να δυσχερανθεί η βεβαίωση του διαπραχθέντος εγκλήματος και του δράστη,...]. Για την ύπαρξη του ως άνω κινδύνου μόνος αρμόδιος να κρίνει είναι ο ανακριτικός υπάλληλος και χωρίς παραγγελία του Εισαγγελέως. [...] Στην περίπτωση αυτή ειδοποιούν τον εισαγγελέα με το ταχύτερο μέσο και του υποβάλουν χωρίς χρονοτριβή τις εκθέσεις που συντάχθηκαν. [...] Στην προκειμένη περίπτωση, αναιρεσείων Α. Δ. συνελήφθη επ` αυτοφώρω την 06.05` της 7.5.2006 από αστυνομικούς του Τμήματος Ασφαλείας Μυτιλήνης, για απόπειρα βιασμού κατά συρροή, σε βάρος των Β. Α. και Σ. Ν.[...] Μετά ταύτα η άνω "αστυνομική" προανάκριση νομίμως διενεργήθη για όλα τα αδικήματα για τα οποία ο αρμόδιος προανακριτικός υπάλληλος έκρινε ότι υπάρχει κίνδυνος εκ της αναβολής, νομίμως δε (και) επερατώθη χωρίς απολογία του κατηγορουμένου και

⁹¹ ΑΠ 1581/2013 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#), ομοίου περιεχομένου ΑΠ 389/2011, Αναιρετική: ΑΠ 150/2010 , Αναιρετική: ΑΠ 133/2009 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#), ΑΠ 40/2001 ΠΛογ 2001, σελ. 73, 1345/2004 Αρμ 2004, σελ. 1736

⁹² ΑΠ 1123/2011 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#), ομοίου περιεχομένου ΑΠ 666/2001 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#), ΑΠ 2090/1985 ΠοινΧρ 1986, σελ. 381

για τις μη αυτόφωρες μερικότερες πράξεις για τις οποίες και ησκήθη αρμοδίως η ποινική δίωξη με παραγγελία προς τακτική ανάκριση.»

Ακόμη, η ΑΠ 1256/1999⁹³ δέχθηκε πως το απολογητικό υπόμνημα κατά το στάδιο της προανάκρισης πρέπει να υπογράφεται από τον κατηγορούμενο, ενώ για την κατάθεση του από συνήγορο απαιτείται έγγραφο πληρεξουσιότητας. Ειδικότερα: «κατά το άρ. 104 παρ. 2 ΚΠΔ, όταν ενεργείται προανάκριση ο κατηγορούμενος μπορεί να υποβάλει εγγράφως την απολογία του εκπροσωπούμενος από συνήγορο που διορίζεται κατά το άρ. 96 παρ. 2 ΚΠΔ. Στην υπό κρίση υπόθεση, [...] απολογήθηκαν με κοινό υπόμνημα, το οποίο όμως υπογράφεται απότο συνήγορό τους. Η ως άνω διάταξη δεν παρέχει δικαίωμα στο συνήγορο του κατηγορουμένου να υπογράψει το απολογητικό υπόμνημα αντί του κατηγορουμένου, αλλά μόνο (και προς διευκόλυνσή του) να υποβάλει αυτός(ο κατηγορούμενος) εγγράφως την απολογία του, εκπροσωπούμενος απλώς με συνήγορο, που το καταθέτει, υπογράφει την έκθεση εγχείρισης κ.λπ., υπό την προϋπόθεση όμως ότι έχει εφοδιαστεί με πληρεξούσιο κατά το άρ. 96 παρ. 2 ΚΠΔ.»

Τέλος, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μια από τις χαρακτηριστικές προσφυγές στο ΕΔΔΑ που καταδίκασαν την Ελλάδα για την μη εφαρμογή της ΕΣΔΑ (δίκαιη δίκη) αποτελεί η από 30/04/2009 υπόθεση «Τσότσος κατά Ελλάδος». Στην υπο κρίση υπόθεση μεταξύ άλλων αιτιάσεων, ο προσφεύγων, επικαλούμενος το άρθρο 6 §§ 1 και 3δ της Σύμβασης, παραπονήθηκε για το γεγονός ότι καταδικάστηκε με βάση καταθέσεις μαρτύρων που ελήφθησαν κατά την προανάκριση, καταθέσεις οι οποίες δεν μπόρεσαν, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, να εξετασθούν ούτε από τον ίδιο, ούτε από τις δικαστικές αρχές. Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι ο προσφεύγων καταδικάστηκε, με βάση τις καταθέσεις των μαρτύρων κατηγορίας τους οποίους δεν μπόρεσε, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, να εξετάσει ή να ζητήσει να εξετασθούν. Τέλος, το Δικαστήριο θεώρησε ότι το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν προέβαλε ρητώς

---

⁹³ ΑΠ 1256/1999 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

αντίρρηση στην ανάγνωση των καταθέσεων (όπως ισχυρίστηκε η Ελλάδα) των μαρτύρων, δεν μπορεί υπό τις συνθήκες της υπόθεσης στην οποία οι μάρτυρες δεν ήταν παρόντες, να θεωρηθεί ως παραίτηση από το δικαίωμά του να εξετάσει ή να ζητήσει να εξετασθούν οι εν λόγω μάρτυρες. Έτσι, με βάση αυτά, το ΕΔΔΑ έκρινε πως υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 3δ της Σύμβασης.

6.2.3. Η απόλυτη ακυρότητα στην κύρια ανάκριση

Ένα ακόμη στάδιο της ποινικής προδικασίας αποτελεί αυτό της κύριας ανάκρισης, ενώ σκοπός της είναι –όπως προσδιορίζεται στο άρθρο 239 ΚΠΔ- η συλλογή των αποδεικτικών στοιχείων για να βεβαιωθεί η τέλεση εγκλήματος και να αποφασιστεί αν πρέπει να εισαχθεί κάποιος σε δίκη γι' αυτό. Η παρ. 2 του ίδιου άρθρου δίνει ορισμένες διευκρινήσεις σε σχέση με αυτόν τον βασικό σκοπό, με την προσθήκη της υπόδειξης για έρευνα και της προσωπικότητας του κατηγορουμένου.⁹⁴

Ο τακτικός ανακριτής (πρωτοδίκης), διενεργεί, διατηρώντας την λειτουργική του αυτονομία, όλες τις απαραίτητες ανακριτικές πράξεις που προβλέπονται στα άρθρα 251-304 ΚΠΔ και θεωρεί αναγκαίες για να εξακριβωθούν το έγκλημα και οι υπαίτιοι σύμφωνα με το αρ. 248 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ. Παράλληλα, ο ανακριτής με βάση τη διάταξη του άρθρου 274 ΚΠΔ ερευνά τα μέσα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, με βάση τη διάταξη του άρθρου 270 ΚΠΔ λαμβάνει την απολογία του κατηγορουμένου και τέλος με βάση τη διάταξη του άρθρου 283 ΚΠΔ επιβάλλει μέτρα δικονομικού καταναγκασμού όπως προσωρινή κράτηση και περιοριστικούς όρους.⁹⁵

Ειδικότερα, στην κύρια ανάκριση (όπως και στην προκαταρκτική εξέταση και προανάκριση) έχουν ανάλογη εφαρμογή τα θεμελιώδη υπερασπιστικά δικαιώματα των άρθρων 96-105 ΚΠΔ. Στην προκειμένη όμως

---

⁹⁴ Ανδρουλάκης Ν., ό.π., σελ. 293

⁹⁵ Κόλιας Κ., ό.π., σελ. 212

περίπτωση, η εφαρμογή τους κρίνεται ουσιαστικότερη, καθώς στην κύρια ανάκριση επιβάλλονται τα επαχθή μέτρα δικονομικού καταναγκασμού. Τυχόν δε παραβίαση των δικαιωμάτων αυτών, οδηγεί σε απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ.1 περ.δ' ΚΠΔ.

Αναλύοντας διεξοδικότερα τα παραπάνω, ο κατηγορούμενος αρχικά έχει δικαίωμα εκπροσώπησης από συνήγορο ή συνηγόρους υπεράσπισης κατ'άρθρο 96 παρ.2 ΚΠΔ, να παρίσταται με συνήγορο και να επικοινωνεί μαζί του κατά την απολογία του, όπως και σε κάθε εξέταση του, έστω κατ'αντιπαράσταση με μάρτυρες ή άλλους κατηγορούμενους, καθώς και να ζητήσει από τον ανακριτή να του διορίσει αυτεπαγγέλτως συνήγορο σύμφωνα με το άρθρο 100 ΚΠΔ. Ζήτημα ωστόσο τέθηκε για το εάν κατά την κύρια ανάκριση υποχρεούται ο κατηγορούμενος να εμφανισθεί αυτοπροσώπως για να απολογηθεί ενώπιον του ανακριτή ή αν δικαιούται να εκπροσωπηθεί από συνήγορο με την δια του συνηγόρου του κατάθεση απολογητικού υπομνήματος. Ορθότερη άποψη,⁹⁶ θέλει να μην επιτρέπεται η δια συνηγόρου απολογία, καθώς i) με βάση το αρ. 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ δεν κατοχυρώνεται το δικαίωμα φυσικής απουσίας του κατηγορουμένου αλλά το δικαίωμα υπεράσπισής του ii) με βάση την διάταξη 340 ΚΠΔ δεν προβλέπεται δικαίωμα εκπροσώπησης παρά μόνο στην διαδικασία του ακροατηρίου, iii) η απολογία δεν είναι απλή πράξη δικονομικής διαδικασίας αλλά είναι άμεση, προφορική και δίδεται πάντα από τον κατηγορούμενο και iv) η απολογία δεν είναι μόνο μέσο υπερασπίσεως του κατηγορουμένου αλλά και αποδεικτικό μέσο κατ'άρθρο 178 ΚΠΔ και έτσι ο ανακριτής θα πρέπει να μπορεί να του υποβάλλει ερωτήσεις ή να αξιοποιήσει την φυσική του παρουσία για την κατ'αντιπαράσταση εξέτασή του.⁹⁷ Με βάση αυτά συνάγεται ότι είναι δυνατή η συμπαράστασή του κατηγορουμένου με συνήγορο, και όχι η εκπροσώπησή του από αυτόν κατά την απολογία και άρα τυχόν απόρριψη

---

⁹⁶ Βλ. ΣυμβΠλημΑθ 53/2004, ΠοινΔικ 2005, σελ. 1269

⁹⁷ Πλαγιάκος Γ., Υποχρέωση αυτοπρόσωπης παρουσίας ή δικαίωμα εκπροσώπησης του κατηγορουμένου στην κύρια ανάκριση, ΠοινΔικ 2008, σελ. 1230

αιτήματος για εκπροσώπηση από συνήγορο, δεν γεννά απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ. περ. δ' ΚΠΔ.

Επιπλέον, ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα πρότασης μαρτύρων και άλλων αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με τα άρθρα 273 και 274 ΚΠΔ. Ωστόσο, με βάση την άποψη της νομολογίας δεν γεννάται ακυρότητα από την μη εξέταση των προταθέντων από τον κατηγορούμενο μαρτύρων,⁹⁸ ειδικά όταν αυτοί προτάθηκαν μετά τη γνωστοποίηση της περάτωσης της ανάκρισης, καθότι θα πρέπει να επακολουθήσει νέα γνωστοποίηση ή παράλειψη της οποίας επιφέρει απόλυτη ακυρότητα.⁹⁹

Ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος πρότασης μαρτύρων και άλλων αποδεικτικών μέσων, συνιστά η διάταξη του άρθρου 183 ΚΠΔ για διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, απόλυτη ακυρότητα προκαλείται όταν υπάρχει αναιτιολόγητη απόρριψη του αιτήματος του κατηγορουμένου για τη διενέργειά της,¹⁰⁰ όταν εκλέγονται πραγματογνώμονες εκτός πίνακα και όταν ο ανακριτής δεν του γνωστοποίησε τα ονόματα των πραγματογνωμόνων που διόρισε.^{101 102} Ειδικότερα, η τελευταία αυτή ακυρότητα που επέρχεται λόγω της μη γνωστοποίησης βρίσκεται έρεισμα στη διατάξεις του άρθρου 204 ΚΠΔ, όπου αναφέρεται πως όταν γίνεται ανάκριση για κακούργημα, εκείνος που ενεργεί την ανάκριση και διορίζει πραγματογνώμονες γνωστοποιεί συγχρόνως το διορισμό στον κατηγορούμενο, στον πολιτικώς ενάγοντα και στον αστικώς υπεύθυνο σύμφωνα με το άρθρο 192 ΚΠΔ. Αυτοί, μέσα σε προθεσμία που ορίζεται από εκείνον που ενεργεί την ανάκριση, μπορούν να διορίσουν με δικές τους δαπάνες τεχνικό σύμβουλο, που επιλέγεται μεταξύ όσων έχουν την ικανότητα να διοριστούν σύμφωνα με το νόμο πραγματογνώμονες στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ακόμη ένα σημείο που τεκμηριώνει την άποψη αυτή είναι η

⁹⁸ Βλ. ΑΠ 1847/2007 ΠοινΛογ 2007, σελ. 1391 και ΑΠ 1165/2003 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

⁹⁹ Βλ. Χριστοφορίδης Χ., ό.π., σελ. 868

¹⁰⁰ Βλ. ΑΠ 678/2006 και 487/2007 [ΤΠΝ ΝΟΜΟΣ](#)

¹⁰¹ Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 108

¹⁰² Βλ. ΑΠ 1443/1999, ΠοινΧρ 2000, σελ. 697 και 709/1988, ΠοινΧρ 1988, σελ. 783

αναγκαιότητα γνώσης των ονομάτων τους, ειδάλλως ο κατηγορούμενος δεν θα μπορέσει να ασκήσει το δικαίωμά του για προβολή αιτήματος εξαίρεσης ενός πραγματογνώμονα κατά το άρθρο 191 και 192 ΚΠΔ και αποκλεισμού του.¹⁰³

Ακόμη, ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να λάβει γνώση του κατηγορητηρίου και των εγγράφων της ανάκρισης και να ζητήσει αντίγραφα τους. Αντίστοιχα ο ανακριτής υποχρεούται να ανακοινώνει στον κατηγορούμενο το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου και των άλλων εγγράφων της ανάκρισης. Τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις υπάρχουν στον κατηγορούμενο και τον ανακριτή αντίστοιχα, όταν ο κατηγορούμενος κληθεί σε συμπληρωματική απολογία, ενώ εάν η ανάκριση εξακολούθησε πέραν του μήνα μετά την πρώτη ή κάθε μεταγενέστερη απολογία, ο κατηγορούμενος δικαιούται να ασκεί τα δικαιώματά του μία φορά τον μήνα. Πάντως, μετά το τέλος της ανάκρισης και προτού διαβιβαστεί η απολογία στον εισαγγελέα, καλείται πάντοτε ο κατηγορούμενος να μελετήσει όλη την δικογραφία (101 ΚΠΔ). Επί του συγκεκριμένου δικαιώματος, συχνά απαντάται ο προβληματισμός περί του εάν ο κατηγορούμενος για την προάσπισή των δικαιωμάτων του δύναται να λάβει αντίγραφα του συνόλου της δικογραφίας ή μόνο αυτών που τον αφορούν άμεσα. Ορθότερη¹⁰⁴, επί τη βάση αυτού του ζητήματος, φαίνεται να είναι η άποψη που θέλει να πρέπει να χορηγούνται αντίγραφα του συνόλου της δικογραφίας, καθώς η μη χορήγησή τους θα ερχόταν σε αντίθεση με τις επιταγές του αρ. 20 Σ, 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ αλλά και το δικαίωμα που κατοχυρώνει για τον κατηγορούμενο το αρ.

---

¹⁰³ Ένα μέρος της νομολογίας δέχεται αντίθετη άποψη με βάση την οποία κρίθηκε ότι εφόσον ο νόμος αναθέτει τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης σε ορισμένα πρόσωπα (π.χ. σε άτομα από την Ιατροδικαστική υπηρεσία Αθηνών) δεν υφίσταται υποχρέωση του ανακριτή να ειδοποιήσει για τον διορισμό των πραγματογνωμόνων. Βλ. ΑΠ 140/1953 ΠοινΧρ 1953, σελ. 319 και ΑΠ 8/1964 ΠοινΧρ 1964, σελ. 168 Αντίθετη άποψη έχει ο Μπάκας που υποστηρίζει ότι περιορίζεται αισθητά η εφαρμογή των διατάξεων περί εξαίρεσης και αποκλεισμού. Βλ. Μπάκας, Η δικονομική λειτουργία της πραγματογνωμοσύνης στην ποινική δίκη, σελ. 128

¹⁰⁴ Βλ. ΣυμβΕφετΑθ 1327/2009 που απέρριψε κατ'ουσίαν εισαγγελική έφεση κατά του βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών, με το οποίο η διαφωνία κατηγορουμένου και ανακριτή ως προς το ζήτημα της ανακοίνωσης του συνόλου των εγγράφων της δικογραφίας επιλύθηκε υπέρ του κατηγορουμένου με αιτίαση την αντίθεση της μη χορήγησης του συνόλου των εγγράφων στην ΕΣΔΑ, το Σύνταγμα και τη διάταξη του άρθρου 101 ΚΠΔ. ΠοινΧρ 2009 σελ. 742

101 παρ. 1 ΚΠΔ. Ακόμη, η αρχή της μυστικότητας που θεσπίζεται στη διάταξη του αρ. 241 ΚΠΔ και της προστασίας προσωπικών δεδομένων κάμπτονται απέναντι στο υπέρτερο της προάσπισης των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και δεν ισχύουν παρά μόνο έναντι τρίτων. Έτσι, τυχόν παραβίαση του δικαιώματος της γνώσης των εγγράφων της ανακριτικής δικογραφίας με τη χορήγηση στον κατηγορούμενο μόνο όσων τον αφορούν άμεσα συνεπάγεται αναμφισβήτητη απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρον 171 παρ.1 περ.δ' ΚΠΔ. Επί τη βάση του ίδιου δικαιώματος, προκαλείται απόλυτη ακυρότητα, όταν δεν εξειδικεύεται στον κατηγορούμενο η κατηγορία με σαφήνεια και πληρότητα¹⁰⁵ (273 παρ. 2 ΚΠΔ), ενώ δε πιθανή ακυρότητα της πράξης συνεπάγεται και απόλυτη ακυρότητα κάθε επόμενης εξαρτημένης πράξεως (επιβολή περιοριστικών όρων, προσωρινή κράτηση).¹⁰⁶

Περαιτέρω, ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ζητήσει σαρανταοκτάωρη προθεσμία πριν απολογηθεί, που μπορεί με αίτησή του να παραταθεί κατ' άρθρο 102 ΚΠΔ. Σε καμία περίπτωση δεν νοείται σύντμηση της προθεσμίας, εκτός εάν από την παρέλευση της προθεσμίας αυτής δύναται να οδηγήσει στην παραγραφή ενός εγκλήματος.¹⁰⁷¹⁰⁸

Ακόμη, ο κατηγορούμενος i)έχει δικαίωμα αυτοπρόσωπης παράστασης στις ανακριτικές πράξεις, με εξαίρεση την εξέταση μαρτύρων και κατηγορουμένων κατά τα οριζόμενα στη διάταξη του αρ. 97 ΚΠΔ, ii)να απευθύνει ερωτήσεις και να υποβάλλει παρατηρήσεις σε κάθε ανακριτική πράξη κατ' άρθρο 99 ΚΠΔ, είτε αυτοπροσώπως είτε δια πληρεξουσίου συνηγόρου, iii) να πληροφορηθεί από τον ανακριτή για τα δικαιώματα που έχει κατά τα άρθρα

---

¹⁰⁵ Βλ. Καρράς Αρ., Η υποχρέωση...ό.π., ΠοινΧρ 2000, σελ. 673επ.

¹⁰⁶ Ανδρουλάκης Ν., ό.π., σελ. 329

¹⁰⁷ Βλ. ΣυμβΠλημΠατρών 380/2004, ΝοΒ 2005, σελ. 339 όπου κρίθηκε πως η χορήγηση 48ωρης προθεσμίας θα σήμανε παραγραφή του εγκλήματος

¹⁰⁸ Βλ. ΣυμβΠλημΘεσ 484/2015, όπου δέχεται ότι ο κατηγορούμενος πέραν του δικαιώματός του να λάβει 48ωρη προθεσμία, έχει δικαίωμα να ζητήσει και μεγαλύτερη προθεσμία για την πλήρη προετοιμασία της απολογίας του (102 παρ.2 ΚΠΔ), ΠοινΔικ 2015, σελ. 1163

99^A και 103 ΚΠΔ και iv) να αρνηθεί να απαντήσει¹⁰⁹ ή να παραδώσει την απολογία του γραπτή, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 273 παρ.2 εδ. β' και γ' ΚΠΔ.¹¹⁰

Στη συνέχεια, κρίσιμο είναι να αναφερθεί πως με βάση το αρ. 270 παρ.1 εδ. α' ΚΠΔ η ανάκριση δεν μπορεί να θεωρηθεί τελειωμένη εάν ο κατηγορούμενος δεν απολογηθεί, ενώ περάτωσή της χωρίς απολογία του παράγει απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ. 1 περ.δ' ΚΠΔ.¹¹¹

Στο δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου και του άρθρου 270 ΚΠΔ αναφέρεται πως εάν δεν προκύπτουν κατά του κατηγορουμένου αποχρώσεις ενδείξεις ενοχής, η κύρια ανάκριση μπορεί να περατωθεί ακόμη και εάν ο κατηγορούμενος δεν παρουσιάστηκε για να απολογηθεί ύστερα από την κλήτευσή του. Στην διάταξη αυτή βρίσκει νομικό έρεισμα η ακολουθούμενη πρακτική του ανακριτή να περατώνει την κύρια ανάκριση με την έκδοση απλά και μόνο «τυπικής κλήσης» του κατηγορουμένου με την έκδοση δηλαδή μια κλήσης, την μη επίδοσή της στο κατηγορούμενο και την παραμονή της στο αρχείο της δικογραφίας με τη σημείωση «τυπική κλήση». Η πρακτική αυτή έχει επικριθεί έντονα, καθότι ακρωτηριάζεται το δικαίωμα ακροάσεως του κατηγορουμένου, αφού δεν έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει με τους ισχυρισμούς του τις επόμενες από την απολογία διαδικαστικές πράξεις.¹¹² Ειδικότερα, εάν συμφωνήσουν ο εισαγγελέας και το συμβούλιο με τον ανακριτή ουδέν ζήτημα γεννάται. Εάν όμως δεν συμφωνήσουν εισαγγελέας και συμβούλιο με τη γνώμη του ανακριτή και παραπέμψουν τον κατηγορούμενο, τότε γίνεται επάνοδος στο αρ. 270 παρ. 1 περ. α' ΚΠΔ. Σε αυτή την περίπτωση, ο κατηγορούμενος πρέπει να κληθεί για συμπληρωματική απολογία, διότι σε

---

¹⁰⁹ Χριστοφορίδης Χ, ό.π.,ΠοινΧρ 2000, σελ. 867

¹¹⁰ Τονίζεται για ακόμα μία φορά πως παράβαση των ως άνω δικαιωμάτων συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ.1 περ. δ' ΚΠΔ.

¹¹¹ Βλ. Ανδρουλάκης Ν., ό.π. σελ. 322 Βλ. και ΑΠ 53/2000, ΝοΒ 2000, σελ. 684

¹¹² Βλ. Καλφέλης Γ., Η περάτωση της κύριας ανάκρισης., σελ.200

περίπτωση έκδοσης παραπεμπτικού βουλεύματος αυτό θα πάσχει από απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρον 171 παρ.1 περ. δ'ΚΠΔ.¹¹³

Σχετικά με το ζήτημα της συμπληρωματικής απολογίας έχουν διαμορφωθεί δύο απόψεις. Κατά την πρώτη άποψη της νομολογίας,¹¹⁴ μη κλήση του κατηγορουμένου για συμπληρωματική απολογία δεν συνεπάγεται ακυρότητα καθώς με τη γνωστοποίηση της περάτωσης της ανάκρισης (308 παρ. 4ΚΠΔ), ο κατηγορούμενος μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματα που του παρέχονται από τον νόμο. Κατ' ορθότερη άποψη,¹¹⁵ η γνωστοποίηση της περάτωσης καλύπτει μόνο το δικαίωμα της πληροφόρησης και όχι το δικαίωμα της δικαστικής ακροάσεως και διατύπωσης των απόψεών του κατηγορουμένου και με βάση αυτά μη κλήση του για συμπληρωματική απολογία συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ.1 περ. δ'ΚΠΔ.¹¹⁶

Τέλος, παράγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ.1 περ. δ' όταν δεν κληθεί ο κατηγορούμενος να υπογράψει το πέρας της ανάκρισης καθώς η κύρια ανάκριση δεν μπορεί να περατωθεί εάν αυτός δεν λάβει γνώση της δικογραφίας και δεν εξαντλήσει τα μέσα προάσπισής του.¹¹⁷

6.2.3.1. Περιπτώσιολογία

Το υπ' αριθμόν 130/2012 ¹¹⁸ Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης διέταξε τη συμπληρωματική ανάκριση της υποθέσεως,

---

¹¹³ Καλφέλης Γ., ό.π., σελ. 209

¹¹⁴ Βλ. Ζαχαριάδης Αθ., Αρ. 312, σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος ΙΙ, σελ. 1333 και ΑΠ 129/1984 ΠοινΧρ 1984, σελ. 542 και ΑΠ 84/1966 ΠοινΧρ 1966, σελ. 66

¹¹⁵ Καλφέλης Γ., ό.π., σελ. 182 επ. και ΑΠ 1569/1983 ΠοινΧρ 2984, σελ. 271

¹¹⁶ Παγίως γίνεται δεκτό πως είναι υποχρεωτική για τον ανακριτή η γνωστοποίηση της περάτωσης και της περαιτέρω ανάκρισης (όπως και στην κύρια ανάκριση) στον κατηγορούμενο, ειδάλλως παράγεται απόλυτη ακυρότητα. Βλ. ΑΠ 1138/2007 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

¹¹⁷ Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 108/ Αντίθετα μη γνωστοποίηση πέρατωσης ανάκρισης σε πολιτικώς ενάγοντα και αστικώς υπεύθυνο δεν επιφέρει ακυρότητα βλ. ΑΠ 76/1999, ΠοινΧρ 1999, σελ. 697

¹¹⁸ Βλ. ΑΠ 1488/2011 και ΑΠ8/2002 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

προκειμένου να ληφθούν απολογίες των κατηγορουμένων και να γνωστοποιηθεί σ' αυτές το πέρας, λόγω μη νομότυπης περάτωσης της συμπληρωματικής ανάκρισης, καθόσον δεν λήφθηκαν ουδέποτε απολογίες, δεδομένου ότι η ανάκριση αρχικά είχε περατωθεί με την έκδοση τυπικών κλήσεων. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το σκεπτικό του: «[...]Έχοντας, άρα, το δικαστικό συμβούλιο ίδια εξουσία να καταλήξει σε αντίθετη εκτίμηση του υλικού της ανάκρισης από εκείνη του ανακριτή αλλά και την υποχρέωση εκ του νόμου να αιτιολογήσει την κρίση του, δεν κωλύεται όταν διατάσσει περαιτέρω ανάκριση να εκτιμήσει, έστω και αν αυτό δεν απαιτείται από τις διατάξεις των άρθρων 309 περ.δ' και 312, ότι προέκυψαν από το μέχρι τούδε αποδεικτικό υλικό επαρκείς ενδείξεις (υπόνοιες) ενοχής και επιβάλλεται η αντίκρουσή τους με ουσιαστική απολογία του κατηγορουμένου. Το βούλευμα έχει εκ του διατακτικού του στην περίπτωση αυτή χαρακτήρα προπαρασκευαστικής μόνον απόφασης δεσμευτικής για τον ανακριτή μόνον ως προς την ανάγκη διενέργειας της διατασσόμενης ανακριτικής πράξης, χωρίς να παρεμποδίζεται έτσι το δικαίωμα του κατηγορουμένου να προτείνει νέα αποδεικτικά μέσα ή να υποβάλλει αιτήματα ή να ασκήσει τα όποια άλλα υπερασπιστικά δικαιώματα έχει στο στάδιο αυτό εκ του νόμου (ολΑΠ 8/2002 δημ. Νόμος). Ακόμη, από τις παραπάνω διατάξεις συνάγεται ότι στην περίπτωση που η κύρια ανάκριση έχει περατωθεί με έκδοση τυπικής κλήσης του κατηγορουμένου, χωρίς πραγματική κλήση του σε απολογία, γιατί δεν προκύπτουν κατά την κρίση του ανακριτή επαρκείς ενδείξεις εναντίον του, αν στη συνέχεια το δικαστικό συμβούλιο έχει διαφορετική άποψη από τον ανακριτή, οφείλει να επιστρέψει δικογραφία στον τελευταίο παραγγέλλοντας συμπληρωματική κυρία ανάκριση, προκειμένου να ληφθεί η απολογία του κατηγορουμένου και να γίνει σε αυτόν γνωστοποίηση του πέρατος της ανάκρισης, μετά το πέρας της οποίας δεν κωλύεται πλέον να εκδώσει παραπεμπτικό βούλευμα. [...] Εφόσον το Συμβούλιο Εφετών οδηγείται σε παραπεμπτική κρίση, οφείλει στην περίπτωση αυτή να διατάζει συμπληρωματική κυρία ανάκριση, κατά τα άρθρα 312 και 318 του ΚΠΔ, προκειμένου να ληφθεί η ελλείπουσα απολογία του κατηγορουμένου και μετά το πέρας της συμπληρωματικής ανάκρισης και τη γνωστοποίηση του πέρατος στον κατηγορούμενο, η υπόθεση θα επανεισαχθεί σε

αυτό με εισαγγελική πρόταση και τότε το Συμβούλιο Εφετών αποφαινεται, δεν κωλύεται δε να εκδώσει ακόμα και παραπεμπτικό βούλευμα. Το ίδιο θα ισχύσει, σε περίπτωση που το Συμβούλιο Εφετών, διατάζει συμπληρωματική κύρια ανάκριση για διενέργεια πραγματογνωμοσύνης και επανέλθει η υπόθεση σε αυτό, χωρίς να έχει κληθεί από τον ανακριτή ποτέ ο κατηγορούμενος σε πραγματική απολογία και χωρίς να του έχει γνωστοποιηθεί το πέρας της διενεργηθείσας συμπληρωματικής ανάκρισης, για να ασκήσει τα υπερασπιστικά δικαιώματα που του παρέχονται με τα άρθρα 101,106,107 και 108 ΚΠΔ, επειδή ο ανακριτής κρίνει ότι δεν υπάρχουν και πάλι επαρκείς ενδείξεις ενοχής, δηλαδή το Συμβούλιο Εφετών και στην τελευταία αυτή περίπτωση δεν μπορεί να παραπέμψει τον κατηγορούμενο στο ακροατήριο, αν δε πράξει τούτο επέρχεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας για παραβίαση των παραπάνω υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, κατά το άρθρο 171 παρ.1 εδ. δ' του ΚΠΔ.»

Περαιτέρω, το υπ' αριθμόν 187/2011 ¹¹⁹ Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης παρέπεμψε για κύρια ανάκριση λόγω απόλυτης ακυρότητας με βάση το ακόλουθο σκεπτικό: «Επειδή από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 171 παρ. 1δ' 175 εδ. α', 183,186,191,192, 204 παρ. 1 ΚΠΔ, σαφώς προκύπτει, ότι εκείνος που διόρισε τους πραγματογνώμονες, πρέπει να ανακοινώσει ταυτόχρονα τα ονοματεπώνυμα τους και στους διαδίκους [...].Τούτο απαιτείται, για να μπορέσει ο διάδικος να ασκήσει το δικαίωμα εξαίρεσης του πραγματογνώμονα και επιπρόσθετα να προβεί στον διορισμό τεχνικού συμβούλου. Η παράλειψη της γνωστοποίησης αυτής στον κατηγορούμενο, αναγόμενη στην υπεράσπιση του και στην άσκηση των πιο πάνω δικαιωμάτων του, που του παρέχονται από τον νόμο, δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα [...]»

Η ΑΠ 1359/2010 έκρινε ως αβάσιμο τον ισχυρισμό του αναιρεσιόντος (ο οποίος κατοικούσε εκτός της έδρας του Ανακριτή και δεν είχε διορίσει

---

¹¹⁹ Βλ. όμοια ΑΠ 1604/1995 ΠοινΧρ 1996, σελ. 1023

αντίκλητο δικηγόρο στην έδρα του Ανακριτή), για μη γνωστοποίηση της περάτωσης της ανάκρισης με το εξής σκεπτικό: «Το τέλος της κυρίας ανακρίσεως κηρύσσεται από το συμβούλιο πλημμελειοδικών. [...] Στην περίπτωση της παρ. 1 ο Ανακριτής οφείλει, πριν διαβιβάσει τη δικογραφία στον Εισαγγελέα, να γνωστοποιήσει στους διαδίκους ότι ολοκληρώθηκε η ανάκριση, ώστε να ασκήσουν τα δικαιώματα που τους παρέχονται με τα άρθρα 101, 106, 107 και 108. Οι διάδικοι έχουν το δικαίωμα να διορίσουν αντίκλητο δικηγόρο από τους διορισμένους στην έδρα του ανακριτή και σ' αυτόν γίνεται η γνωστοποίηση. Αν όμως οι διάδικοι κατοικούν έξω από την έδρα του Ανακριτή, η γνωστοποίηση γίνεται μόνο αν έχουν διορίσει αντίκλητο». [...] Η παραβίαση από τον Ανακριτή της υποχρεώσεως γνωστοποίησεως κατά τα ανωτέρω του πέρατος της ανακρίσεως συνεπάγεται την από το άρθρο 171 παρ. 1 εδ. δ' του ΚΠΔ [...] Ο Ανακριτής δεν γνωστοποίησε το πέρας της συμπληρωματικής κυρίας ανακρίσεως, που διατάχθηκε με το παραπάνω εφετειακό βούλευμα, στον κατηγορούμενο και ήδη αναιρεσείοντα Χ, διότι αυτός κατοικεί εκτός της έδρας του Ανακριτή, και δεν είχε διορίσει, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 308 παρ. 4 του ΚΠΔ, αντίκλητο δικηγόρο από τους διορισμένους στην έδρα του Ανακριτή, δηλαδή στο Πρωτοδικείο Πειραιώς. Επομένως, η μη γνωστοποίηση από τον Ανακριτή του πέρατος της συμπληρωματικής ανακρίσεως στον αναιρεσείοντα κατηγορούμενο δεν επέφερε απόλυτη ακυρότητα κατά το άρθρο 171 παρ. 1 εδ. δ' του ΚΠΔ και συνακόλουθα ο πρώτος λόγος της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως για απόλυτη ακυρότητα από το άρθρο 484 παρ. 1 στοιχ. α' του ΚΠΔ πρέπει να απορριφθεί ως κατ' ουσία αβάσιμος.»

Τέλος, το υπ' αριθμόν 1709/2009 ¹²⁰ Βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών έλυσε τη διαφωνία μεταξύ του κατηγορουμένου και του 4ου Ειδικού Ανακριτή Πλημμελειοδικών Αθηνών, περί χορηγήσεως στον παραπάνω κατηγορούμενο αντιγράφων της ανακριτικής δικογραφία, υπέρ του κατηγορουμένου-προσφεύγοντος με το ακόλουθο σκεπτικό: «Εξάλλου, από τον

---

¹²⁰ Βλ. ομοίου περιεχομένου Συμβεφεαθ 1327/2009 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 101, 102, 103 και 273 § 3 του ΚΠΔ, [...] σαφώς προκύπτει ότι η ανακοίνωση προς τον τελευταίο των εγγράφων της ανακρίσεως πρέπει να γίνεται προς αυτόν μόλις εμφανισθεί σε απολογία, για να λάβει έτσι γνώση του περιεχομένου τους και να ετοιμάσει την υπεράσπιση του. Προϋπόθεση για να είναι αποτελεσματική η ακρόαση είναι ο φορέας του δικαιώματος ακροάσεως να έχει λάβει προηγουμένως γνώση όλων ανεξαιρέτως των σχετικών με την υπόθεση στοιχείων, επί των οποίων καλείται να απαντήσει και να πάρει θέση. Κατά συνέπεια, το δικαίωμα του κατηγορουμένου στην ανακοίνωση του συνόλου των εγγράφων και των στοιχείων του φακέλλου αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ουσιαστική άσκηση του δικαιώματος ακροάσεως σύμφωνα με το άρθρο 20 § 1 του Συντάγματος και, για τον λόγο αυτό, περιβάλλεται και αυτό με συνταγματική χροιά. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι δυνατόν (και δεν επιτρέπεται) να περιορισθεί το επιμέρους αυτό δικαίωμα από διατάξεις του κοινού δικονομικού νόμου όπως αυτές του ΚΠΔ. Το δικαίωμα γνώσεως της δικογραφίας από τον κατηγορούμενο συνδέεται κατά κανόνα με την κορυφαία στιγμή άσκησης της υπερασπίσεώς του, την απολογία του, η οποία αποτελεί και τον πυρήνα του δικαιώματος ακροάσεώς του. Όχι μόνον η γνώση του περιεχομένου της δικογραφίας αλλά και η λήψη αντιγράφων πρέπει πάντοτε χρονικά να προηγούνται της λήψεως της απολογίας, αφού άλλωστε κατατείνουν ακριβώς στην προετοιμασία αυτής της ανακριτικής πράξεως. Μόνον άλλωστε όταν είναι πλήρης η γνώση της κατηγορίας από τον κατηγορούμενο και την υπεράσπιση του είναι δυνατόν να υπάρξει αποτελεσματική αντίκρουση της, ενώ η λήψη αντιγράφων, εξ ορισμού χρήσιμη, γίνεται ζωτικής σημασίας για την άσκηση της υπερασπίσεως, ιδίως, στις περιπτώσεις όπου ο όγκος και το περιεχόμενο των εγγράφων στοιχείων της δικογραφίας απαιτούν ιδιαίτερη μελέτη και προσοχή [...]»

6.3. Η απόλυτη ακυρότητα στην ενδιάμεση διαδικασία των δικαστικών συμβουλίων

Μετά την περάτωση της κύριας ανάκρισης η ποινική δικογραφία εισέρχεται στο κρίσιμο στάδιο της ενδιάμεσης διαδικασίας των δικαστικών

συμβουλίων. Το δικαστικό συμβούλιο συνήθως είναι αυτό των Πλημμελειοδικών, άλλοτε το Εφετών (είτε ως πρωτοβάθμιο είτε ως δευτεροβάθμιο) και άλλοτε το δικαστήριο του Αρείου Πάγου που συνεδριάζει ως συμβούλιο (ως αναιρετικό). Στο στάδιο αυτό, κρίσιμες για τον κατηγορούμενο είναι οι διατάξεις των άρθρων 308 παρ.2 και 309 παρ.2 ΚΠΔ (ΣυμβΠλημ), 316 παρ.2 ΚΠΔ(ΣυμβΕφετ) και 485 παρ.1 ΚΠΔ (ΣυμβΑΠ).

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη διάταξη του αρ. 308 παρ.2 ΚΠΔ ο εισαγγελέας οφείλει να ειδοποιήσει το διάδικο που αιτήθηκε να γνωρίσει το περιεχόμενο της πρότασης,¹²¹ να προσέλθει και λάβει γνώση της, μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες. Όταν εκείνος που αιτήθηκε να λάβει γνώση της πρότασης είναι ο κατηγορούμενος και παραβιάζεται η διάταξη αυτή, επέρχεται απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ.1 περ.δ'¹²²¹²³ ενώ όταν το αίτημα υποβλήθηκε από τον πολιτικώς ενάγοντα γίνεται δεκτό από την νομολογία ότι δεν γεννάται απόλυτη ακυρότητα.¹²⁴

Η διάταξη του άρθρου 308 παρ. 2 ΚΠΔ πέραν την γνωστοποίησεως της πρότασης, προβλέπει την υποχρέωση παραμονής της δικογραφίας στη γραμματεία της εισαγγελίας επί δεκαήμερο, ενώ πριν παρέλθει αυτό το χρονικό διάστημα, δεν εισάγεται στο συμβούλιο, έκτος εάν υπάρχει κίνδυνος παραγραφής. Στην προκειμένη περίπτωση γεννάται το ερώτημα για την παραμονή ή μη της προτάσεως στη γραμματεία της εισαγγελίας, εάν ο αιτών διάδικος ήδη έλαβε γνώση αυτής.¹²⁵ Κατά την πρώτη άποψη εάν δεν παρέλθει

---

¹²¹ Με βάση το άρθρο 138 παρ.2 ΚΠΔ, τα βουλεύματα του δικαστικού συμβουλίου εκδίδονται ύστερα από γραπτή πρόταση του εισαγγελέα, ο οποίος την αναπτύσσει και προφορικά. Την υποχρέωση αυτή του εισαγγελέα αναφέρουν και τα άρθρα 307 και 308 ΚΠΔ. Έτσι, σε περίπτωση ελλείψεως έγγραφης προτάσεως και αναπτύξεώς της από τον εισαγγελέα, επέρχεται απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ.1 περ. β' ΚΠΔ. Βλ. Κόλιας Κ., ό.π., σελ. 270

¹²² Λυμπερόπουλος Λ, ό.π., σελ. 108/ Μαργαρίτης Λ., Δικαίωμα γνώσης περιεχομένου εισαγγελικής πρότασης: Από την προϋσχύουσα αποδυνάμωση μέχρι την τελική αποστέωση, ΠοινΔικ 2005, σελ. 68

¹²³ Βλ.2116/2005 , ΠοινΛογ 2005, σελ 1948, 640/2003 και 213/2003 ,ΠοινΛογ 2003 σελ. 660 και 224

¹²⁴ ΑΠ 982/2003, ΠοινΛογ 2003, σελ. 1076

¹²⁵ Βλ. Ζαχαριάσης Αθ., Αρ. 312, σε: Μαργαρίτης Λ., ό.π., σελ. 1252

αυτή η δεκαήμερη προθεσμία, δεν μπορεί να εισαχθεί στο δικαστικό συμβούλιο ενώ εισαγωγή της επισύρει απόλυτη ακυρότητα.¹²⁶ Κατά μια δεύτερη άποψη, εάν ο κατηγορούμενος έλαβε γνώση της προτάσεως, αυτή μπορεί να εισαχθεί στο Συμβούλιο και προτού παρέλθει η δεκαήμερη προθεσμία της 308 παρ. 2 ΚΠΔ.¹²⁷

Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 309 παρ.2 ΚΠΔ εισάγει απόκλιση από την αρχή της έγγραφης και μυστικής ενδιάμεσης διαδικασίας, αφού το Συμβούλιο μπορεί με αίτηση ενός από τους διαδίκους να διατάξει την εμφάνισή τους ενώπιόν του, με την παρουσία και του εισαγγελέα, για να δοθεί κάθε απαραίτητη διευκρίνιση. Παράβαση της ανωτέρω διατάξεως με σιωπηρή ή αναιτιολόγητη¹²⁸ απόρριψη αιτήματος του κατηγορουμένου για αυτοπρόσωπη παράσταση από το Συμβούλιο, επιφέρει απόλυτη ακυρότητα του βουλεύματος κατ'άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ'ΚΠΔ.¹²⁹

Ακόμη, απόλυτη ακυρότητα προκαλείται όταν δεν κλητεύεται ο κατηγορούμενος ή ο αντίκλητός του για να ενημερωθεί και να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του επί εγγράφων ή άλλων αποδεικτικών στοιχείων που υποβλήθηκαν από κάποιον διάδικο στον εισαγγελέα που υποβλήθηκαν μετά το πέρας της ανάκρισης ή στο συμβούλιο και ασκούν ουσιώδη επιρροή στην κρίση του.¹³⁰

---

¹²⁶ Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 109

¹²⁷ ΑΠ 1205/2008, ΠοινΛογ 2008, σελ. 3, ΑΠ 362/2006, ΠοινΔικ 2006 σελ. 982

¹²⁸ Η φράση «επαρκώς εξέθεσε με τα υπομνήματά του τις απόψεις και τους ισχυρισμούς του, ώστε παρέλκει κάθε νέα διασαφήνιση», δεν αποτελεί ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία/ Βλ. ΑΠ 159/2007 και 287/2007 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

¹²⁹ Βλ. Ζαχαριάδης Αθ., Αρ. 312, σε: Μαργαρίτης Λ.... ό.π., Τόμος II, σελ. 1300/ Βλ. ΑΠ 967/2002 ΠοινΔικ 2002, σελ.121 και ΑΠ 1666/1998, ΠοινΧρ 1999, σελ. 354/ [ΑΝΤΙΘΕΤΗ ΑΠΟΨΗ](#): Θέλει ορθότερα να θεμελιώνεται υπέρβαση εξουσίας και όχι απόλυτη ακυρότητα Βλ. Λυμπερόπουλος Λ, ό.π., σελ 100

¹³⁰ Τέτοια έγγραφο μπορεί να είναι η ενεργητική νομιμοποίηση του πολιτικώς ενάγοντος. Βλ. 608/2006 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

Με βάση τη διάταξη του άρθρου 287 παρ.1 και 2 ΚΠΔ για την περίπτωση εξακολούθησης ή παράτασης της προσωρινής κράτησης προβλέπεται αυτοπρόσωπη εμφάνιση του κατηγορουμένου. Έτσι κατά πάγια νομολογία του ΑΠ,¹³¹ απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ.1 περ.δ' ΚΠΔ γεννάται, εάν διαταχθεί εξακολούθηση ή παράταση της προσωρινής κράτησης, χωρίς ο κατηγορούμενος να κλητευθεί νόμιμα ή εμπρόθεσμα.¹³² Δικαιολογητικός λόγος αυτής της ρύθμισης είναι ο σεβασμός του δικαιώματος ακρόασης του κατηγορουμένου, ειδικά σε ένα τόσο σοβαρό ζήτημα, όπου διακύβευμα είναι η προσωπική του ελευθερία.¹³³

Τέλος, απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ.1 περ.δ' ΚΠΔ, συνεπάγεται από την παράβαση του αρ. 476 παρ. 1 ΚΠΔ με την μη ειδοποίηση του διαδίκου που άσκησε το ένδικο μέσο ή του αντίκλήτου του, για να προσέλθει στο συμβούλιο και να εκθέσει τις απόψεις του εικοσιτέσσερις τουλάχιστον ώρες πριν από την εισαγωγή της υπόθεσης στο συμβούλιο.¹³⁴

6.3.1. Περιπτωσιολογία

Η ΑΠ 362/2006¹³⁵ (διαδικασία σε Συμβούλιο) συντάχθηκε με την άποψη που θέλει η γνώση της προτάσεως από τον κατηγορούμενο, να κάμπτεται την 10 ήμερη δεσμευτική προθεσμία παραμονής της στην γραμματεία. Που συγκεκριμένα: *«Τέλος, η υποχρέωση της Εισαγγελίας να κρατήσει τη δικογραφία επί δεκαήμερο, πριν την υποβάλει στο δικαστικό συμβούλιο, υφίσταται, όταν ο διάδικος δεν λάβει γνώση της εισαγγελικής προτάσεως, γιατί όταν λάβει γνώση, ικανοποιείται ο σκοπός του νομοθέτη, διότι τότε παρέχεται σ' αυτόν η ευχέρεια*

---

¹³¹ ΣυμβΑΠ 2201/2002 ΠοινΧρ 2003, σελ. 765, ΣυμβΑΠ 319/1997, ΠοινΧρ 1998, σελ. 52 και ΣυμβΑΠ 1087/1996, ΠοινΧρ 1997, σελ. 777

¹³² Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 99

¹³³ Σεβαστιάδης Χ., ό.π., σελ 2115

¹³⁴ Βλ. 833/2001, ΠοινΧρ 2002, σελ. 316

¹³⁵ Βλ. ομοίου περιεχομένου ΑΠ 1205/2008 ΠοινΛογ 2008, σελ. 3 , ΑΠ 362/2006 ΠοινΔικ 2006, σελ. 982, ΑΠ.1666/98 ΠοινΧρ 1999, σελ. 354

ούτος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του στο δικαστικό συμβούλιο, υπό την προϋπόθεση όμως ότι τούτο θα συνέλθει, για να αποφανθεί επί της υποθέσεως, μετά την πάροδο δέκα ημερών από τότε που αυτός έλαβε γνώση της προτάσεως»

Η 555/1998¹³⁶ του ΑΠ (διαδικασία σε Συμβούλιο) έκανε εν μέρει δεκτή την αναίρεση καθώς με βάση το σκεπτικό της και τα πραγματικά περιστατικά: *«Στην προκειμένη περίπτωση το προσβαλλόμενο βούλευμα παρέτεινε την προσωρινή κράτηση του αιτούντος χωρίς όμως να τηρήσει τον όρο της ειδοποίησεως του αναιρεσείοντος [...] πριν από τη συνεδρίαση του Συμβουλίου Εφετών, λόγω του κατεπείγοντος επικείμενης συμπληρώσεως έτους από της έναρξεως της προσωρινής κρατήσεως, όπως διαλαμβάνει στο σκεπτικό του Πλην όμως, η μη τήρηση της παραπάνω διατάξεως, η οποία ετέθη χάριν της προστασίας των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, συνιστά απόλυτη ακυρότητα του βουλεύματος και ιδρύει λόγο αναιρέσεώς του κατά τα άρ.171 παρ.1 περ. δ` και 484 παρ. 1 περ. α` του ΚΠΔ και για το λόγο αυτό πρέπει ν` αναιρεθεί [...].»*

6.4. Η απόλυτη ακυρότητα στην κύρια διαδικασία

Η διαδικασία στο ακροατήριο διακρίνεται σε δύο στάδια, αφενός στο στάδιο της προπαρασκευαστικής διαδικασίας (320-328 ΚΠΔ) και την κύριας διαδικασίας (329-373 ΚΠΔ).¹³⁷ Η έναρξη της προπαρασκευαστικής διαδικασίας συμπίπτει με την κλήτευση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, η οποία γίνεται με την επίδοση σε αυτόν ενός κλητηρίου εγγράφου. Στις περιπτώσεις απευθείας κλήσης όπως αυτές ορίζονται στα άρθρα 43 παρ. 1, 245 παρ. 1 εδ. α', 308 παρ. 3 και 308 Α ΚΠΔ, ο κατηγορούμενος κλητεύεται στο ακροατήριο με

---

¹³⁶ Βλ. ομοίου περιεχομένου ΑΠ 319/1997 και ΑΠ 1029/1996 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹³⁷ Κόλιας Κ, ό.π., σελ. 294

κλητήριο θέσπισμα, ενώ στις περιπτώσεις παραπομπής με βούλευμα όπως αυτές ορίζονται στα άρθρα 314, 315 παρ. 3,4 ΚΠΔ, με κλήση.¹³⁸

Το κλητήριο θέσπισμα και η κλήση του κατηγορουμένου συντάσσονται σε δύο αντίτυπα, όπου το ένα επιδίδεται στον κατηγορούμενο και το άλλο επισυνάπτεται στη δικογραφία. Στην περίπτωση της απευθείας κλήσης, με την επίδοση στον κατηγορούμενο ακριβούς φωτοτυπικού αντιγράφου του κλητηρίου θεσπίσματος και όχι του πρωτοτύπου, επάγεται απόλυτη ακυρότητα κατά τη διάταξη του άρθρου 171 παρ. 1 περ. δ. ΚΠΔ διότι είναι προφανές ότι υφίσταται μία μόνο υπογραφή σε πρωτότυπη μορφή, αυτή δηλαδή του γραμματέα που επιβεβαιώνει την γνησιότητα και την ακρίβεια του αντιγράφου του κλητηρίου θεσπίσματος και όχι η απαιτούμενη υπογραφή του εισαγγελέα που το συνέταξε. Αντίθετα, γίνεται δεκτό ότι αρκεί η υπογραφή του εισαγγελέα έστω με μηχανικό μέσο και δεν προκαλείται στην περίπτωση αυτή απόλυτη ακυρότητα.¹³⁹ Αντίθετη άποψη εκφράζει ο Ζαχαριάδης¹⁴⁰ με βάση την οποία ο νόμος στη διάταξη του άρθρου 321 ΚΠΔ κάνοντας λόγο για υπογραφή εννοεί την ιδιόχειρη αλλά και διότι μόνο με την απαίτηση υπάρξεως ιδιόχειρης υπογραφής επί του κλητηρίου θεσπίσματος είναι δυνατό να εξασφαλιστεί με βεβαιότητα ότι αυτό συντάχθηκε από εκείνον που είναι κατά το νόμο επιφορισμένος με την έκδοσή του και όχι άλλο πρόσωπο όπως λ.χ. κάποιον δικαστικό υπάλληλο όπως συνηθίζεται στην πράξη.

Περαιτέρω, το κλητήριο θέσπισμα πέρα από την λεπτομερώς αναφερόμενη κατηγορία στον κατηγορούμενο, θα πρέπει να μεταφράζεται σε γλώσσα που κατανοεί. Το δικαίωμα αυτό του κατηγορουμένου ιδρύεται στα αρ. 6 παρ. 3 α' της ΕΣΔΑ και 14 παρ.3 περ. α' ΔΣΑΠΔ. Σε περίπτωση συνεπώς που

---

¹³⁸ Μαργαρίτης Λ.-Ζαχαριάδης Αθ., Το κλητήριο θέσπισμα, σελ. 19

¹³⁹ βλ. ΑΠ 823/2007 ΠΛογ 2007, σελ. 581

¹⁴⁰ Μαργαρίτης Λ.-Ζαχαριάδης Αθ., ό.π, σελ. 184/ Αμφιβολίες περί της μηχανικής αποτύπωσης της υπογραφής διατηρεί και ο Ανδρουλάκης. Ανδρουλάκης Ν., ό.π. σελ. 397 υποσημείωση 422

παραβιασθεί το υπερασπιστικό αυτό δικαίωμα του κατηγορουμένου, αναφέρεται απόλυτη ακυρότητα σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ.1 περ. δ' ΚΠΔ.¹⁴¹

Εάν ο κατηγορούμενος παραπεμφθεί στο ακροατήριο με βούλευμα, εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 314 εδ. β' ΚΠΔ, κατά την οποία, αν το βούλευμα γίνει αμετάκλητο, ο κατηγορούμενος καλείται στο ακροατήριο σύμφωνα με το άρθρο 321 ΚΠΔ, και ομοίως η διάταξη του άρθρου 319 παρ. 5 εδ β ΚΠΔ, που αναφέρεται στα βουλεύματα του συμβουλίου εφετών, το οποίο προβλέπει ότι, μόλις καταστεί αμετάκλητο το βούλευμα, γίνεται η κλήση του κατηγορουμένου κατά τα άρθρα 321 ΚΠΔ επόμενα.¹⁴² Επί τη βάση αυτών, εάν η υπόθεση συζητηθεί στο ακροατήριο πριν καταστεί αμετάκλητο το βούλευμα, το δικαστήριο υποπίπτει σε θετική υπέρβαση εξουσίας και η απόφασή του είναι αναιρετέα κατ' άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Η ΚΠΔ, διότι μόνο η αμετάκλητη παραπομπή στο ακροατήριο παρέχει στο δικαστήριο τη δικαιοδοσία εκδίκασής μιας υπόθεσης.¹⁴³ Κατά τη νομολογία, το αμετάκλητο του βουλεύματος στις περιπτώσεις των άρθρων 314 και 319 παρ.5 ΚΠΔ τέθηκε με την έννοια του σχετικώς αμετακλήτου, δηλαδή σε σχέση με κάθε κατηγορούμενο για τον οποίο το παραπεμπτικό βούλευμα κατέστη αμετάκλητο, και έτσι εφόσον για έναν εκ των συγκατηγορουμένων που συμπαραπέμπονται το βούλευμα έχει καταστεί αμετάκλητο κατά την παρ. 2 του άρθρου 546 ΚΠΔ, νομίμως επιδίδεται κατά τις διατάξεις των άρθρων 314 και 319 παρ.5 ΚΠΔ η κλήση για εμφάνιση αυτού στο ακροατήριο. Ο κατηγορούμενος που παραπέμπεται, δεν μπορεί να προβάλλει αντιρρήσεις ότι το βούλευμα αυτό δεν έχει καταστεί αμετάκλητο για τον Εισαγγελέα λόγω μη παρέλευσης της προθεσμίας ενδίκων μέσων από αυτόν. Όταν κατά μια δεύτερη περίπτωση, επιδίδεται στον κατηγορούμενο μόνο η κλήση και όχι το παραπεμπτικό βούλευμα, προκαλείται σχετική ακυρότητα της κλήσης, από το συνδυασμό των άρθρων 314 εδ. β, 319 παρ.5 εδ. β, 320 παρ.1 και 321 παρ.2 και 5 ΚΠΔ, διότι δεν μπορεί να εκδοθεί εγκύρως η κλήση για

---

¹⁴¹ Κόλιας Κ.,ό.π. σελ. 325

¹⁴² Κόλιας Κ.,ό.π., σελ. 333

¹⁴³ Καρράς Αρ., Ποινικό...ό.π., σελ. 602 και ΑΠ 1314/1984 ΠοινΧρ 1985,σελ. 333

εμφάνιση, αν δεν επιδοθεί προηγουμένως το παραπεμπτικό βούλευμα, στο οποίο άλλωστε πρέπει να αναφέρεται η κλήση κατά το άρθρο 321 παρ.2 ΚΠΔ. Κατ' ορθότερη όμως άποψη¹⁴⁴, σε αυτή την περίπτωση γεννάται απόλυτη ακυρότητα κατά το άρθρο 171 παρ 1 περ. δ' ΚΠΔ, καθώς με τη μη επίδοση του περιγράφωντος την πράξη βουλεύματος, ο κατηγορούμενος στερείται τη δυνατότητα να αναπτύξει αποτελεσματικά την υπεράσπισή του στο ακροατήριο. Τον ισχυρισμό αυτό συμπληρώνει η άποψη που θέλει εκτός από το ζήτημα που δημιουργείται στην επ' ακροατηρίω υπεράσπιση, να δημιουργείται και ζήτημα σχετικά με την άσκηση ενδίκου μέσου κατά του βουλεύματος αλλά και σχετικά με το δικαίωμα πληροφόρησης της φύσης και του λόγου της κατηγορίας.¹⁴⁵

Ιδιαίτερα προβληματική είναι η περίπτωση, όταν η μεν επίδοση της κλήσης στον κατηγορούμενο γίνεται πριν καταστεί αμετάκλητο το βούλευμα, αλλά η συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο λαμβάνει χώρα μετά το αμετάκλητο του. Κατά μία άποψη, παράγεται σχετική ακυρότητα διότι ναι μεν στη διάταξη του άρθρου 314 ΚΠΔ δεν απαγγέλλεται κανενός είδους ακυρότητα, όμως οι διατάξεις των άρθρων 314 εδ. β' και 321 παρ. 2 ΚΠΔ εντάσσονται σε μία διαδικαστική ενότητα έτσι ώστε η έννοια του παραπεμπτικού βουλεύματος να συνέχεται με τον αμετάκλητο χαρακτήρα του και από την άποψη αυτή, η μη τήρηση αυτής της προϋπόθεσης να συνεπάγεται την ακυρότητα του άρθρου 321 παρ.4 ΚΠΔ.¹⁴⁶ Κατά μια δεύτερη άποψη στην περίπτωση αυτή υπάρχει τόσο σχετική όσο και απόλυτη ακυρότητα, σχετική από τον συνδυασμό των άρθρων 314, 320 και 321 ΚΠΔ και στηρίζεται στη σκέψη ότι ο όρος «κλήση» στο άρθρο 321 ΚΠΔ εννοεί προφανώς δικόγραφο εκδιδόμενο μετά το αμετάκλητο του βουλεύματος και απόλυτη κατά το άρθρο 171 παρ.1 περ. δ' ΚΠΔ με την έννοια

---

¹⁴⁴ Μαργαρίτης Λ.-Ζαχαριάδης Αθ., ό.π., σελ. 23

¹⁴⁵ Βλ. Ανδρουλάκης Ν.,ό.π., σελ. 396 υποσημείωση 419 Εδώ τίθεται αναμφίβολα κατά τον Ανδρουλάκη ζήτημα παραβίασης του αρ. 6 παρ. 3 α'της ΕΣΔΑ πέρα από το ζήτημα με την άσκηση ενδίκου μέσου.

¹⁴⁶ Βλ. Ζαχαριάδης Αθ., Αποστολή των εγγράφων 314 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ. ....ό.π., τόμος II, σελ. 1345 και Μαργαρίτης Λ.-Ζαχαριάδης Αθ., ό.π., σελ. 24 Βλ. και ΑΠ 1822/2007 ΠοινΔικ 2007, σελ. 840, ΑΠ 1588/2004 ΠοινΧρ 2005, σελ. 643

ότι παραβιάζεται δικαίωμα του κατηγορουμένου για άσκηση ενδίκων μέσων κατά του βουλεύματος.¹⁴⁷ Κατά μια τρίτη άποψη, δεν προκαλείται καμιάς μορφής ακυρότητα με το επιχείρημα ότι στα άρθρα 314 εδ. β' και 319 παρ 5 εδ. β' ΚΠΔ δεν απειλείται ακυρότητα, ενώ η ακυρότητα του άρθρου 321 ΚΠΔ προϋποθέτει μη επίδοση του παραπεμπτικού βουλεύματος επομένως δεν μπορεί να γίνει λόγος για σχετική ακυρότητα, αλλά ούτε και για απόλυτη στο μέτρο που είναι δεδομένη η δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων κατά του βουλεύματος και συζήτησης αυτών πριν τη συζήτηση του ακροατηρίου.¹⁴⁸ Ο Άρειος Πάγος, ορθά κατά την άποψη της γράφουσας, έχει κάνει δεκτή την απόλυτη ακυρότητα της κλήσης¹⁴⁹ καθότι με αυτόν τον τρόπο ο βασικός σκοπός, που είναι η προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερα.

Στη συνέχεια, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 326 παρ. 1 ΚΠΔ, ο αρμόδιος εισαγγελέας πέντε τουλάχιστον μέρες πριν από την αρμόδια συνεδρίαση, επιδίδει στον κατηγορούμενο που παραπέμπεται να δικαστεί σε οποιοδήποτε ποινικό δικαστήριο, εκτός από το πταισματοδικείο και το μονομελές πλημμελειοδικείο, κατάλογο των μαρτύρων κατηγορίας που θα εξεταστούν.¹⁵⁰ Σκοπός της διάταξης είναι η δημιουργία συνθηκών ευχερέστερης προετοιμασίας της υπεράσπισης εκ μέρους του κατηγορουμένου, καθώς είναι προφανές ότι η έγκαιρη γνωστοποίηση των μαρτύρων κατηγορίας που θα εξεταστούν αποτρέπει τον αιφνιδιασμό του κατηγορουμένου από την εισαγγελική αρχή, εφόσον γνωρίζει εκ των προτέρων το σύνολο των ατόμων που θα καταθέσουν και υπολογίζοντας το πιθανό περιεχόμενο των καταθέσεών τους,¹⁵¹ μπορεί στο ακροατήριο να τις αντικρούσει ευχερέστερα. Το εξαιρετικά

---

¹⁴⁷ Βλ. Καλφέλης Γρ., Επίδοση κλήσεως στον κατηγορούμενο για να εμφανιστεί στο δικαστήριο πριν καταστεί αμετάκλητο το παραπεμπτικό βούλευμα, Υπερ 1993, σελ. 183 επ.

¹⁴⁸ Μαργαρίτης Λ/Ζαχαριάδης Αθ., ό.π., 1996, σελ. 24

¹⁴⁹ βλ. ΑΠ 570/2008, Ποιν.Δικ. 2008, 421

¹⁵⁰ Βλ. ΑΠ 480/1998 Ποιν.Χρ 1999, σελ. 1092

¹⁵¹ βλ. Τζιαφалиάς Στ., Η κλήτευση-γνωστοποίηση μαρτύρων στην ποινική δίκη (άρθρα 326-327 ΚΠΔ), Ποιν.Δικ 2005, σελ. 79

σημαντικό ζήτημα που ανακύπτει στην πράξη είναι τι θα συμβεί εάν δεν επιδοθεί καθόλου στον κατηγορούμενο κατάλογος των μαρτύρων που θα εξεταστούν, ή επιδίδεται τέτοιος κατάλογος όχι όμως νομότυπα ή εμπρόθεσμα. Σύμφωνα με μία άποψη, εάν οι μάρτυρες δεν γνωστοποιήθηκαν καθόλου ή γνωστοποιήθηκαν χωρίς την τήρηση της προθεσμίας, η εξέτασή τους επιφέρει σχετική ακυρότητα, η οποία εάν δεν προβληθεί αντίρρηση από τον κατηγορούμενο καλύπτεται (άρθρα 173 και 174 ΚΠΔ).¹⁵² Εάν ο κατηγορούμενος προβάλλει αντίρρηση και το δικαστήριο επιτρέψει την εξέταση, δημιουργείται λόγος αναίρεσης για μη καλυφθείσα σχετική ακυρότητα κατά το 510 παρ.1 στοιχ. Β ΚΠΔ. Ωστόσο, υποστηρίχθηκε στην θεωρία ότι η ερευνώμενη ακυρότητα είναι απόλυτη με κύριο επιχείρημα την παραβίαση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου κατ'άρθρο 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ.¹⁵³

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 327 παρ. 2 ΚΠΔ, ο κατηγορούμενος εκτός από τους μάρτυρες που προσκαλούνται από τον ίδιο με δικές του δαπάνες, έχει δικαίωμα να ζητήσει από την αρμόδια αρχή να κλητεύσει υποχρεωτικά έναν τουλάχιστον μάρτυρα της εκλογής του αν κατηγορείται για πλημμέλημα, και δύο αν κατηγορείται για κακούργημα, μέσα σε πέντε ημέρες από την επίδοση της κλήσης ή του κλητηρίου θεσπίσματος. Η παραβίαση της διάταξης αυτής από τον εισαγγελέα, επάγεται απόλυτη ακυρότητα κατά το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ.¹⁵⁴ Υποστηρίζεται ότι απόλυτη ακυρότητα επάγεται, όχι μόνο η μη κλήτευση των μαρτύρων αλλά και η μη νομότυπη κλήτευσή τους.¹⁵⁵

Η διάταξη του άρθρου 340 παρ. 1 ΚΠΔ η οποία αφορά την κύρια διαδικασία στο ακροατήριο, καθιερώνει την αρχή της αυτοπρόσωπης εμφάνισης

---

¹⁵² Βλ. Παπανδρέου Π., Γνωστοποίηση Μαρτύρων 326 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., τόμος ΙΙ, σελ.661

¹⁵³ Την άποψη αυτή υποστηρίζει ο Τζιαφалиάς. βλ. Τζιαφалиάς Στ., ό.π., σελ. 80 και ΑΠ 1524/1994 Υπερ 1995, 274

¹⁵⁴ Παπαδαμάκης Α., Ποινική... ο.π. σελ.479 Βλ. ΑΠ 11/1981 ΠοινΧρ 1982, σελ. 416

¹⁵⁵ Βλ. Παπανδρέου Π., Μάρτυρες που πρέπει να κλητευθούν 327 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος ΙΙ, σελ.1435

του κατηγορουμένου με σκοπό την βέλτιστη υπεράσπιση του εαυτού του.¹⁵⁶ Ριζική μεταβολή επέφερε, η παρ. 2 του άρθρου 340 ΚΠΔ (διάταξη που είναι πλέον κανόνας στη δικαστηριακή πρακτική), που προβλέπει ότι για όλα τα εγκλήματα, επιτρέπεται να εκπροσωπείται ο κατηγορούμενος από συνήγορο τον οποίο διορίζει με έγγραφη δήλωσή του. Με τη διεύρυνση του προβλεπόμενου στο άρθρο 340 παρ. 2 ΚΠΔ δικαιώματος εκπροσώπησης του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, η ισχύουσα ρύθμιση προσαρμόζεται στην επιταγή του άρ. 6 παρ. 3 εδ γ της ΕΣΔΑ.¹⁵⁷ Καθοριστικής σημασίας ρόλο έπαιξε η ΟΛΑΠ 9/2002, με βάση την οποία η απόρριψη σχετικού αιτήματος του κατηγορουμένου για εκπροσώπηση από συνήγορο προκαλεί απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ.¹⁵⁸

Απόλυτες ακυρότητες προκύπτουν συχνά στην αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο, ειδικότερα στην εξέταση των μαρτύρων. Στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, τα άρθρα 333 παρ. 2 και 357 παρ. 3 ΚΠΔ κατοχυρώνουν το δικαίωμα του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του να υποβάλλουν ερωτήσεις στο μάρτυρα. Οι διατάξεις αυτές συμπληρώνονται με εκείνη του άρθρου 358 ΚΠΔ, η οποία παρέχει στον κατηγορούμενο, το δικαίωμα να αναφέρει εναντίον του μάρτυρα ή της μαρτυρίας του οτιδήποτε μπορεί να καθορίσει την αξιοπιστία του και συντείνει στην αποκάλυψη της αλήθειας καθώς και να προβαίνει σε δηλώσεις και εξηγήσεις σχετικά με τις καταθέσεις. Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει ότι ο ΚΠΔ εναρμονίζεται με τις επιταγές της ΕΣΔΑ και ειδικότερα το άρθρο 6 παρ. 3 εδ. δ της ΕΣΔΑ, όπου κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάσει τους μάρτυρες κατηγορίας ή να ζητήσει την εξέταση αυτών.¹⁵⁹ Επισημαίνεται δε σε αυτό το σημείο, η στάση της νομολογίας του ΑΠ, η οποία έκανε δεκτό ότι για να επέλθει η απόλυτη

---

¹⁵⁶ Ανδρέου Φ., Άρθρο 340, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Κατ'άρθρο ερμηνεία-Νομολογία-Βιβλιογραφία, Δεύτερη έκδοση, σελ. 990

¹⁵⁷ Λυμπερόπουλος Λ., Η ανίσχυρη...ό.π., σελ. 105

¹⁵⁸ Βλ. ειδικότερα σκεπτικό της απόφασης στο υποκεφάλαιο περιπτωσιολογία.

¹⁵⁹ Τσόλκα Όλ., Το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάζει μάρτυρες κατηγορίας κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 3 δ της ΕΣΔΑ, ΠοινΧρ 2006, σελ. 87

ακυρότητα από τη μη τήρηση του άρθρου 357 παρ. 3 ΚΠΔ, πρέπει ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του, να είχαν ζητήσει προηγουμένως τη σχετική άδεια να υποβάλλουν ερωτήσεις στο μάρτυρα, και αν απορρίφθηκε το αίτημα αυτό από τον διευθύνοντα τη συζήτηση, να προσέφυγαν αμέσως σε ολόκληρο το δικαστήριο και αυτό παρά το νόμο να απέρριψε την προσφυγή ή να παρέλειψε να αποφανθεί επ' αυτής.¹⁶⁰ Με δεδομένο όμως ότι τα άρθρα 6 παρ. 3 δ ΕΣΔΑ και 357 παρ. 3 ΚΠΔ κατοχυρώνουν βασικό υπερασπιστικό δικαίωμα του κατηγορουμένου, η θέση αυτή του ακυρωτικού επικρίνεται αφού εν προκειμένω η επέλευση μιας απόλυτης ακυρότητας εξαρτάται εσφαλμένα από την υποβολή αιτήματος του κατηγορουμένου για να ασκήσει το εκ του άρθρου 357 παρ. 3 ΚΠΔ δικαίωμά του.¹⁶¹

Απόλυτη ακυρότητα στη διαδικασία στο ακροατήριο προκύπτει στην περίπτωση που ο «εξ ακοής μάρτυρας» και μάλιστα ο μάρτυρας αστυνομικός δεν κατονομάζει την πηγή των πληροφοριών του, επικαλούμενος το απόρρητο αυτών. Ειδικότερα σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 358 ΚΠΔ, ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα μετά την εξέταση κάθε μάρτυρα να αναφέρει εναντίον του ή εναντίον της μαρτυρίας του οτιδήποτε μπορεί να καθορίσει ακριβέστερα την αξιοπιστία του και να συντείνει στην αποκάλυψη της αλήθειας. Με το άρθρο 358 ΚΠΔ κατοχυρώνεται δικαίωμα του κατηγορουμένου για έλεγχο και κριτική αξιολόγηση της αξιοπιστίας κάθε μάρτυρα.¹⁶² Στην περίπτωση της ανώνυμης πληροφορίας ο μάρτυρας που καταθέτει δεν έχει αντιληφθεί ο ίδιος το γεγονός, αλλά στην πραγματικότητα απλώς και μόνο μεταφέρει τη μαρτυρία ενός άλλου προσώπου που είναι ο πραγματικός μάρτυρας. Συνεπώς τίθεται ζήτημα για την αξιοπιστία όχι μόνο του μάρτυρα που εισφέρει την πληροφορία στο δικαστήριο, αλλά κυρίως για την αξιοπιστία του πραγματικού μάρτυρα που έδωσε την πληροφορία. Η αξιοπιστία όμως αυτού

¹⁶⁰ Βλ. ΑΠ 543/2008 ΠΛογ 2008, σελ. 374, ΑΠ 327/2006, ΠοινΧρ 2006, σελ. 973, ΑΠ 1593/2001 ΠραξΛογΠΔ 2002, σελ. 25 και ΑΠ 800/2001 ΠΛογ 2001, σελ. 1709

¹⁶¹ Βλ κεφ. σχετικά με την σύγκριση 170 παρ.2 και 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ

¹⁶² Βλ. Μπούρμπας Γ., Παρατηρήσεις στις αποδείξεις που ενεργήθηκαν και ερωτήσεις άρθρο 358 ΚΠΔ., σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος II, σελ.1564

είναι αδύνατο να ελεγχθεί, εφόσον παραμένει άγνωστος, δεδομένου ότι δεν κατονομάζεται. Ο έλεγχος της αξιοπιστίας του άγνωστου πληροφοριοδότη είναι απόλυτα αναγκαίος, δεδομένου ότι μπορεί ο άγνωστος πληροφοριοδότης να είναι ο συγκατηγορούμενος,¹⁶³ ενώ σε κάθε περίπτωση, απαγορεύεται η θεμελίωση μιας καταδικαστικής ή παραπεμπτικής κρίσης αποκλειστικά σε τέτοιου είδους καταθέσεις.¹⁶⁴

Με βάση τη διάταξη του άρθρου 211 Α ΚΠΔ η μαρτυρική κατάθεση ή η απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη, δεν είναι αρκετή για την καταδίκη του κατηγορουμένου. Το δικαστήριο δηλαδή μπορεί να αξιοποιήσει αποδεικτικά την εν λόγω κατάθεση ή απολογία, όταν η περί ενοχής κρίση δεν στηρίζεται αποκλειστικά σ' αυτήν,¹⁶⁵ επομένως δεν μπορούν να αποτελούν το μοναδικό αποδεικτικό μέσο, αλλά συνδυαστικά και παράλληλα με τις καταθέσεις και άλλων μαρτύρων και αναγνωστέων εγγράφων και μάλιστα, για να ληφθεί υπόψη μία τέτοια μαρτυρία πρέπει να βρίσκεται σε σχέση ευθείας αναλογίας με την αποφασιστική συμβολή των υπόλοιπων αποδεικτικών μέσων ¹⁶⁶ Έτσι, γίνεται δεκτό ότι, όταν αξιοποιείται η απολογία συγκατηγορουμένου παράγεται απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ.

Στη συνέχεια, με βάση τη διάταξη του άρθρου 331 ΚΠΔ *«Η διαδικασία στο ακροατήριο γίνεται προφορικά. Για τη συζήτηση συντάσσονται πρακτικά, και η απόφαση απαγγέλλεται προφορικά και διατυπώνεται εγγράφως σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 140 -144.»* Το υπο κρίση άρθρο, καθιερώνει την αρχή της προφορικότητας η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αρχή της δημοσιότητας της ποινικής δίκης. Συνέπεια της αρχής αυτής είναι ότι το

¹⁶³ Βλ. ΑΠ 166/2006 ΠοινΔικ 2006, σελ. 147

¹⁶⁴ Βλ. ΑΠ 657/2013 , ΑΠ 825/2011 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

¹⁶⁵ Βλ. ενδ. ΑΠ 724/2012, ΑΠ 859/2011, ΑΠ 1103/2011, ΑΠ 1118/2011, ΑΠ 1767/2011, ΑΠ 4/2010 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

¹⁶⁶ Βλ. Καίσαρης Π., Μαρτυρία συγκατηγορουμένου 211Α ΚΠΔ., σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος Ι, σελ.787

δικαστήριο για το σχηματισμό της κρίσης του για την ενοχή ή την ποινή, δεν μπορεί να λάβει υπόψη του έγγραφο το οποίο δεν αναγνώστηκε στο ακροατήριο. Μετά την εξέταση των μαρτύρων συνεπώς, ακολουθεί η ανάγνωση των εγγράφων, τα έγγραφα δηλαδή πρέπει να προφορικοποιηθούν, διαφορετικά ιδρύεται η απόλυτη ακυρότητα του άρθρου 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ.¹⁶⁷ Στην περίπτωση αυτή, προσβάλλεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εκθέσει τις απόψεις του και να προβεί σε δηλώσεις και εξηγήσεις σχετικά με το περιεχόμενο κάθε εγγράφου ή ενδεχομένως να αμφισβητήσει τη γνησιότητά του.¹⁶⁸

Η νομολογία δέχεται, ότι το περιεχόμενο του εγγράφου που αναγνώστηκε δεν είναι αναγκαίο να αναφέρεται στα πρακτικά της απόφασης, είναι όμως αναγκαίο να αναφέρονται τα στοιχεία από τα οποία προσδιορίζεται η ταυτότητά του, έτσι ώστε να μην καταλείπεται αμφιβολία για το ποιο έγγραφο αναγνώστηκε. Είναι απαραίτητο να δημιουργείται δηλαδή με βεβαιότητα ότι το έγγραφο αυτό και όχι κάποιο άλλο, αναγνώστηκε στη δίκη και έτσι δόθηκε στον κατηγορούμενο η δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις του σχετικά με το περιεχόμενό του. Σε περίπτωση που δεν προσδιορίζεται η ταυτότητα του εγγράφου, προκαλείται απόλυτη ακυρότητα.¹⁶⁹

Ακόμη, τα έγγραφα των οποίων γίνεται χρήση στη διαδικασία, πρέπει να είναι συντεταγμένα σε γλώσσα που κατανοεί ο κατηγορούμενος, διαφορετικά, δημιουργείται η απόλυτη ακυρότητα του άρθρου 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 234/2013, ΑΠ 420/2013, ΑΠ 540/2013, ΑΠ 990/2011 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

¹⁶⁸ Ως έγγραφα είναι εκείνα που ο εισαγγελέας χαρακτήρισε ως αναγνωστέα κατά την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο αλλά και εκείνα που υποβλήθηκαν από τους διαδίκους στο στάδιο της αποδεικτικής διαδικασίας.

¹⁶⁹ Βλ. ΑΠ 600/2006 ΠοινΧρ 2007, σελ. 59, ΑΠ 416/2006, ΠοινΛογ 2006 σελ. 364

¹⁷⁰ Βλ. ΑΠ 540/2013 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

Ένορκες βεβαιώσεις μαρτυρίας τρίτων ενώπιον συμβολαιογράφου ή ειρηνοδίκη διαβάζονται στο ακροατήριο κατά το άρθρο 364 ΚΠΔ ως λοιπά έγγραφα και όχι ως ένορκες βεβαιώσεις κατά το άρθρο 365 ΚΠΔ.¹⁷¹

Από τη διάταξη του άρθρου 365 ΚΠΔ προκύπτει απόλυτη ακυρότητα, από την ανάγνωση, της ληφθείσας κατά την προδικασία, ένορκης εξέτασης μάρτυρα του οποίου η εμφάνιση στο ακροατήριο είναι αδύνατη, είτε γιατί δεν συνέτρεχε νόμιμη περίπτωση με την έννοια ότι δεν διαπιστώνεται αδυναμία εμφάνισης του μάρτυρα στο ακροατήριο, είτε γιατί αντέλεξε ο κατηγορούμενος. Ειδικότερα, η υπό κρίση διάταξη επιτρέπει την ανάγνωση ενόρκων καταθέσεων που δόθηκαν κατά την προδικασία, σε περιπτώσεις όπου η εμφάνιση του μάρτυρα στο ακροατήριο είναι αδύνατη εξαιτίας θανάτου, γήρατος, μακράς και σοβαρής ασθένειας, διαμονής στο εξωτερικό ή άλλου εξαιρετικά σοβαρού κωλύματος.¹⁷² Απόλυτη ακυρότητα επέρχεται εάν, παρά την υποβολή αίτησης από τον κατηγορούμενο ή τον εισαγγελέα, δεν αναγνώστηκε στο ακροατήριο η προδικαστική κατάθεση μάρτυρα, του οποίου η εμφάνιση στο ακροατήριο είναι αδύνατη κατ'άρθρο 365 ΚΠΔ.¹⁷³

Όπως γίνεται δεκτό στη θεωρία, επέρχεται απόλυτη ακυρότητα, όταν το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως ή μετά από αίτηση, προβεί σε ανάγνωση κατάθεσης της προδικασίας στο ακροατήριο, παρά το ότι δεν συντρέχει νόμιμη περίπτωση, δηλαδή δεν διαπιστώνεται αδυναμία εμφάνισης του μάρτυρα στο ακροατήριο. Κατά τη νομολογία ωστόσο, η λήψη υπόψη από το δικαστήριο κατάθεσης μάρτυρα που δόθηκε στην προδικασία, και αν ακόμη δεν βεβαιώνεται στην απόφασή του ότι συνέτρεξε νόμιμη προς αυτό περίπτωση, δεν παραβιάζει δικαίωμα που παρέχεται σε κάθε κατηγορούμενο από το άρθρο 333 παρ. 2 ΚΠΔ, να μπορεί να θέσει ερωτήματα στους μάρτυρες κατηγορίας και δε δημιουργεί

---

¹⁷¹ Βλ. Λυμπερόπουλος Λ., ό.π., σελ. 113 και ΑΠ 1349/2011, Ποιν.Χρον. 2012, 367

¹⁷² Βλ. Μπούρμπας Γ., Ανάγνωση ενόρκων καταθέσεων 365 ΚΠΔ., σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος II, σελ.1598

¹⁷³ .βλ. Παπαδαμάκης Α., Ποινική.. ο.π., σελ. 217

απόλυτη ακυρότητα, σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 στοιχ. δ του ΚΠΔ,¹⁷⁴ εκτός αν ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του είχε αντιλέξει στην ανάγνωση της εν λόγω κατάθεσης. Εάν όμως συντρέχει νόμιμη περίπτωση, δηλαδή βεβαιώνεται το ανέφικτο της εμφάνισης του μάρτυρα στο ακροατήριο, επέρχεται απόλυτη ακυρότητα σε περίπτωση ανάγνωσης της κατάθεσής του στο στάδιο της προδικασίας, εάν ο κατηγορούμενος εναντιώθηκε στην κατάθεση αυτή.¹⁷⁵

Σύμφωνα με το αρ. 366 ΚΠΔ ο διευθύνων τη συζήτηση, καλεί τον κατηγορούμενο να απολογηθεί για την κατηγορία που του αποδίδεται. Κατά την απολογία του ο κατηγορούμενος πρέπει να μη διακόπτεται, εκτός αν επιμένει να απομακρύνεται από το θέμα, και να μην εμποδίζεται στην αφήγηση περιστατικών που αποκρούουν την κατηγορία. Αφού τελειώσει η απολογία, μπορούν να γίνουν ερωτήσεις στον κατηγορούμενο από εκείνον που διευθύνει τη συζήτηση, τον εισαγγελέα ή το δημόσιο κατήγορο και τους δικαστές. Οι υπόλοιποι διάδικοι, καθώς και οι συνήγοροί τους, επιτρέπεται να υποβάλλουν ερωτήσεις στον κατηγορούμενο μόνο με τη μεσολάβηση εκείνου που διευθύνει τη συζήτηση. Αν όσα εκθέτει ο κατηγορούμενος είναι στο σύνολό τους ή εν μέρει διαφορετικά από όσα ο ίδιος εξέθεσε στην προδικασία, είναι δυνατό να του διαβαστούν οι αντίθετες περικοπές της απολογίας του κατά την ανάκριση. Ο κατηγορούμενος δε, μπορεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας να συνεννοείται με το συνήγορό του, όχι όμως προκειμένου να δώσει απάντηση σε ερώτηση. Αν ο κατηγορούμενος αρνηθεί να απολογηθεί ή να απαντήσει σε ερώτηση, αυτό αναγράφεται στα πρακτικά.

Σε περίπτωση που το δικαστήριο παραλείψει να καλέσει τον κατηγορούμενο να απολογηθεί για την κατηγορία που του αποδίδεται,

---

¹⁷⁴ Βλ. Κάβουρας Γ., Γενική διεύθυνση της διαδικασίας 333 ΚΠΔ., σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος II, σελ.1454

¹⁷⁵ ΑΠ 783/2013 και ΑΠ 796/2011 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

προκαλείται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο.¹⁷⁶ Στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος είναι απών δεν καλείται ο συνήγορός του για να απολογηθεί καθότι το δικαίωμα απολογίας του κατηγορουμένου είναι προσωπικό και δεν παρέχεται στον πληρεξούσιο δικηγόρο που τον εκπροσωπεί κατ'άρθρο 340 παρ.2 ΚΠΔ και έτσι δεν δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα λόγω έλλειψης ακρόασης αν δεν του παρασχεθεί.¹⁷⁷ Όταν μετά το τέλος της απολογίας του κατηγορουμένου ακολουθήσει συμπληρωματική κατάθεση μάρτυρα ο οποίος ήδη έχει καταθέσει στο ακροατήριο, χωρίς να δοθεί ύστερα και πάλι ο λόγος στον κατηγορούμενο για να προβεί σε σχετικές με την κατάθεση παρατηρήσεις και εξηγήσεις κατ'άρθρο 358 ΚΠΔ, προκαλείται απόλυτη ακυρότητα (171 παρ. 1 δ ΚΠΔ).¹⁷⁸

Στο στάδιο των αγορεύσεων κατά το άρθρο 369 ΚΠΔ, προκύπτει ότι όταν τελειώσει η αποδεικτική διαδικασία, εκείνος που διευθύνει τη συζήτηση δίνει υποχρεωτικά το λόγο στον κατηγορούμενο μετά από τον εισαγγελέα ή τους παριστάμενους πολιτικώς ενάγοντα και αστικώς υπεύθυνο, έστω και αν ο κατηγορούμενος δεν το ζητήσει. Η παράβαση της διατάξεως αυτής, ως αναφερομένης στην υπεράσπιση του κατηγορουμένου και στην άσκηση δικαιώματος που του παρέχεται ρητά από το νόμο, επιφέρει, σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 στοιχ. δ' ΚΠΔ, απόλυτη ακυρότητα.¹⁷⁹ Τέτοια ακυρότητα δημιουργείται και όταν, μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας και την αγόρευση του Εισαγγελέα επί της ενοχής, δεν δοθεί ο λόγος στον κατηγορούμενο ή το συνήγορο του, προκειμένου να αντιταχθεί και να εκθέσει τις απόψεις του επί της κατηγορίας.¹⁸⁰

---

¹⁷⁶ βλ. ΑΠ 1482/2000, ΠοινΧρ 2001, σελ.541 και ΑΠ 1653/2011 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

¹⁷⁷ Βλ. Ορνεάκης Ν., Απολογία του κατηγορουμένου 366 ΚΠΔ., σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., τόμος ΙΙ, σελ.1601 Βλ. ενδ. ΑΠ 916/2008, ΑΠ 24/2007 και 1007/2006 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

¹⁷⁸ βλ. ΑΠ 727/2003, ΠοινΔικ 2003, σελ. 1082

¹⁷⁹ Βλ. ΑΠ 454/2009 και 74/2009 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

¹⁸⁰ ΑΠ 399/2012, ΑΠ 1081/2012 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) και ΑΠ 708/2011 ΠοινΧρ 2012, σελ. 349

6.4.1. Περιπτώσιολογία

Καθοριστικής σημασίας ρόλο για την διαμόρφωση της διάταξης του αρ. 340 παρ.2 ΚΠΔ διαδραμάτισε η ΟΛΑΠ 9/2002, με βάση την οποία η απόρριψη σχετικού αιτήματος του κατηγορουμένου για εκπροσώπηση από συνήγορο προκαλεί απόλυτη ακυρότητα κατ'άρθρο 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ. Ειδικότερα με βάση το σκεπτικό της: «[...]με το άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) που κυρώθηκε με το ΝΔ 52/1974 και έχει υπερνομοθετική ισχύ, κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, αναγνωρίζεται στον κατηγορούμενο δικαίωμα για δίκαιη δίκη και στην παρ. 3 περιπτ. γ' του άρθρου αυτού προβλέπεται ειδικότερα ότι κάθε κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να υπερασπίσει ο ίδιος τον εαυτό του ή να αναθέσει την υπεράσπισή του σε συνήγορο της επιλογής του. Από τις παραπάνω υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις της Ε.Σ.Δ.Α., όπως ερμηνεύτηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), προκύπτει καταρχήν ότι το συστατικό της δίκαιης δίκης δικαίωμα δικαστικής ακροάσεως του κατηγορουμένου, σε συνδυασμό με το δικαίωμά του να έχει συνήγορο υπερασπίσεως, περιλαμβάνει και το δικαίωμά του να εκπροσωπηθεί από πληρεξούσιο δικηγόρο, αν δεν επιθυμεί να εμφανιστεί αυτοπροσώπως. Ο εθνικός νομοθέτης δεν εμποδίζεται από τις εν λόγω διατάξεις να αποθαρρύνει, με μέτρα που αυτός επιλέγει, την αδικαιολόγητη απουσία του κατηγορουμένου, ενόψει της σημασίας που έχει για τη διεξαγωγή δίκαιης δίκης η αυτοπρόσωπη εμφάνισή του στην ποινική διαδικασία, τα μέτρα αυτά όμως δεν μπορούν να καταλύουν το θεμελιώδες δικαίωμα του κατηγορουμένου να υπερασπισθεί τον εαυτό του, εκπροσωπούμενος από συνήγορο υπερασπίσεως. Το δικαίωμα αυτό είναι υπέρτερο από την ανάγκη αυτοπρόσωπης παρουσίας του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη και συνεπώς ο εθνικός νομοθέτης δεν δικαιούται να τιμωρεί τον κατηγορούμενο με την αποστέρηση του δικαιώματος υπερασπίσεώς του με συνήγορο και όταν ακόμη η απουσία του είναι ηθελημένη και αδικαιολόγητη. Η αυτοπρόσωπη εμφάνιση του κατηγορουμένου στη δίκη είναι δυνατό να εξασφαλισθεί με άλλα μέσα και όχι με την στέρηση του δικαιώματος υπερασπίσεώς του (αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 21.1.1999 στην υπόθεση Geyseghem

κατά Βελγίου, της 13.2.2001 στην υπόθεση Krombach κατά Γαλλίας, και της 20-3-2001, στην υπόθεση Goedhart κατά Βελγίου καθώς και η από 28.3.2000 απόφαση του ΔΕΚ (Ολομ.) στην υπόθεση Krombach κατά Bamberski). Στη συνέχεια η Ολομέλεια κατέληξε ότι, απορρίπτοντας το δικαστήριο το αίτημα του κατηγορουμένου να εκπροσωπηθεί από συνήγορο, παραβίασε το δικαίωμα υπερασπίσεως αυτού και υπέπεσε σε απόλυτη ακυρότητα (άρθρο 171 παρ. 1 δ' ΚΠΔ), που ιδρύει το λόγο αναιρέσεως από το άρθρο 510 παρ. 1 Α' του ΚΠΔ.»

Στη συνέχεια, με βάση την ΑΠ 721/2012¹⁸¹: «[.] Με βάση τη διάταξη του άρθρου 211 Α' του ΚΠΔ, που ορίζει ότι μόνη η μαρτυρική κατάθεση ή απολογία του συγκατηγορούμενου για την ίδια πράξη δεν είναι αρκετή για την καταδίκη του κατηγορουμένου, συνάγεται ότι η μαρτυρική κατάθεση ή απολογία του συγκατηγορούμενου, μπορεί να αξιολογείται αποδεικτικά, όχι όμως και να αποτελεί το μόνο αποδεικτικό μέσο. Για την παράβαση της διατάξεως αυτής δεν απαγγέλεται ρητώς ακυρότητα, πλην όμως η παράβασή της επιφέρει απόλυτη ακυρότητα, της διαδικασίας (άρθρ. 171 παρ. 1δ' ΚΠΔ), διότι έτσι θίγεται η υπεράσπιση του κατηγορουμένου, όπως το δικαίωμα υπεράσπισής του διαμορφώνεται επιτρεπτώς υπέρ αυτού με τη διάταξη του άρθρου 211 ΚΠΔ, επομένως ιδρύεται σχετικός λόγος αναιρέσεως (άρθρ. 510 παρ. 1 Α' ΚΠΔ). Όμως η απαγόρευση ισχύει μόνον κατά το στάδιο της επ' ακροατηρίου διαδικασίας και δη οσάκις το δικαστήριο αχθεί σε καταδικαστική κρίση. Στην προκειμένη περίπτωση όπως προκύπτει από τις παραδοχές της προσβαλλόμενης απόφασης το δικάσαν δικαστήριο για να στηρίζει την κρίση του περί ενοχής του αναιρεσείοντος για τις παραπάνω πράξεις έλαβε υπόψη του και συνεκτίμησε, εκτός από την κατάθεση του μάρτυρα κατηγορίας Κ. Α. που εξετάσθηκε ενώπιόν του και τα έγγραφα που αναγνώσθηκαν και αναφέρονται στα πρακτικά, την απολογία του συγκατηγορούμενου του αναιρεσείοντος Β. Κ., πλην όμως, η λήψη και αξιολόγηση της ως άνω απολογίας από το δικαστήριο δεν προσκρούει στην απαγόρευση του άρθρου 211 Α' ΚΠΔ, διότι δεν είναι το μόνο αποδεικτικό μέσο στο οποίο

---

¹⁸¹ Βλ. 721/2012 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#) ομοίου περιεχομένου ΑΠ 784/2012, ΑΠ 1118/2011 και 1103/2011 [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

στηρίχθηκε η κρίση του Δικαστηρίου περί της ενοχής του αναιρεσεϊόντος. Επομένως, ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ Β λόγος αναίρεσης για απόλυτη ακυρότητα στο ακροατήριο που προήλθε από τη λήψη υπόψη της απολογίας του συγκατηγορουμένου του αναιρεσεϊόντος είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.»

Στη συνέχεια, με βάση το σκεπτικό της ΑΠ 1265/2015 απορριπτικής απόφασης του ακυρωτικού μας: «Κατά τη διάταξη του άρθρου 358 [..] δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα εκ του άρθρου 171 παρ. 1 περ. δ' του ΚΠΔ, ιδρύουσα λόγο αναίρεσεως, εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ίδιου Κώδικα. Αν όμως, δεν ζητήσουν αυτοί τον λόγο, ουδεμία ακυρότητα δημιουργείται. Επομένως, ο πρώτος λόγος των προσθέτων λόγων αναίρεσεως, με τον οποίο προβάλλεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, και παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 3δ της ΕΣΔΑ και του άρθρου 14 παρ. 3 στοιχ. ε' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ν. 2462/1997), γιατί μετά την ανάγνωση της από 18-12-2008, έκθεσης ένορκης εξέτασης του μάρτυρος Αστυνομικού Δ. Π., ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου δεν έδωσε τον λόγο στην παραπάνω κατηγορούμενη ή στον συνήγορο υπεράσπισής της, προκειμένου να ασκήσουν τα από το άρθρο 358 ΚΠΔ δικαιώματα τους, χωρίς αναφορά ότι είχε ζητηθεί σχετικά ο λόγος, είναι απορριπτέος, ως απαράδεκτος. Κατά τη διάταξη του άρθρου 365 παρ. 1 εδ. 1 του ΚΠΔ, στις περιπτώσεις που είναι αδύνατη η εμφάνιση ενός μάρτυρα στο ακροατήριο, εξαιτίας θανάτου, γήρατος, μακράς και σοβαρής ασθένειας, διαμονής στο εξωτερικό ή άλλου εξαιρετικά σοβαρού κωλύματος ή σε όσες άλλες περιπτώσεις ορίζει ο νόμος, διαβάζεται στο ακροατήριο, αν υποβληθεί αίτηση, η ένορκη κατάθεσή του που δόθηκε στην προδικασία, διαφορετικά ακυρώνεται η διαδικασία. Από τη διάταξη αυτή καθώς και από τις διατάξεις των άρθρων 329, 331, 333 παρ. 2, 358, 364 του ΚΠΔ, σε συνδυασμό με εκείνη του άρθρου 171 παρ. 1 στοιχ. δ' του ίδιου Κώδικα, προκύπτει ότι η ανάγνωση προανακριτικών ή ανακριτικών καταθέσεων μαρτύρων που απολείπονται, χωρίς να βεβαιώνεται η αδυναμία εμφανίσεως στο ακροατήριο των μαρτύρων αυτών και η λήψη υπόψη αυτών από το δικαστήριο της ουσίας, για το σχηματισμό της κρίσεως του, σε σχέση με την ενοχή του κατηγορουμένου, δεν προκαλεί ακυρότητα της διαδικασίας, η

οποία ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως, αν ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορος του δεν είχαν αντιλέξει στην ανάγνωση των καταθέσεων αυτών, δεδομένου ότι έτσι δεν παραβιάζεται το δικαίωμα που παρέχεται σε κάθε κατηγορούμενο από το άρθρο 6 παρ. 3 στοιχ. δ' της ΕΣΔΑ, και το άρθρο 14 παρ. 3 στοιχ. ε' του ΔΣΑΠΔ, να θέτει ερωτήματα στους μάρτυρες, αφού διατηρείται, πάντως, το από το άρθρο 358 του ΚΠΔ, δικαίωμα του κατηγορουμένου να κάνει παρατηρήσεις επί των εν λόγω καταθέσεων που αναγνώστηκαν. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή του άρθρου 6 παρ. 3 στοιχ. δ' της ΕΣΔΑ παραβιάζεται, επερχόμενης εντεύθεν απόλυτης ακυρότητας κατά το άρθρο 171 παρ. 1δ' του ΚΠΔ, αν ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορος του είχαν αντιλέξει στην ανάγνωση των κατά την προδικασία ληφθεισών καταθέσεων των απολειπομένων μαρτύρων και το δικαστήριο, παρά ταύτα, απορρίπτοντας το αίτημα, για τη μη ανάγνωση των εν λόγω καταθέσεων, προέβη στην ανάγνωση αυτών, οπότε ιδρύεται ο από το άνω άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ΚΠΔ λόγος αναιρέσεως. Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της προσβαλλόμενης απόφασης, στο στάδιο της αναγνώσεως των εγγράφων, αναγνώστηκε στο ακροατήριο, με αύξ. αριθ. 4, η έκθεση ένορκης κατάθεσης του μάρτυρα Δ. Π., χωρίς να βεβαιώνεται η αδυναμία εμφανίσεως του στο ακροατήριο. Για την ανάγνωση αυτής, καθώς και των λοιπών εγγράφων, δεν πρόβαλε αντιρρήσεις η κατηγορουμένη ή ο συνήγορος υπεράσπισής της. Επομένως, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στην προηγούμενη μείζονα σκέψη, από την ανάγνωση της, έστω και χωρίς να βεβαιώνεται το ανέφικτο της εμφανίσεως του μάρτυρα αυτού, δεν προκλήθηκε καμιά ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο και ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ΚΠΔ, δεύτερος λόγος του δικογράφου προσθέτων λόγων με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα, είναι αβάσιμος.»

Σε επίπεδο ΕΔΔΑ, καταδίκη της Ελλάδος για τους ίδιους λόγους επιβλήθηκε δυνάμει της προσφυγής «Poronitsi κατά Ελλάδας». Πιο συγκεκριμένα, με βάση το σκεπτικό της απόφασης η προσφεύγουσα βρέθηκε να κατηγορείται για κλοπή. Η συζήτηση ενώπιον του Πλημμελειοδικείου Αθηνών

ορίσθηκε αρχικά για τις 8 Ιουνίου 2005, και κατόπιν αναβλήθηκε για τις 17 Φεβρουαρίου 2006. Τόσο η κατηγορουμένη όσο και ο μηνυτής θεωρήθηκαν άτομα «αγνώστου διαμονής». Ως εκ τούτου, οι κλήσεις επιδόθηκαν στο δημαρχείο Αθηνών, σύμφωνα με το άρθρο 156 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας στις 20 Απριλίου και 27 Δεκεμβρίου 2005 αντίστοιχα. Στις 17 Φεβρουαρίου 2006, το Πλημμελειοδικείο Αθηνών αποφάσισε να συνεδριάσει απουσία της προσφεύγουσας η οποία είχε, όπως διαπίστωσε, κλητευθεί κανονικά να εμφανιστεί ενώπιόν του. Καθώς ο μηνυτής ήταν ομοίως απών, το δικαστήριο ανέγνωσε τη μήνυσή του της 26 Φεβρουαρίου 2002 και περάτωσε την αποδεικτική διαδικασία. Κρίνοντας ότι η ενοχή της προσφεύγουσας είχε «πλήρως αποδειχθεί», το δικαστήριο την έκρινε ένοχη για κλοπή [...]. Η απόφαση επιδόθηκε, στις 15 Ιουνίου 2007, στο δημαρχείο Αθηνών, διότι οι αρχές συνέχιζαν να θεωρούν την προσφεύγουσα ως άτομο «αγνώστου διαμονής». Έχοντας εν τω μεταξύ εγκατασταθεί στην Αθήνα, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι έλαβε γνώση της καταδίκης της στις 20 Ιουλίου 2007, [...]. Στις 23 Ιουλίου 2007, καθώς οι προθεσμίες για την άσκηση των τακτικών ενδίκων μέσων είχαν παρέλθει, η προσφεύγουσα κατέθεσε ενώπιον του Πλημμελειοδικείου Αθηνών αίτηση για την ακύρωση της απόφασης αριθ. 12018/2006. Υποστήριξε ακόμη ότι η κοινοποίηση που της είχε γίνει ως ατόμου αγνώστου διαμονής ήταν άκυρη διότι, κατά τον χρόνο της επίδοσης, διέμενε σε γνωστή διεύθυνση, ήτοι στην οδό Χίου 13, στη συνοικία της Καισαριανής στην Αθήνα, σύμφωνα με ένα μισθωτήριο τριών ετών που είχε υπογραφεί στις 25 Νοεμβρίου 2004. Την ίδια ημέρα, το δικαστήριο απέρριψε την αίτηση για τον λόγο ότι «κατά το χρόνο της επίδοσης, η εισαγγελία Αθηνών δε γνώριζε τη διεύθυνση της κατηγορουμένης» ενώ έκρινε ότι κατά της απόφασης αυτής δεν επιτρέπεται ένδικο μέσο. Οι διάδικοι δεν αμφισβήτησαν ότι η προσφεύγουσα δεν έλαβε σε κανένα στάδιο της διαδικασίας επί της ουσίας γνώση των ποινικών διώξεων που είχαν ασκηθεί σε βάρος της.

Κατά το ΕΔΔΑ, αυτή η πολύ λακωνική απόφαση δε στηρίχθηκε σε κανένα αντικειμενικό στοιχείο, πολύ περισσότερο αφού από τον φάκελο δεν

προκύπτει καμία προσπάθεια των αρχών να εντοπίσουν την προσφεύγουσα. Πράγματι, το ΕΔΔΑ υπενθύμισε ότι η προσφεύγουσα θεωρήθηκε αμέσως άτομο αγνώστου διαμονής και ότι η εισαγγελία δεν προσπάθησε καν να της επιδώσει το κλητήριο θέσπισμα στη διεύθυνση που αναγραφόταν στις άδειες παραμονής και εργασίας της πριν τη μετακόμισή της, ήτοι στην οδό Ιφικράτους 26 στην Αθήνα. Ως εκ τούτου το Δικαστήριο δεν μπόρεσε να συνταχθεί με το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι υπήρχε σύγχυση σχετικά με την πραγματική διεύθυνση της προσφεύγουσας κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών, διότι ακόμα κι αν υπήρχε σύγχυση αυτή προφανώς δεν έπαιξε κανένα ρόλο στην προκειμένη περίπτωση, καθώς οι αρχές δεν έθεσαν καν το ζήτημα της επίδοσης στην προαναφερόμενη διεύθυνση. Γενικότερα, το Δικαστήριο δεν κατανόησε για ποιο λόγο οι πολίτες, όταν δεν έχουν καμία γνώση των σε βάρος του κατηγοριών, υποχρεούνται να ενημερώνουν από μόνοι τους την εισαγγελία για κάθε αλλαγή διεύθυνσης.

Έτσι, το ΕΔΔΑ εκτίμησε, ως εκ τούτου, ότι κατάσταση αυτή δε συμβαδίζει με την επιμέλεια που τα συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να επιδεικνύουν για να διασφαλίζουν την πραγματική και όχι θεωρητική ή απατηλή απόλαυση των δικαιωμάτων που εγγυάται το άρθρο 6 και συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 §§ 1 και 3 της Σύμβασης.

Τέλος, στην υπόθεση «Peca κατά Ελλάδος», ο προσφεύγων παραπονέθηκε ότι η απόρριψη της αίτησης αναίρεσής του παραβίασε το δικαίωμά του πρόσβασης σε δικαστήριο, όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης. Πιο συγκεκριμένα, ο προσφεύγων, δίχως τη συνδρομή συνηγόρου, άσκησε αίτηση αναίρεσης, παραπονούμενος ότι η απόφαση αριθ. 1442/2007 δεν ήταν νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη, όπως απαιτούν ο νόμος και το Σύνταγμα, και επιφυλάχθηκε του δικαιώματός του να επικαλεστεί και άλλους λόγους αναίρεσης μέσω του δικηγόρου του. Στις 6 Φεβρουαρίου 2008, απευθύνθηκε στον πρόεδρο του Αρείου Πάγου και, επικαλούμενος το χαμηλό εισόδημά του, ζήτησε να του ορισθεί συνήγορος για την εκπροσώπησή του ενώπιον του

ανώτατου δικαστηρίου. Την αίτηση αυτή απέρριψε ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου.

Το Δικαστήριο με βάση την υπό κρίση προσφυγή, εκτίμησε ότι η αυστηρότητα που επέδειξε εν προκειμένω ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου κατά την εξέταση της αίτησης για την παροχή νομικής βοήθειας η οποία κατατέθηκε ενώπιόν του, αποδυνάμωσε σε σημαντικό βαθμό την προστασία του δικαιώματος πρόσβασης του προσφεύγοντος στο ανώτατο εθνικό δικαστήριο. Ακόμη επισημάνθηκε πως ο προσφεύγων βρέθηκε σε ένα δικονομικό αδιέξοδο, λόγω έλλειψης νομικών ικανοτήτων και εμπειρίας που θα του είχαν επιτρέψει να αναπτύξει περαιτέρω τον λόγο αναίρεσής του.

Υπό το φως των προεκτεθέντων, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι ο περιορισμός που επιβλήθηκε στο δικαίωμα πρόσβασης του προσφεύγοντος σε δικαστήριο δεν ήταν ανάλογος προς τον σκοπό της διασφάλισης της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και συνεπώς, λαμβανομένης υπόψη της ιδιαίτερης σημασίας που περιβάλλει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη σε μία δημοκρατική κοινωνία, υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

7. ΧΡΟΝΟΣ, ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ

7.1. Ο χρόνος προβολής των ακυροτήτων

Η διάταξη του άρθρου 173 παρ. 2 ΚΠΔ, ορίζει πως η προβολή των απόλυτων ακυροτήτων στην προδικασία μπορεί να γίνει μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή στο ακροατήριο, ενώ το άρθρο 174 παρ. 1 ΚΠΔ ορίζει πως η ακυρότητα που δεν προτάθηκε σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο καλύπτεται.

Ειδικότερα, επί παραπομπής με βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου, η απόλυτη ακυρότητα προτείνεται μέχρι και ενώπιον του Αρείου Πάγου, καθώς προβλέπεται σχετικός λόγος αναίρεσης του βουλεύματος κατά το άρθρο 484 παρ.1 εδ.α' και 173 παρ.1 ΚΠΔ. Με βάση το σημερινό νομικό καθεστώς, δικαίωμα αναίρεσης του βουλεύματος έχει μόνο ο εισαγγελέας κατά το άρθρο 483 ΚΠΔ και έτσι ο κατηγορούμενος μπορεί να προβάλλει την απόλυτη ακυρότητα της προδικασίας μέχρι το Συμβούλιο Εφετών με έφεση κατ'άρθρο 478 ΚΠΔ.¹⁸²

Περαιτέρω, εάν η παραπομπή γίνει με απευθείας κλήση, εάν επιτρέπεται προσφυγή κατά του κλητηρίου θεσπίσματος με βάση τη διάταξη του άρθρου 322 ΚΠΔ, οι απόλυτες ακυρότητες της προδικασίας μπορούν να προταθούν μέχρι την άπρακτη παρέλευση της 10ήμερης προθεσμίας του 322 ΚΠΔ, ενώ εάν δεν επιτρέπεται προσφυγή, μπορούν να προταθούν μέχρι και την επίδοση του κλητηρίου θεσπίσματος.¹⁸³

Στη συνέχεια, με βάση το άρθρο 171 παρ. 1 ΚΠΔ οι απόλυτες ακυρότητες του ακροατηρίου προτείνονται μέχρι και τον Άρειο Πάγο καθώς προβλέπεται σχετικός λόγος αναίρεσης της απόφασης κατά το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Α

---

¹⁸² Παπαδαμάκης Α., Ποινική δικονομία... ό.π., σελ. 221

¹⁸³ Παπαδαμάκης Α., Ποινική δικονομία... ό.π., σελ. 221-222

ΚΠΔ,¹⁸⁴ ενώ κατά το άρθρο 511 ΚΠΔ λαμβάνονται αυτεπαγγέλτως¹⁸⁵ υπόψη από τον ΑΠ ακόμα και αν δεν προτάθηκαν ως λόγος αναίρεσης της απόφασεως.

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, οι απόλυτες ακυρότητες της προδικασίας όταν η παραπομπή γίνεται με βούλευμα του Δικαστικού Συμβουλίου προτείνονται μέχρι και τον Άρειο Πάγο (άρθρο 484 παρ.1 περ.α ΚΠΔ), επομένως όταν μια απόλυτη ακυρότητα της προδικασίας δεν προταθεί εγκαίρως, τότε καλύπτεται και δεν μπορεί να προταθεί στο ακροατήριο.¹⁸⁶ Σε περίπτωση όμως που μια απόλυτη ακυρότητα της προδικασίας επαναξιολογηθεί στο ακροατήριο για να στηρίξει καταδίκη του κατηγορουμένου (π.χ. ανάγνωση στο ακροατήριο και αποδεικτική αξιοποίηση σε βάρος του κατηγορουμένου της ληφθείσας στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης ή αυτεπάγγελτης προανάκρισης κατάθεσης, παράβαση δηλαδή των άρθρων 31 παρ 2 εδ. η και 105 παρ 2 εδ β ΚΠΔ), τότε δημιουργείται νέα ακυρότητα στη διαδικασία στο ακροατήριο η οποία προτείνεται μέχρι και τον Άρειο Πάγο (αρ.171 παρ.1δ σε συνδ. με 510 παρ. 1 στοιχ. Α ΚΠΔ) που λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως έστω και αν δεν προτάθηκε ως λόγος αναίρεσης της απόφασης (άρθρο 511 ΚΠΔ).

Τέλος, με βάση την ανάλογη εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 324 ΚΠΔ μπορεί μια απόλυτη ακυρότητα της προδικασίας να προταθεί και ενώπιον του ακροατηρίου, εάν υπήρχε δικονομική αδυναμία πρότασης της ακυρότητας μέχρι το πέρας της προδικασίας π.χ. στην περίπτωση που η απόλυτη ακυρότητα λαμβάνει χώρα κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης μεταξύ εισαγγελέα και προέδρου εφετών για απευθείας κλήση του κατηγορουμένου για κακούργημα.¹⁸⁷

---

¹⁸⁴ Βλ. ΑΠ 1394/2009 ΠοινΔικ 2010, σελ. 991

¹⁸⁵ Μπρακουμάτσος Π., ό.π., ΠοινΔικ. 2005, σελ. 733

¹⁸⁶ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ., σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος Ι, σελ.698/ ΣυμβΕφετΘεσ 93/2016 όπου έκρινε ως απαράδεκτη την αίτηση του κατηγορουμένου με την οποία αυτός ζήτησε να κηρυχθεί ακυρότητα πράξεων της προδικασίας καθώς υποβλήθηκε μετά την αμετάκλητη παραπομπή του στο ακροατήριο του Μονομελούς Εφετείου. Βλ. ομοίου περιεχομένου ΟΛΑπ 1/2008 ΠοινΧρ 2008, σελ. 305

¹⁸⁷ Παπαδαμάκης Α., Ποινική δικονομία... ό.π., σελ. 229

7.2. Ο Τρόπος προβολής των απόλυτων ακυροτήτων

Πρώτος τρόπος προβολής ακυροτήτων και εάν αυτές έλαβαν χώρα στην προδικασία, είναι με αυτοτελή αίτηση στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, το οποίο κηρύσσει την ακυρότητα των πράξεων και διατάσσει την επανάληψή τους εφόσον είναι αναγκαίο και εφικτό (άρθρο 176 παρ.1 και 2 ΚΠΔ).¹⁸⁸ Ως αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο κατά το άρθρο 176 παρ. 1 ΚΠΔ, το οποίο κηρύσσει την ακυρότητα πράξεων της προδικασίας, απόλυτη ή σχετική, νοείται εκείνο που έχει αρμοδιότητα να κηρύξει το πέρας της ανάκρισης (δηλαδή το συμβούλιο πλημμελειοδικών αλλά και εφετών πχ κατ' άρθρο 308 παρ 1 εδ. τελ. ΚΠΔ).¹⁸⁹ Όταν η παραπομπή του κατηγορουμένου γίνεται με απευθείας κλήση στο ακροατήριο για τα κακουρήματα του άρθρου 308 Α ΚΠΔ με την επίδοση κλητηρίου θεσπίσματος, εάν η αίτηση υποβληθεί όσο η υπόθεση είναι στην ανάκριση, τότε αρμόδιο είναι το συμβούλιο πλημμελειοδικών, ενώ εάν η αίτηση υποβληθεί μετά τη διαβίβαση της δικογραφίας από τον ανακριτή στον εισαγγελέα εφετών και πριν ακόμα επιδοθεί το κλητήριο θέσπισμα, τότε αρμόδιο για την κήρυξη της ακυρότητας είναι το συμβούλιο εφετών.

Ο δεύτερος τρόπος προβολής μιας απόλυτης ακυρότητας της προδικασίας είναι με τη διαδικασία των ενδίκων μέσων οπότε η ακυρότητα λειτουργεί ως λόγος ασκήσεως ενδίκου μέσου. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 478 ΚΠΔ, ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα έφεσης μόνο κατά του βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών, το οποίο τον παραπέμπει για κακούρηγμα και μόνο για τους λόγους της απόλυτης ακυρότητας και της εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης, δηλαδή μόνο για δύο λόγους που ταυτόχρονα αποτελούν και λόγους αναίρεσης του βουλεύματος κατ' άρθρο 484 παρ.1 στοιχ. α και β ΚΠΔ.¹⁹⁰ Συνεπώς, ο

¹⁸⁸ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ..ό.π., σε: Μαργαρίτης Λ....ό.π., Τόμος Ι, σελ.707

¹⁸⁹ Παπαδαμάκης Α., Ποινική δικονομία... ό.π., σελ. 231

¹⁹⁰ Βλ. ειδικότερα Μαργαρίτης Λ., Αίτηση Αναίρεσης 484 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ....ό.π., Τόμος ΙΙ, σελ.2468

παραπεμπόμενος για κακούργημα κατηγορούμενος, εκτός από τη διαδικασία της αυτοτελούς αίτησης ενώπιον του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου για την κήρυξη της ακυρότητας, μπορεί να προβάλλει ως λόγο έφεσης κατά του βουλεύματος, την απόλυτη ακυρότητα που τυχόν εμφίλοχώρησε στην προδικασία, με τη μορφή που αυτή εμφανίζεται στην ποινική προδικασία.

Η προθεσμία άσκησης της έφεσης κατά του βουλεύματος είναι δέκα ημέρες και αρχίζει από τη νομότυπη επίδοση του βουλεύματος στο διάδικο κατά το άρθρο 473 παρ. 1 ΚΠΔ. Δικαίωμα άσκησης έφεσης έχει και ο εισαγγελέας εφετών, ο οποίος μπορεί να προσβάλλει με έφεση οποιοδήποτε βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών μέσα σε προθεσμία ενός μήνα από την έκδοσή του με βάση το άρθρο 479 ΚΠΔ.

Η προβολή ακυρότητας της προδικασίας με αυτοτελή αίτηση μπορεί να λάβει χώρα μέχρι την έκδοση βουλεύματος επί της ουσίας, καθώς εάν εκδοθεί βούλευμα απομένει μόνο η δυνατότητα των ενδίκων μέσων. Ειδικά για μία απόλυτη ακυρότητα πράξης της προδικασίας, υπάρχει η δυνατότητα, εφόσον δεν προτάθηκε ενώπιον του δικαστικού συμβουλίου, να προταθεί με την προσφυγή του άρθρου 322 ΚΠΔ¹⁹¹ ενώπιον του εισαγγελέα εφετών εφόσον συνάπτεται με

---

¹⁹¹ Βλ. ΕφΑνατΚρ 5/2014 «Κατά δε το άρ. 176 παρ. 1 του ίδιου κώδικα, αρμόδιο να κηρύξει την ακυρότητα των πράξεων της προδικασίας είναι το δικαστικό συμβούλιο, ενώ των πράξεων της διαδικασίας στο ακροατήριο και της κύριας και της προπαρασκευαστικής, το δικαστήριο που αναλαμβάνει την εκδίκαση της κατηγορίας. Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών συνάγεται ότι οι απόλυτες ακυρότητες της προδικασίας προτείνονται μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, διαφορετικά καλύπτονται, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να ληφθούν υπόψη ούτε αυτεπαγγέλτως, αρμόδιο δε για την κήρυξη ή μη αυτών είναι το δικαστικό συμβούλιο. Αν οι ακυρότητες αυτές προτάθηκαν και απορρίφθηκαν από το δικαστικό συμβούλιο, δεν μπορούν να επαναφερθούν και να προταθούν και πάλι ενώπιον του δικαστηρίου που αναλαμβάνει την εκδίκαση της κατηγορίας, αφού τούτο δεν έχει αρμοδιότητα να κηρύξει την ακυρότητα των πράξεων της προδικασίας. Ούτε έχει την εξουσία το δικαστήριο να παραπέμψει πάλι την υπόθεση στην ανάκριση, προκειμένου να επαναληφθεί η ακύτως διενεργηθείσα ανακριτική πράξη. Περαιτέρω ακυρότητες της προδικασίας δεν αποτελούν λόγο ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος, αφού δεν ορίζεται τούτο από το νόμο. Δύνανται όμως ακυρότητα πράξεως της προδικασίας, εφόσον δεν προτάθηκε ενώπιον του δικαστικού συμβουλίου, να προταθεί με την κατ' άρ. 322 ΚΠΔ προσφυγή ενώπιον του εισαγγελέα εφετών, εφόσον συνάπτεται με τη βασιμότητα της παραπομπής του κατηγορουμένου στο ακροατήριο», [ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ](#)

τη βασιμότητα της παραπομπής του κατηγορουμένου στο ακροατήριο.¹⁹² Ο εισαγγελέας εφετών τότε έχει το δικαίωμα εάν κρίνει ότι οι προτεινόμενοι λόγοι ακυρότητας της προδικασίας είναι βάσιμοι, ενώ από τα υπόλοιπα στοιχεία δεν δικαιολογείται η παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, να διατάξει τη συμπλήρωση της διενεργηθείσας προανάκρισης Εάν όμως οι ακυρότητες της προδικασίας δεν προβλήθηκαν με την κατ'άρθρο 322 ΚΠΔ προσφυγή ή οι προβληθείσες ακυρότητες απορρίφθηκαν από τον εισαγγελέα εφετών, τότε η ακυρότητα της προδικασίας δεν συνεπιφέρει και την ακυρότητα της διά του κλητηρίου θεσπίσματος παραπομπής στο ακροατήριο και συνακόλουθα το δικαστήριο δεν έχει την εξουσία να κηρύξει την ακυρότητα της διά του κλητηρίου θεσπίσματος παραπομπής και να παραπέμψει και πάλι την υπόθεση στην ανάκριση προκειμένου να επαναληφθεί η άκυρη διαδικαστική πράξη.

Οι απόλυτες ακυρότητες της διαδικασίας στο ακροατήριο, όπως ακριβώς και της προδικασίας, μπορούν να προταθούν καταρχήν με αυτοτελή αίτηση,¹⁹³ που απευθύνεται στο αρμόδιο Δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται της εκδίκασης της κατηγορίας, το οποίο εφόσον κάνει δεκτή την ακυρότητα, την κηρύσσει και διατάσσει την επανάληψη της άκυρης πράξης εφόσον αυτό είναι αναγκαίο και εφικτό κατ'άρθρο 176 παρ.1 και 2 ΚΠΔ.

Ο δεύτερος τρόπος προβολής τους είναι με τη διαδικασία των ενδίκων μέσων της έφεσης και της αναίρεσης, οπότε και εδώ η ακυρότητα λειτουργεί ως λόγος άσκησης του ενδίκου μέσου.¹⁹⁴ Όπως άλλωστε ορίζει το άρθρο 171 παρ. 1 ΚΠΔ, τα χρονικά όρια προβολής των απόλυτων ακυροτήτων της διαδικασίας στο ακροατήριο, είναι μέχρι και τον Άρειο Πάγο, όπου και προβλέπεται σχετικός λόγος αναίρεσης της απόφασης κατά το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Α ΚΠΔ, και

---

¹⁹² Βλ. ΑΠ 1/2008 ΠοινΧρ 2008, σελ. 305

¹⁹³ βλ. Παπαδαμάκης Α. Ποινική...ο.π. σελ. 229 βλ. και ΤριμΠλημΑθ 4493/1996 ΠοινΧρ 1996, σελ. 149

¹⁹⁴ Η κήρυξη της ακυρότητας με αυτοτελή αίτηση στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο ή δικαστήριο έχει περισσότερα πλεονεκτήματα από τη διαδικασία των ενδίκων μέσων, καθώς η αυτοτελής αίτηση δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε προθεσμία σε αντίθεση με τα ένδικα μέσα.

κατά το άρθρο 511 ΚΠΔ λαμβάνονται αυτεπαγγέλτως υπόψη από τον ΑΠ ακόμα και αν δεν προτάθηκαν ως λόγος αναίρεσης της απόφασης.

Περαιτέρω, κατά τη διάταξη του άρθρου 176 παρ. 2 ΚΠΔ, το Δικαστικό Συμβούλιο ή δικαστήριο που κηρύσσει την ακυρότητα, μπορεί να διατάξει την επανάληψη των άκυρων πράξεων όταν κρίνει ότι αυτό είναι αναγκαίο και εφικτό. Η επανάληψη επομένως της άκυρης πράξης εξαρτάται από την κρίση του αρμόδιου δικαστή περί του αναγκαίου και εφικτού της επανάληψης. Μπορεί να διαπιστωθεί ότι η άκυρη πράξη δεν είναι εφικτό να επαναληφθεί γιατί έληξε η ανατρεπτική προθεσμία, ή γιατί λείπουν τα στοιχεία που χρειάζονται για την τέλεση της πράξης.¹⁹⁵ Υπάρχει περίπτωση βέβαια να είναι δυνατή η επανάληψη της άκυρης πράξης, αλλά ο δικαστής να θεωρεί ότι δεν είναι πλέον αναγκαία, όπως στην περίπτωση που τα στοιχεία που παρείχε η πράξη αυτή, να παρέχονται μέσω μιας άλλης πράξης (άκυρη αυτοψία-έγκυρη πραγματογνωμοσύνη), ή να εχώρησε λόγος απόσβεσης του αξιοποίνου.¹⁹⁶

7.3 Συνέπειες κήρυξης της ακυρότητας

Με βάση τη διάταξη του άρθρου 175 ΚΠΔ η ακυρότητα μιας πράξης καθιστά άκυρες και τις εξαρτημένες από αυτήν μεταγενέστερες πράξεις της ποινικής διαδικασίας. Ο δικαστής μπορεί να κηρύξει άκυρες και πράξεις σύγχρονες ή προγενέστερες, μόνο όταν είναι συναφείς με εκείνη που ακυρώθηκε.

Αρχικά, οι συνέπειες κήρυξης της ακυρότητας αφορούν την ίδια την ακυρωθείσα πράξη, διότι η πράξη η οποία κηρύσσεται άκυρη από το αρμόδιο

---

¹⁹⁵ Λ.χ. Αδυναμία επανάληψης μιας άκυρης μαρτυρικής κατάθεσης σε περίπτωση θανάτου του μάρτυρα.

¹⁹⁶ Λυμπερόπουλος Λ, ό.π., σελ. 209

προς τούτο όργανο θεωρείται ως μη γενομένη και δεν επιφέρει τα έννομα αποτελέσματά της, ενώ τα όσα έχουν τυχόν επέλθει αναιρούνται αναδρομικά.¹⁹⁷

Οι μεταγενέστερες της άκυρης πράξης που εξαρτώνται από αυτήν, καθίστανται και αυτές αυτοδικαίως άκυρες.¹⁹⁸ Ως εξαρτώμενες θεωρούνται όσες πράξεις παρήχθησαν συνεπεία της άκυρης αρχικής, που αποτελεί δικονομική προϋπόθεση και λογικό νόμιμο όρο των μεταγενέστερων πράξεων, οι οποίες συνιστούν έτσι το αναγκαίο αποτέλεσμα εκείνης. Η εξάρτηση πρέπει να είναι αποκλειστική και πραγματική και όχι τυχαία ή ευκαιριακή, έτσι ώστε οι μεταγενέστερες πράξεις να βρίσκονται σε σχέση προέλευσης από την άκυρη πράξη. Μόνο τότε, με την έλλειψη της δικονομικής προϋπόθεσης της αρχικής πράξης συνεπεία της ακυρότητας της, κατ' ανάγκη ελλείπει και η εγκυρότητα των μεταγενέστερων πράξεων. Εναπόκειται πάντοτε στο δικαστή της ουσίας να εκτιμήσει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση εάν υφίσταται τέτοια εξάρτηση, ενώ αυτή ερευνάται και αναιρετικώς κατά την εξέταση λόγου αναίρεσης για απόλυτη ακυρότητα που συνέβη κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο.¹⁹⁹ Εάν αντίθετα δεν συντρέχει ο όρος της εξάρτησης, ευλόγως η ακυρότητα περιορίζεται σε μόνη τη συγκεκριμένη πράξη.

Έτσι, ενδεικτικά: i) η απόλυτη ακυρότητα από τη μη κλήση σε απολογία κατά την ανάκριση, εκτείνεται και στο άνευ απολογίας του κατηγορουμένου παραπεμπτικό βούλευμα²⁰⁰ ii) ακυρότητα της επίδοσης του παραπεμπτικού βουλεύματος, όπως και η μη επίδοση αυτού, καθιστά άκυρη και την κλήση στο ακροατήριο²⁰¹ iii) η ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος ή της κλήσης συνεπάγεται αυτοδικαίως την ακυρότητα της επίδοσης αυτών.²⁰² Η ακυρότητα

---

¹⁹⁷ Λυμπερόπουλος Λ, ό.π., σελ. 200

¹⁹⁸ Παπαδαμάκης Α, Ποινική.. ό.π., σελ. 232

¹⁹⁹ Βλ σκεπτικό ΟΛΑΠ 2/1996, ΠοινΧρ 1996, σελ. 1570

²⁰⁰ Βλ.ΑΠ 53/2000, ΝοΒ 2000, σελ. 684

²⁰¹ Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ., σε: Μαργαρίτης Λ....ό.π., Τόμος Ι, σελ.705 επ.

²⁰² Βλ. Παπανδρέου Π., Περιεχόμενο του κλητηρίου θεσπίσματος και της κλήσης 321 ΚΠΔ.. σε: Μαργαρίτης Λ..... ό.π., σελ.1412

της επίδοσης του κλητηρίου θεσπίσματος ή της κλήσης ως διαδικαστικές πράξεις, καθιστά άκυρες και τις ακολουθούσες πράξεις της διαδικασίας στο ακροατήριο και στην καταδικαστική απόφαση που θα εκδοθεί, iv) εάν παραληφθεί η κλήτευση του υπόπτου για παροχή εξηγήσεων στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, δεν ολοκληρώνεται νόμιμα η τελευταία και δημιουργείται ακυρότητα και της συνακόλουθα ασκηθείσας, εφόσον προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής, από την εισαγγελική αρχή ποινικής δίωξης και των μεταγενέστερων προανακριτικών ή ανακριτικών πράξεων,²⁰³ v) ακυρότητα της έκθεσης αυτοψίας που διενεργήθηκε στην προδικασία, προταθεί ως το τέλος της, συνεπιφέρει και την ακυρότητα του βουλεύματος που επακολούθησε, υπό την προϋπόθεση ότι το δικαστικό συμβούλιο που το εξέδωσε έλαβε υπόψη του και στηρίχθηκε στην εν λόγω άκυρη έκθεση αυτοψίας.²⁰⁴

Τέλος, οι πράξεις εάν παραλειφθεί να απαγγελθεί η ακυρότητά τους, διατηρούν το κύρος τους.²⁰⁵ Για παράδειγμα, εάν στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν δόθηκε ο λόγος στον κατηγορούμενο για να αναπτύξει την υπεράσπισή του, το εφετείο στο οποίο προσέφυγε με την άσκηση έφεσης, ακυρώνει την απόφαση κατά το άρθρο 502 παρ 4 ΚΠΔ, ενώ οφείλει να κηρύξει άκυρες και όλες τις προηγηθείσες και συναφείς πράξεις της διαδικασίας στο ακροατήριο. Εάν όμως παραλείψει να κηρύξει την ακυρότητα τους, αυτές διατηρούν το κύρος τους (βλ τη διάταξη του άρθρου 175 εδ. β ΚΠΔ) Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι μαρτυρικές καταθέσεις της πρωτόδικης δίκης διατηρούν το κύρος τους και τα πρακτικά της πρωτοβάθμιας δίκης θα ληφθούν υπόψη από το εφετείο το οποίο κατά τη διάταξη του άρθρου 502 παρ.4 ΚΠΔ δικάζει το ίδιο την υπόθεση ανέκκλητα στην ουσία.

---

²⁰³ Βλ. Παπανδρέου Π., Ακυρότητες 170-176 ΚΠΔ, σε: Μαργαρίτης Λ.....ό.π., Τόμος Ι, σελ.705 και ΣυμβΠλημΧαλκ 203/2007 ΠοινΔικ 2007, σελ. 841

²⁰⁴ βλ. ΑΠ 1610/2000 ΠοινΧρ 2001, σελ. 703

²⁰⁵ Παπαδαμάκης Α., Ποινική... ό.π., σελ. 232

8. Ο ΕΚ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ 510 ΠΑΡ. 1^Α ΚΠΔ ΛΟΓΟΣ ΑΝΑΙΡΕΣΕΩΣ

Με βάση τη διάταξη του άρθρου 504 παρ. 1 ΚΠΔ, σε αναίρεση υπόκεινται εφόσον ο νόμος δεν ορίζει ειδικά κάτι άλλο, οι ανέκκλητες αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων και όλες οι αποφάσεις των δευτεροβάθμιων δικαστηρίων. Ο όρος «*ανέκκλητη*» απόφαση έχει την έννοια ότι η απόφαση όπως απαγγέλθηκε από το δικαστήριο δεν υπόκειται σε έφεση. Για να ασκηθεί αναίρεση κατά απόφασης, πρέπει είτε εξ αρχής αυτή να μην υπόκειται σε έφεση για συγκεκριμένο δικαιούμενο, είτε επί της υπόθεσης να έχει αποφανθεί τελειωτικά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο.²⁰⁶

Οι απόλυτες ακυρότητες της διαδικασίας στο ακροατήριο μπορούν σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 ΚΠΔ να προταθούν μέχρι και τον Άρειο Πάγο, όπου στο άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α ΚΠΔ προβλέπεται ως λόγος αναίρεσης της απόφασης. Στην έκθεση που περιέχει τη δήλωση άσκησης αναίρεσης, θα πρέπει να διατυπώνεται με τρόπο σαφή και ορισμένο ο λόγος για τον οποίο ασκείται το ένδικο μέσο, και δεν αρκεί η απλή επίκληση του λόγου που προβλέπεται στο νόμο αλλά απαιτείται αναφορά των περιστατικών και της συγκεκριμένης πλημμέλειας. Εάν η αίτηση για αναίρεση κριθεί παραδεκτή και εμφανιστεί αυτός που την άσκησε, ο Άρειος Πάγος εξετάζει αυτεπαγγέλτως, τους λόγους αναίρεσης του άρθρου 511 ΚΠΔ (σε συνδυασμό με την διάταξη του άρθρου 510 ΚΠΔ) μεταξύ των οποίων και η απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο. Εάν ο Άρειος Πάγος κρίνει την αναίρεση βάσιμη και κάνει δεκτή την απόλυτη ακυρότητα, εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 519 ΚΠΔ, και παραπέμπει την υπόθεση για επανάκριση σε άλλο ομοειδές και ισόβαθμο δικαστήριο, διαφορετικό εκείνου του οποίου η απόφαση αναιρέθηκε, χωρίς να αποκλείεται η παραπομπή στο ίδιο μεν δικαστήριο, με την προϋπόθεση ότι θα είναι δυνατή η σύνθεσή του από άλλους,²⁰⁷ ενώ σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 524 παρ. 2 ΚΠΔ, αν η νέα συζήτηση διατάχθηκε ύστερα από αναίρεση

²⁰⁶ Παπαδαμάκης Α, ό.π., σελ. 603

²⁰⁷ βλ. Νούσκαλης Γ. , Αναίρεση για άλλους λόγους 519 ΚΠΔ σε Λ. Μαργαρίτη ό.π., Τόμος ΙΙ, σελ. 3293

που ασκήθηκε μόνο από εκείνον που καταδικάστηκε ή προς όφελός του, το δικαστήριο της παραπομπής δεσμεύεται από την απαγόρευση του άρθρου 470 ΚΠΔ. Συνεπώς, δεν μπορεί να χειροτερεύσει η θέση του κατηγορουμένου κατά την μετ'αναίρεση επανεκδίκαση της υπόθεσης από το δικαστήριο της παραπομπής.

Έτσι, ενδεικτικά λόγο αναίρεσης κατ' άρθρο 510 παρ. Α' ΚΠΔ μπορεί να στοιχειοθετήσει: α) Η λήψη υπόψη εγγράφων που δεν αναγνώστηκαν στο ακροατήριο²⁰⁸ β) Η μη δόση του λόγου από τον διευθύνονται τη συζήτηση²⁰⁹ γ) Η ανάγνωση μαρτυρικών καταθέσεων της προδικασίας²¹⁰ δ) Ο μη διορισμός συνηγόρου ²¹¹ και γενικά όλες οι απόλυτες ακυρότητες οι οποίες αναλύθηκαν παραπάνω με εκτενή νομολογιακή αναφορά.²¹²

---

²⁰⁸ ΑΠ 1490/2001 ΠοινΔικ 2002, σελ. 111, ΑΠ 1193/2009 ΠοινΔικ 2010, σελ. 272, ΑΠ 742/2010 ΠοινΔικ 2011, 118 και ΑΠ 424/2011 ΠοινΔικ 2011, 1148

²⁰⁹ ΑΠ 634/1996 Υπερ 1997, σελ. 50, ΑΠ 2333/2007 ΝοΒ 2008, σελ. 1603 και ΑΠ 180/2010, ΠοινΔικ 2010, σελ. 1086

²¹⁰ ΑΠ 416/2007 ΠοινΧρ 2008, σελ. 122 και ΑΠ 1889/2001 ΠοινΧρ 2001, σελ. 885

²¹¹ ΑΠ 944/2005 ΠοινΧρ 2006, σελ. 53 και ΑΠ 677/2009 ΠοινΧρ 2010, σελ. 136

²¹² Βλ. περαιτέρω Χατζηιωάννου Κ., Αναίρεση 510 ΚΠΔ σε Λ. Μαργαρίτη..... ό.π., Τόμος II, σελ. 3030 επ.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η θέσπιση του νομοθετικού πλαισίου περί ακυροτήτων, συνέδραμε καθοριστικά στην προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου από την καταχρηστική άσκηση σε βάρος του της ποινικής καταστολής.

Κενά και ελλείψεις διαπιστώθηκαν στο ρυθμιστικό πλαίσιο των ακυροτήτων αλλά τόσο η νομοθεσία με συνεχείς τροποποιήσεις της, όσο και η νομολογία, τα τελευταία χρόνια, έχουν κάνει σημαντικές προσπάθειες για να λειτουργήσουν υπό το φως των επιταγών της ΕΣΔΑ και του ΔΣΑΠΔ σχετικά με τα δικαιώματα του κατηγορουμένου.

Νομοθετικές τροποποιήσεις στο σύστημα των δικονομικών ακυροτήτων σαφώς και είναι αναγκαίο να υπάρξουν, όπως όσον αφορά το άρθρο 170 παρ. 2 ΚΠΔ, ώστε να αποκρυσταλλωθεί το ζήτημα σχετικά με την ακυρότητα που κάθε φορά προκύπτει. Σε κάθε περίπτωση, κατά την άποψη της γράφουσας θα πρέπει να θεσπιστεί διάταξη που σε πρόδηλες περιπτώσεις παραβιάσεων των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου η ακυρότητα που αναφύεται να είναι απόλυτη (και όχι να υπάρχει διάσταση στη νομολογία περί υπάρξεως σχετικής ή απόλυτης).

Βιβλιογραφία

- Αλεξιάδης Σ., Ανακριτική, Ε΄ έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003
- Ανδρέου Φ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Κατ'άρθρο ερμηνεία-Νομολογία-Βιβλιογραφία, Τρίτη έκδοση, Ίδιος, 2008
- Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, 4η έκδοση, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2012
- Δημητράτος Ν., Περί αποδεικτικών απαγορεύσεων στην ποινική διαδικασία, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1992
- Καλφέλης Γ., Η περάτωση της ανακρίσεως, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1995
- Καρράς Αρ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Συστηματική ερμηνεία και Μεθοδολογία κατ'άρθρο Ανάπτυξη, 3η Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2016
- Καρράς Αρ., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 4^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011
- Κόλιας Κ., Η υπεράσπιση του κατηγορουμένου. Απόλυτες και Σχετικές ακυρότητες στην ποινική δίκη, Τόμος Α΄, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008
- Κολωνιάς Δ., Η κατ'οικον έρευνα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2007
- Κονταξής Α., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας: συνδυασμός θεωρίας και πράξης, Δ΄ έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006
- Κτιστάκης Γ., Η ποινική διαδικασία. Προκαταρκτική εξέταση-Άσκηση ποινικής δίωξης και ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2005
- Λυμπερόπουλος Λ., Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη. Η ακυρότητα στην ποινική διαδικασία, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2008
- Μαργαρίτης Λ., Κώδικας Ποινική Δικονομίας- Ερμηνεία κατ'άρθρο, Τόμοι Ι & ΙΙ, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012

- Μαργαρίτης Λ.-Ζαχαριάδης Αθ., Το κλητήριο θέσπισμα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996
- Μπάκας Χ., Η δικονομική λειτουργία της πραγματογνωμοσύνης στην ποινική δίκη, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 1990
- Μπουρόπουλος Α., Ερμηνεία του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας. Κατ'άρθρον, Εκδόσεις Το νομικόν Νικ. Α. Σάκκουλα, Αθήνα, 1951
- Παπαδαμάκης Α., Ποινική δικονομία θεωρία-πράξη-νομολογία, Στ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012
- Σεβαστιάδης Χαρ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Ερμηνεία κατ'άρθρο., Σάκκουλας Α.Ε., Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012
- Φράγκος Κ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Ερμηνεία και πρόσφατη νομολογία του Αρείου Πάγου, Σάκκουλας Α.Ε., Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011

Αρθρογραφία

- Αργυρόπουλος Χ., Απόλυτη ακυρότητα και δικονομική βλάβη στην ποινική δίκη, ΠοινΧρ 2009
- Καλφέλης Γρ., Επίδοση κλήσεως στον κατηγορούμενο για να εμφανιστεί στο δικαστήριο πριν καταστεί αμετάκλητο το παραπεμπτικό βούλευμα, Υπερ 1993
- Καρράς Αρ., Η υποχρέωση έγγραφης και λεπτομερούς ανακοίνωσης της κατηγορίας στον κατηγορούμενο. Με αφορμή την ΑΠ 105/1998, ΠοινΧρ 2000
- Καρράς Αρ., Οι ελαττωματικές δικονομικές πράξεις και το πρόβλημα των κυρώσεών τους, ΠοινΧρ 1980
- Μαργαρίτης Λ., Δικαίωμα γνώσης περιεχομένου εισαγγελικής πρότασης: Από την προϊσχύουσα αποδυνάμωση μέχρι την τελική αποστέωση, ΠοινΔικ 2005
- Μπρακουμάτσος Π., Οι δικονομικές ακυρότητες και τα στάδια ίασης αυτής, ΠοινΔικ 2005
- Παπαδαμάκη Α., Προκαταρκτική εξέταση-Προανάκριση: Μορφές και όρια της ερευνητικής δραστηριότητας, ΠοινΔικ 2008
- Παπανδρέου Π., Η αστυνομική προανάκριση, ΠοινΔικ 2006

- Πλαγιάκος Γ., Υποχρέωση αυτοπρόσωπης παρουσίας ή δικαίωμα εκπροσώπησης του κατηγορουμένου στην κύρια ανάκριση;, ΠοινΔικ 2008
- Συμεωνίδης Δ., Απαγόρευση αυτοενοχοποίησης και αποδεικτική αξιοποίηση μαρτυρικών καταθέσεων του μετέπειτα κατηγορουμένου στην ποινική διαδικασία, ΠοινΔικ 2004
- Τζιαφαλιάς Στ., Η κλήτευση-γνωστοποίηση μαρτύρων στην ποινική δίκη (άρθρα 326-327 ΚΠΔ), ΠοινΔικ 2005
- Τσάτσος Δ., Παπαδαμάκης Α., Χρυσόγονος Κ., Η νομιμότητα της κατ'οίκον έρευνας και της κατάσχεσης στα πλαίσια της προκαταρκτικής εξέτασης και οι συνέπειες τους στην ποινική δίκη, (Γνωμοδ)ΠοινΔικ 2003
- Τσόλκα Όλ., Το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάζει μάρτυρες κατηγορίας κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 3 δ της ΕΣΔΑ, ΠοινΧρ 2006
- Χριστοφορίδης Χ., Ο κατηγορούμενος και η υπεράσπισή του, ΠοινΧρ 2000

Νομολογία

- Elyasin κατά Ελλάδος της 28.05.09 HUDOC
- PECA κατά Ελλάδας της 10.06.2010, HUDOC
- Perlala κατά Ελλάδος της 22.02.07 HUDOC
- Popovitsi κατά Ελλάδος της 14.01.10, HUDOC
- ΑΠ 140/1953 ΠοινΧρ 1953, σελ. 319
- ΑΠ 84/1966 ΠοινΧρ 1966, σελ. 66
- ΑΠ 1569/1983 ΠοινΧρ 1984, σελ. 271
- ΑΠ 129/1984 ΠοινΧρ 1985, σελ. 542
- ΑΠ 1314/1984 ΠοινΧρ 1985, σελ. 333
- ΑΠ 1093/1985 ΠοινΧρ 1986, σελ. 92
- ΑΠ 2090/1985 ΠοινΧρ 1986, σελ. 381
- ΑΠ 1038/1986 ΠοινΧρ 1986, σελ. 918
- ΑΠ 1272/1986 ΠοινΧρ 1987, σελ. 88
- ΑΠ 497/1988 ΠοινΧρ 1988, σελ. 645
- ΑΠ 709/1988 ΠοινΧρ 1988, σελ. 783
- ΑΠ 1569/1990 ΠοινΧρ 1991, 697
- ΑΠ 1524/1994 Υπερ 1995, 274
- ΑΠ 1604/1995 ΠοινΧρ 1996, σελ. 1023
- ΑΠ 634/1996 Υπερ 1997, σελ. 50

- ΑΠ 1029/1996 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1163/1996 ΝοΒ 1997, σελ. 491
- ΑΠ 319/1997 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 480/1998 ΠοινΧρ 1999, σελ. 1092
- ΑΠ 1666/1998 ΠοινΧρ 1999, σελ. 354
- ΑΠ 2/1999 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 76/1999 ΠοινΧρ 1999, σελ. 697
- ΑΠ 1256/1999 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1443/1999 ΠοινΧρ 2000, σελ 697
- ΑΠ 53/2000 ΝοΒ 2000, σελ. 684
- ΑΠ 1482/2000 ΠοινΧρ 2001, σελ.541
- ΑΠ 1610/2000 ΠοινΧρ 2001,σελ. 703
- ΑΠ 40/2001 ΠΛογ 2001, σελ. 73
- ΑΠ 666/2001 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 800/2001 ΠΛογ 2001,σελ. 1709
- ΑΠ 833/2001, ΠοινΧρ 2002, σελ. 316
- ΑΠ 1490/2001 ΠοινΔικ 2002, σελ. 111
- ΑΠ 1593/2001 ΠραξΛογΠΔ 2002, σελ. 25
- ΑΠ 1889/2001 ΠοινΧρ 2001, σελ. 885
- ΑΠ 8/2002 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 967/2002 ΠοινΔικ 2002, σελ.121
- ΑΠ 727/2003, ΠοινΔικ 2003, σελ. 1082
- ΑΠ 982/2003 ΠοινΛογ 2003, σελ. 1076
- ΑΠ 1165/2003 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1/2004 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 396/2005 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΑΠ 944/2005 ΠοινΧρ 2006, σελ. 53
- ΑΠ 129/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 130/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 166/2006 ΠοινΔικ 2006, σελ. 147
- ΑΠ 327/2006, ΠοινΧρ 2006, σελ. 973
- ΑΠ 362/2006, ΠοινΔικ 2006 σελ. 982
- ΑΠ 416/2006, ΠοινΛογ 2006 σελ. 364
- ΑΠ 600/2006 ΠοινΧρ 2007, σελ. 59
- ΑΠ 608/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 678/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1007/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 24/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 159/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 287/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 416/2007 ΠοινΧρ 2008, σελ. 122

- ΑΠ 487/2007 ΤΠΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 823/2007 ΠΛογ 2007, σελ. 581
- ΑΠ 1023/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1138/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1847/2007 ΠοινΛογ 2007, σελ. 1391
- ΑΠ 2333/2007 ΝοΒ 2008, σελ. 1603
- ΑΠ 1/2008 ΠοινΧρ 2008, σελ. 305
- ΑΠ 4/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 403/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 543/2008 ΠΛογ 2008, σελ. 374
- ΑΠ 570/2008, Ποιν.Δικ. 2008, σελ. 421
- ΑΠ 916/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1205/2008 ΠοινΛογ 2008, σελ. 3
- ΑΠ 1750/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 74/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 133/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 454/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 677/2009 ΠοινΧρ 2010 , σελ. 136
- ΑΠ 1058/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1193/2009 ΠοινΔικ 2010, σελ. 272
- ΑΠ 1394/2009 ΠοινΔικ 2010, σελ. 991
- ΑΠ 4/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 150/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 180/2010, ΠοινΔικ 2010, σελ. 1086
- ΑΠ 339/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 379/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 607/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 742/2010 ΠοινΔικ 2011, σελ.118
- ΑΠ 1458/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 389/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 424/2011 ΠοινΔικ 2011, σελ.1148
- ΑΠ 471/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 708/2011 ΠοινΧρ 2012, σελ. 349
- ΑΠ 825/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 859/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 990/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1349/2011, ΠοινΧρ 2012, σελ. 367
- ΑΠ 1103/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1118/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1123/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

- ΑΠ 1154/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1488/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1653/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1767/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 399/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 570/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 721/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 784/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1081/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 65/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 234/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 420/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 540/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 657/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 783/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1581/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 501/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 7/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 22/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 91/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 377/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 910/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1309/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 66/2016 ΤΠΝ ΝΟΜΟΣ
- ΓνωμδΕισαγΠρωτΘεσ 4/1997, Υπερ 1997, σελ. 908
- ΕφΑνατΚρ 5/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- Καραβελατζής κατά Ελλάδος της 16.04.09 HUDOC
- ΟΛΑΠ 2/1991, ΝοΒ 2000, σελ. 510
- ΟΛΑΠ 2/1996, ΠοινΧρ 1996, σελ. 1570
- ΟΛ ΑΠ 1/2004 ΠοινΔικ 2004, σελ.917
- ΟΛΑπ 1/2008 ΠοινΧρ 2008, σελ. 305
- Παραπονιάρης κατά Ελλάδος της 25.09.08 HUDOC
- ΠλημΕδ 121/ 1978 ΠοινΧρ 1979, σελ. 81
- ΠλημΘεσσ 802/1985 Αρμ 1985, σελ. 762
- ΠλημΛαρισ 385/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣυμβΕφΠειρ.259/2012, Αρμ.2013, σελ. 324
- ΣυμβΑΠ 1087/1996, ΠοινΧρ 1997, σελ. 777
- ΣυμβΑΠ 319/1997, ΠοινΧρ 1998, σελ. 52
- ΣυμβΑΠ 2201/2002 ΠοινΧρ 2003, σελ. 765
- ΣυμβΠλημΑθ 53/2004, ΠοινΔικ 2005, σελ. 1269

- ΣυμβΠλημμΑθ 3572/2007, ΝοΒ 2009 σελ.663
- ΣυμβΕφετΑθ 1327/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣυμβΕφετΑθ 1327/2009, ΠοινΧρ 2009 σελ. 742
- ΣυμβΠλημμΑθ 2846/2014, ΠοινΔικ 2014, σελ.1058
- ΣυμβΠλημΘεσσ 152/1960, Αρμ 1962, σελ.381
- ΣυμβΠλημΘεσ 484/2015, ΠοινΔικ 2015, σελ. 1163
- ΣυμβΠλημΠατρών 380/2004, ΝοΒ 2005, σελ. 339
- ΤριμΠλημμΑθ 4493/1996 ΠοινΧρ 1996,σελ. 149

Διαδικτυακοί τόποι

- Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Ισοκράτης :

<http://www.dsanet.gr/1024x768.html>

- Τράπεζα Νομικών Πληροφοριων Νόμος:

http://lawdb.intrasoftnet.com/nomos/nomos_frame.html

- Ψηφιακή Νομική Βιβλιοθήκη:

<https://www.nbonline.gr/users/login>

- European Court of Human Rights:

[http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}\)](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"documentcollectionid2":["GRANDCHAMBER","CHAMBER"]}))